תלמוד ירושלמי · מפרשים · נועם ירושלמי · סדר מועד

נועם ירושלמי על פסחים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

נועם ירושלמי על פסחים

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/נועם-ירושלמי-על-פסחים/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ג 4
הלכה ה 6
הלכה ו 8
הלכה ז 11
הלכה ח 15
פרק ב 15
הלכה א 15
הלכה ב 15
פרק ג 19
הלכה ז 19
פרק ד 22
הלכה ח 22
הלכה ט 23
פרק ה 23
הלכה ב 23
הלכה ג 24
הלכה ד 26
פרק ו 31
הלכה א 31
הלכה ה 31
הלכה ו 40
פרק ז 44
הלכה א 44
הלכה ה 45
הלכה ו 46
הלכה י 49
הלכה יא 50
הלכה יג 51
פרק ח 52
הלכה א 52
הלכה ב 57
הלכה ג 59
הלכה ו 60
פרק ט 60
הלכה א 60
הלכה ו 60
הלכה ז 65
הלכה ח 65
הלכה י 67
פרק י 69
הלכה א 69
הלכה ב 69
הלכה ז 69

פרק א

הלכה ג

קטע ב

מתניתין ר' יהודה אומר בודקין אור ארבעה עשר וארבעה עשר בשחרית ובשעת הביעור וחכ"א אם לא בדק אור לארבעה עשר יבדוק בארבעה עשר אם לא בדק בארבעה עשר יבדוק בתוך המועד לא בדק בתוך המועד יבדוק לאחר המועד כו' אמר ר' יוחנן טעמא דר' יודה כנגד ג' פעמים שכתוב בתורה לא יראה לך שאור והכתיב תשביתו שאור מבתיכם בעשה הוא כו' מחלפת שיטתי' דר' יהודה דתני ר' יהודה אומר בודקין אור לארבעה עשר ובארבע' עשר בשחרית ובשעת הביעור וחכ"א אם לא בדק אור לארבעה עשר יבדוק בארבעה עשר צריך לבדוק ג' פעמים מה אם בשעה שלא הגיע זמן ביעורו את אמר צריך לבדוק ג' פעמים בשעה שהגיע זמן ביעורו לא כש"כ לא צורכה דלא אם לא בדק בתוך המועד יבדוק לאחר המועד:

והנה הק"ע והפ"מ פירשו בדוחק ע"כ נראה לי שהירושלמי קאמר א"ר יוחנן דטעמא דר' יהודה כנגד ג' פעמים שכתוב בתורה לא יראה לך חמץ כו' (והוא כמו דאמרינן בפסחי' (ד' י') מ"ט דר' יהודה רב חסדא ורבה בר רב הונא דאמרי תרווייהו כנגד שלש השבתות שבתורה כו') וע"ז פריך מחלפא שיטתי' דר' יודה דהני ר' יודה. אומר בודקין אור לארבעה עשר ובארבעה עשר שחרית ובשעת הביעור כו' מה אם בשעה שלא הגיע זמן ביעורו את אמר צריך לבדוק ג' פעמים בשעה שהגיע זמן הביעור לא כש"כ (פי' מחלפא שיטתי' דר' יהודה דהא רבי יהודה מחמיר דצריך בדיקה דוקא ג' פעמים ואם כן איך יאמר דבתוך הפסח א"צ בדיקה כלל וע"ז אומר לא צורכה דלא אם לא בדק בתוך המועד יבדוק לאחר המועד פי' דר' יהודה לא פליג אלא אאם לא בדק בתוך המועד שא"צ לבדוק לאחר המועד והוא דבבדיקה חלוקים בזה רש"י ותוספות דרש"י כתב בריש פסחים דהטעם הוא שלא לעבור בב"י וב"י והקשו התוס' דכיון דמדאורייתא בביטול סגי אמאי הצריכו חכמים בדיקה כלל וכתבו התוס' דהטעם הוא דחיישינן שמא יאכל. וא"כ לר' יהודה שאומר דזהו כנגד ג' השבתות שבתורה א"כ כיון שזהו מדאורייתא א"כ בוודאי הטעם הוא שלא לעבור בב"י וב"י וע"ז פריך והא כתיב תשביתו שאור מבתיכם בעשה הוא וא"כ כיון שהטעם הוא שלא לעבור בב"י א"כ זה אינו שייך רק או קודם הפסח או אפי' בתוך הפסח שלא לעבור בב"י וב"י אבל חכמים שאומרים אם לא בדק אור לארבעה עשר יבדוק בארבעה עשר זהו הטעם משום שמא יאכל ומדאורייתא בביטול סגי אלא דהטעם הוא שמא יאכל וע"כ אומרים דאם לא בדק קודם הפסח יבדוק בתוך

הפסח ואם לא בדק בתוך המועד דהיינו בתוך הפסח יבדוק לאחר הפסח דכיון דהטעם הוא שמא יאכל א"כ אפי' לאחר הפסח נמי וכמו שכתבו התוספות בפסחים (ד' י') בד"ה ואם לא בדק בתוך המועד פי' הקונ' בשעה ששית וקשה דלר' יהודה קרי לי' בשעת הביעור ולמה שינה כו' אלא בתוך המועד היינו מתחילת שבע עד סוף הפסח ולאחר המועד יבדוק כדי שלא יתערב לו חמץ של איסור בשל היתר ויאכלנו ורש"י לא רצה לפרש כן מפני שפירש במשנה דבודקים שלא יעבור בב"י עכ"ל. וא"כ לר' יהודה דהטעם הוא כנגד שלש השבתות שבתורה ולא חיישינן שמא יאכל ע"כ אינו צריך לבדוק לאחר המועד אבל לחכמים שסוברים דטעם הבדיקה היא שמא יאכל א"כ אפי' לאחר הפסח נמי אם לא בדק מקודם משא"כ לר' יהודה ואיפשר דר' יהודה לא חייש לשמא יאכל כלל וכמו דאמרינן בפסחים (ד' י') ומי גזר ר' יהודה דילמא אתי למיכל מיני כו' אלא דהש"ס מקשה דלבדוק ולא חיישינן שמא יאכל בשעת בדיקה ולשיטת הירושלמי סובר דטעם הבדיקה אינו משום דחיישינן שמא יאכל משא"כ לרבנן ואע"ג דאמרינן בירו' ריש פסחים כתיב ושמרתם את המצות כו' אלא אם אינו ענין לאכול מצה תנהו ענין לביעור חמץ כו' היינו אם לא ביטל ועיין בר"ן בריש פסחים אבל אם ביטל א"כ הטעם שמא יאכל כמו שכתבו התוס' וע"ז אומר הירושלמי לא צורכה דלא אם לא בדק בתוך המועד יבדוק לאחר המועד (פי' שר' יהודה חולקאאם לא בדק בתוך המועד יבדוק לאחר המועד אבל בתוך המועד בודאי צריך בדיקה כיון דמחמיר קודם הפסח בבדיקה שצריך שיבדוק ג' פעמים ודו"ק:

קטע ד

שם וכר' יודה אפי' אותו הבית לא יהא צריך בדיקה נשמעינה מן הדא אמר ר' יודה מעשה בשפחתו של מסיק א' ברימון שהשליכה נפל א' לבור ובא כהן אחד והציץ לידע מה שהשליכה ובא מעשה לפני חכמים וטיהרו שדרך חולדה ובדלס להיות גוררין אותו ומשני רצה היא אחר הבשר ואינה רצה אחר הפת ואפי' תימר רצה היא אחר הבשר ואחר הפת בשר גוררת ואוכלת פת גוררת ומנחת רבנן דקיסרין בשם ר' אבהו אין חוששין שמא גררה חולדה וכר' יודה חוששין ופי' הק"ע דר' יודה אפי' לקולא קאמר דמסתמא גררה החולדה כש"כ דלחומרא חוששין וצריך בדיקה ודוקא ממקום למקום באותו הבית וכן כתבו התוס' בפסחים (ד' ט') בד"ה ולא חיישינן לחולדה הא לא פריך דניחוש לחולדה אפי' מבית לבית דא"כ אין לדבר סוף דאי איפשר שלא לבדוק א' קודם חבירו ואיכא למיחש שמא גררה חולדה מבית שאינו בדוק לבדוק אלא ממקום למקום פריך דהיינו באותו הבית עצמו כלומ' ולא חיישינן לחולדה באותו הבית עצמו עכ"ל:

והנה עוד יש לבאר הא דאמר וכר' יהודה חוששין כיון דעיקר הטעם דאין חוששין הוא משום דא"כ אין לדבר סוף ור' יהודה סובר (בפ"ק דיומא) דמתקינין לו אשה אחרת ואינו סובר כמו חכמים שאמרו לו א"כ אין לדבר סוף א"כ עכ"פ באותו הבית צריך לחוש ואיפשר עוד לומר כמו דאמרינן שם בירושלמי (פ"ז דיומא ה"א) מניין כשם שמתקינין לו כהן אחר תחתיו שלא יארע בו פסול כך מקדשין לו אשה אחרת על תנאי שמא יארע דבר באשתו שנאמר וכפר בעדו ובעד ביתו זו אשתו דברי ר' יודה אמר לו ר' יוסי א"כ אין לדבר סוף שמא תמות זו ותמות אשה אחרת א"ר מנא עד דאת מקשי על דר' יודא קשייתי' על דרבנן שמא יארע קרי לכהן זה ויארע קרי לכהן אחר קרי מצוי ומיתה אינה מצוי' כו' דר' יהודה אומר מיתה מצוי (פי' דבדבר שהוא מצוי כל כמה דאיפשר לתקוני צריך לתקן אע"ג שאין לדבר סוף מ"מ כל כמה דאיפשר לתקן צריך לתקן כיון שהוא דבר המצוי משא"כ במיתה שאינה מצוי' א"כ אין צריך לחוש וע"כ אמרו לו חכמים שאם הוא חושש אף לדבר שאינו מצוי א"כ אין לדבר סוף שמא תמות זו ותמות אחרת וא"כ הכא נמי כיון שר' יהודה אומר שאפי' להקל לענין טומאה אמרינן שעכברים גררוהו וע"כ אומר וכר' יודה חוששין פי' כיון שהוא מצוי לשיטת ר' יהודה ובמצוי לא אמרינן דא"כ אין לדבר סוף דמ"מ כל כמה דאיפשר לתקוני צריך לתקן וע"ז אומר וכר' יהודה חוששין לענין שצריך בדיקה ממקום למקום באותו בית ודו"ק):

הלכה ה

קטע ב

שם (ה"ה) ועוד אמר ר' יהודה שתי חלות של תודה פסולות ומונחות על גג האיצטבא כל זמן שהן מונחות כל העם אוכלין כו' ובגמ' רשב"ל אמר בשם ר' ינאי כשירות היו משם מאי הוא פוסלן שלא לשהות עליהן את הזבח כו' והנה הק"ע פי' כשירות היו כלומר אפי' לא היה להן פסול גדול כלינה שהן עומדים לשריפה אפ"ה מאחר דאין להן תקנה לאכול ואפי' הן עדיין טעונות עיבור צורה יהבינן לי' התם והיכי דמי כגון שלא נשחט עליהן את הזבח ויש להם קדושת דמים משהקדיש ואין להם היתר עד שישחוט עליהן הזבח ויזרוק הדם דלחמי תודה אין קדושין קדושת הגוף אצא בשחיטת הזבח דתני על חלות לחם חמץ יקריבנה כו' וכן פי' הפ"מ והוא כמו דאמרינן בפסחים (ד' י"ג) משם ר' ינאי אמרו כשירות היו ואלא אמאי קרי להו פסולות שלא נשחט עליהן הזבח כו'.

אך לי נראה שזה דוחק דא"כ ה"ל להירושלמי למימר כשירות היו אלא שלא נשח' עליהן הזבח כמו שאומר בש"ס דילן. ע"כ נראה לי שהוא כמו דאמרינן בירושלמי (פ"ו דיומא ה"ו) ר' ירמי' אמר ר' אלעזר שאל פרים הנשרפים ושעירים הנשרפין מהו שיפסלו משום

יוצא או לא וע"ז אומר מה צריכא לי' כרשב"ל ברם כר' יוחנן פשיטא לי' דאתפלגון השוחט תודה בפנים ולחמה חוץ לחומה לא קדש הלחם ר"י אומר חוץ לחומת ירושלים רשב"ל אמר חוץ לחומת העזרה. רשב"ל כדעתי' דאמר ר' אמי בשם רשב"ל בשר שלמים שיצא ואח"כ נכנס ונזרק עליו מן הדם כבר נפסל משם יוצא כו' וא"כ לרשב"ל הא שאומר רשב"ל השוחט תודה בפנים ולחמה חוץ לחומה לא קדש הלחם הוא משום דאם יקדש ע"כ נפסל ביוצא ע"כ אינו קדוש כלל והוא דלא כשיטת הש"ס דילן בפסחים (ד' ס"ג) אלימא בעל בסמוך קא מיפלגי דרשב"ל סבר על בסמוך ור' יוחנן סבר לא בעינן על בסמוך והא איפלגו בה חדא זימנא דתנן השוחט תודה לפנים ולחמה חוץ לחומה לא קדש הלחם מאי חוץ לחומה ר' יוחנן אמר חוץ לחומת בית פאגי אבל חוץ לחומת עזרה קדיש ולא בעינן על בסמוך רבי שמעון בן לקיש אמר אפי' חוץ לחומת עזרה לא קדיש אלמא בעינן על בסמוך כו' וא"כ סובר הש"ס דילן דפליגי בעל בסמוך ולכאורה קשה דלמה אינו אומר הש"ס דילן דהטעם הוא משום דנפסל ביוצא וכמו דאית' בירושלמי וכמו דאמרינן בזבחים (ד' פ"ט) נימא מסייע לי' בשר קדשים קלים שיצאו לפני זריקת דמים ר' יוחנן אמר כשר ר"ל אמר פסול ר' יוחנן אמר כשר הואיל וסופו לצאת ר"ל אמר פסול עדיין לא הגיע זמנו לצאת כו' וא"כ אמאי לא אמר הש"ס דילן כשיטה הירושלמי דע"כ לא קידש הלחם משום דאם יתקדש נפסל ביוצא ואיפשר לומר דהש"ס דילן סוב' דאעפ"כ קידש לר"ל אך שנפסל ביוצא

וא"כ איפשר לבאר דע"כ קאמר רשב"ל בשם ר' ינאי כשירות היו משום מאי הוא פוסלן שלא לשהות (צ"ל לשחוט) עליהם הזבח (פי' דכיון שמונחות על גג האיצטבא שהוא בהר הבית א"כ אינו מועיל להם שחיטת הזבח והוא משום דאם ישחט עליהם הזבח א"כ תהי' נפסלת ביוצא וע"כ רשב"ל לטעמי' שסובר דע"כ לא קדש הלחם וע"כ קרי להו פסולות אע"ג שבאמת הם כשירות שלא קידש עליהם הזבח אך מפני מה לא קידם בשחיטת הזבח משום דאם יתקדשו א"כ תהי' נפסלת ביוצא וע"כ קרי להו פסולות אבל בש"ס דילן בפסחים (ד' י"ג) משני כגון שלא נשחט עליהם הזבח כגון שאבד הזבח ולא משני כשיטת הירו' הטעם הוא משום דבש"ס דילן אמרינן משום ר' ינאי אמרו כשירות היו אלא שלא נשחט עליהם הזבח וא"כ כיון שאמר משום ר' ינאי אמרו ולא קאמר דרשב"ל אמרה א"כ לא יוכל לומר דהטעם הוא כמו דאיתא בירו' שאין השחיטה מקדש את הלחם ועוד דלשיטת הש"ס דילן אפי' לר"ל קידשם הלחם אלא שנפסל משום יוצא וע"כ אומר הש"ס דילן כגון שלא נשחט עליהם הזבח דהיינו שאבד הזבח.

וע"כ פריך ולא בשחיטה הן קדושות ויפדה ויאכל אמר ר' חנינא חולייא קומוי לא אוכל ואת אמרת יפדה ויאכל (פי' כיון דמשני דלא קידשם בשחיטת הזבח א"כ יפדה ויאכל וע"ז אומר חולין קומוי לא אוכל (פי' שיש לו הרבה חולין ואין אוכלים מצוי ויאכל קדשים):

הלכה ו

קטע ב

שם (ה"ו) ר' חנניה סגן הכהני' אומ' מימיהן של כהנים לא נמנעו מלשרוף את הבשר שנטמא בולד הטומאה עם הבשר שנטמא באב הטומאה אע"פ שמוסיפין לו טומאה על טומאתו ובגמ' בר קפרא אמר אב הטומאה דבר תורה ולד הטומאה מדבריהן ר' יוחנן אמר בין זה ובין זה ד"ת על דעתיה דבר קפרא ניחא (פי' שהוא אומר ולד הטומאה מדבריהם ניחא דאם כן מוסיפין טומאה על טומאתו). על דעתיה דר' יוחנן (פי' שאומר דבין זה ובין זה דבר תורה) אב הטומאה עושה ראשון ולד הטומאה עושה שני (פירוש דהוי שני ואיפשר שצריך לגרום ולד הטומאה הוי שני) שני שנגע בראשון הרי הוא במקומו (פי' וא"כ מאי הוספת טומאה איכא) ומשני שהשלישי שנגע בראשון נעשה שני (פי' דמיירי בולד ולד הטומאה וע"כ הוי שלישי ואח"כ נעשה שני וא"כ מוסיפין לו טומאה על טומאתו) תני בית שמאי אומרים אין שורפין בשר טהור עם בשר טמא (פי' כגון נותר ופיגול) וב"ה מתירין על דעתיה דבר קפרא ניחא שורפין פסול תורה עם פסול טומאת תורה וצריכינן משמע טומאת דבריהן עם טומאת תורה (פי' וע"כ הוי חידוש דטומאת דבריהן נמי שורפין עם טומאת תורה) על דעתיה דרבי יוחנן (פי' שאמר בין זה ובין זה דבר תורה פסול תורה עם טומאת תורה שורפין (פי' לב"ה דמתירין לשרוף פיגול ונותר עם בשר טמא) כש"כ טומאת תורה עם טומאת תור' ומשני רבי חנני' סגן הכהנים שני' משם ב"ש וב"ה ופירשו המפרשים הק"ע והפ"מ דר' חנניה סגן הכהנים שנה אליבא דב"ש וב"ה (פי' דאפי' ב"ש מודים בזה).

והנה בספרי נועם ירושלמי ביארתי על הירושלמי (פ"ח דברכות) ב"ש אומרים נוטלין לידים ואח"כ מוזגין את הכוס שלא יטמאו משקין שאחורי הכוס מידיו ויחזרו ויטמאו את הכוס. מה טעמא דב"ה לעולם אחורי הכוס טמאין כו' ר' ביבי בשם ר' יוחנן אתי דב"ש כר' יוסי ודב"ה כר"מ דתנינן תמן ר"מ אומר לידים טמאות וטהורות א"ר יוסי לא אמרו אלא לידיםטהורות בלבד וביארתי שם שהפלוגתא דר"מ ור' יוסי איפשר דתלי בזה. דר"מ סובר דכל הכלים יש להם בית הצביעה לענין ידים טמאות וטהורות הוא משום דס"ל דטומאת משקין לטמא אחרים הוא מדרבנן אפי' באוכלין גם כן וע"כ סובר דנאמרה

בית הצביעה אפי' בידים טמאות ג"כ משום דעיקר טומאת משקין דרבנן וא"כ לית להו דררא דטומאה דאורייתא לטמא אחרים ור' יוסי סובר דמשקין חמירי דמטמאין אחרים וע"כ כיון דעלולין לקבל טומאה גזרו עליהם בידים טמאות וכמו דאמרינן בפסחים (דף יז) אמר רבי ירמיה הכא בבשר שנטמא במשקין שנטמאו מחמת שרץ ואזדא ר"מ לטעמיה דאמר טומאת משקין לטמא אחרים מדרבנן ור' יוסי לטעמיה דאמר טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא כו'. וע"כ סובר ר"מ דלענין בית הצביעה לא חמיר מספק אוכלין דטהור ור' יוסי דס"ל דטומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא ע"כ כיון שיש לו עיקר לטמא אחרים מדאורייתא ע"כ גזר אפי' בכלים נמי וע"כ סובר דלא אמרו אלא לידים הטהורות בלבד וע"כ גזרו אפי' בכלים נמי (ואף שהוא גזירה משום משקה זב וזבה כמו דאמרינן פ"ק דנדה (דף ז) ועיי"ש שביארתי במה שאומר שם ר' ביבי בשם ר' יוחנן אתי דבית שמאי כר' יוסי ודב"ה כר"מ דב"ש סברי ג"כ דטומאת משקין לטמא אחרים הוא דאורייתא וב"ה סברי דטומאת משקין לטמא אחרים דרבנן עיי"ש באורך):
[**ובזה** ביארתי שם דהא דאמר ר' יוחנן בין זה ובין זה דבר תורה היינו בולד ולד הטומאה וכמו דאמרינן בפסחים (דף טו) וכמו דאמרי' בירושלמי הכא דלר' יוחנן מיירי בולד ולד הטומאה כמו שביארתי תחילה. וא"כ הוי שלישי דאורייתא וא"כ מוכח דרבי יוחנן סובר דטומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא וכמו דאמרינן בפסחים (דף טו) דלר' ירמיה הכא בבשר שנטמא במשקין שנטמאו מחמת שרץ ואזדא ר"מ לטעמיה ור' יוסי לטעמי' ופירש"י שם ונראה בעיני דר"י אולד ולד קא סמיך כו' לעולם בבשר שנטמא במשקין שנטמא בכלי שנטמא בשרץ וע"כ ניחא הא דאמר ר"ח סגן הכהנים מימיהם של כהנים לא נמנעו מלשרוף את הבשר שנטמא בולד הטומאה אף דבה"א ששורפין פסול תורה עם טומאת תורה א"כ כש"כ ששורפין טומאת תורה עם טומאת תורה. וע"ז משני בירוש' ר"ח סגן הכהנים שני' משום ב"ש וב"ה. וכמו שביארתי דלשיטת הירושלמי דפליגי במוזגין את הכוס תלוי בפלוגתא דר"מ ור' יוסי וכמו דאיתא שם בירושלמי א"ר יוחנן אתי דב"ש כר' יוסי ודב"ה כר"מ וא"כ כיון דס"ל לב"ה כר"מ דטומאת משקין לטמא אחרים מדרבנן א"כ לפי"ז קמ"ל דשורפין טומאת דבריהם עם טומאת תורה ולב"ש דס"ל כר' יוסי דס"ל טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא א"כ טובא קמ"ל דשורפין טומאת תורה עם טומאת תורה דהא בית שמאי ס"ל דאין שורפין פסול תורה עם טומאת תורה. וע"כ קאמר דר"ח סגן הכהנים שני' משום בית שמאי ובית הלל (פי' ולשניהם ניחא) ועיין ברפ"ג דחגיגה (ה"א) מה שביארתי שם]:

אך כעת נ"ל שהוא דוחק לפרש הירושלמי דתלי בפלוגתא דב"ש וב"ה אם טומאת משקין לטמא אחרים הוא מדאורייתא או דרבנן דזה אינו מוכרח שיהא פלוגתא דר' מאיר ור' יוסי בבית הצביעה יהיה תלוי בהא דטומאת משקין לטמא אחרים אם הוא מדאורייתא:

ועוד דא"כ לא הי' פריך הירושלמי לקמן (ה"ח) וקשיא דר' יוחנן (נ"ל שצ"ל דבר קפרא) על דר"מ והדא דר' יוסי אמר אינה היא המדה (פי' שא"כ ניחא הא דאמר ר' מאיר מדבריהם למדנו ששורפין תרומה טהורה עם טמאה בפסח והיינו בי"ד דאף שאינו אסור רק מדרבנן אעפ"כ כיון שאיסור וטומאה הם שוים וכמו דאמר רבי יוחנן (שם) הכל מודין בששה עשר ששורפין תרומה טהורה וטמאה (והוא דבששה עשר כיון שהוא מדאורייתא וע"כ שוין איסור לטומאה) (וכמו דאמר (שם) כשם שלא חלקת לנו בין איסור לטומאה) ואם כן לבר קפרא דאמר דולד הטומאה מדבריהם א"כ יפה אמר ר"מ שמדבריהם למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה דהא אסור מדרבנן וא"כ נוכל לילף איסור מטומאה וע"ז משני סבר בר קפרא כרשב"ל דרשב"ל אמר מדברי ר' אליעזר ור' יהושע (וא"כ לא הביא ראיה מדברי ר' חנניה סגן הכהנים אלא מדברי ר"א ור"י) ואח"כ אומר וקשי' דבר קפרא על דר' יוסי ונראה לי שצ"ל וקשי' דרבי יוחנן על דר"י והדא דר"מ (פי' שא"כ נראין דברי ר' יוסי שאומר אינה היא המדה והדא דר' מאיר תקשה דאיך אמר מדבריהם למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה בפסח דלפי דברי ר' יוחנן דאמר בין זה ובין זה דבר תורה א"כ איך יליף ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה בי"ד שהוא מדבריהם לפי שיטת הירושלמי בדר"מ דסובר דמדאורייתא מותר עד שעה אחת לפני שקיעת החמה (וע"כ קאמר ר' יוחנן בירושלמי (ה"ח) ר' יוסי בשם ר' יוחנן הכל מודים בששה עשר ששורפין תרומה טהורה עם טמאה ולא קאמר כמו דאיתא בש"ס דילן בפסחים (דף טו) אמר רב אסי אמר ר' יוחנן מחלוקת בשש אבל בשבע ד"ה שורפין משום דלשיטת הש"ס דילן לאחר שבע אפי' לר"מ הוא מדאורייתא ע"כ קאמר אבל בשבע ד"ה שורפין):

וע"ז משני אמר ר' אבין ר"מ כדעתיה דר"מ מחמיר מדבריהם כד"ת כו' א"ר חיננא כיי דתנינן תמן הרוא' כתם ה"ז מקולקלת וחוששת משום זוב דברי ר"מ. וא"כ לפי מה שביארתי דב"ה סברי דטומאת משקין מדרבנן אם כן אפי' לר' יוחנן ניחא לפי מאי דמשני דר' יוחנן מוקי בולד ולד, א"כ אי איפשר רק על ידי משקין דאין אוכל מטמא אוכל אפי' בקדשים משום דאין טומאה עושה כיוצא בהן אפי' בקדשים ע"כ הוי דרבנן וא"כ לר"מ שסובר דטומאת משקין דרבנן א"כ הוי ודאי דרבנן וא"כ שפיר יליף ר"מ לענין תרומה ששורפין טהורה עם הטמאה לר' יוחנן שסובר דאין חילוק בין טומאה לאיסור אע"פ

שהוא מדבריהם וכמו דאמרינן בפסחים (דף טו) אמר ר' ירמיה הכא בבשר שנטמא במשקין שנטמאו מחמת שרץ ואזדא ר"מ לטעמיה ורבי יוסי לטעמיה ועיין פירש"י שם ואם כן צריך לומר דלהירושלמי אינו מוכרח דנטמא ע"י משקין משום דסובר דקדשים עושה טומאה כיוצא בהם, וא"כ אינו מוכרח דנטמא ע"י משקין וא"כ צריך לפרש כמו שפירשו המפרשים דשני' משום ב"ש וב"ה והרבותא הוא לב"ש דאע"ג דס"ל דאין שורפין פסול תורה עם טומאת תורה אעפ"כ שורפין טומאת תורה עם טומאת תורה ודו"ק:

קטע ג

שם (ה"ו) תיפתר שנטמא בכלי זכוכית עי' בפ"ק דשבת ה"ד מה שכתבתי שם על קושית הק"ע:

הלכה ז

קטע ב

שם (ה"ז) הוסיף ר"ע מימיהן של כהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום בנר שנטמ' בטמא מת אע"פ שמוסיפין לו טומא' על טומאתו ובגמ' על דעתי' דר"י (פי' דאמ' דולד הטומא' מן התורה) המן שורפין טומאת תורה עם טומאת תורה, ובא להוסיף פסול תורה עם טומאת תורה על דעתי' דבר קפרא (פי' דאמר דולד הטומאה מדבריהם) תמן שורפין טומאת דבריהם עם טומאת תורה והכא פסול תורה עם טומאת תורה לא בא אלא לפחות. דהא טומאת דבריהם קיל מפסול תורה א"כ לא בא אלא לפחות ולא להוסיף ומשני תיפתר בטבול יום מבית פרס שהוא מדבריהם [ומזה הירושלמי משמע דאפי' אם הטומאה הוא מדבריהם אפ"ה בעי הערב שמש וכן יתבאר לקמן ובסוף חגיגה) לפי מה שבארתי שם בירושלמי עיין שם ועי' בפ"ב דשבת (ה"ו) מה שבארתי שם]:

שם ר' חנני' סגן הכהנים שני' משם ב"ש וב"ה. א"ר מנא קומי ר' יוסי ר"ע כדעתי' דר"ע אמר יטמא דבר תורה. והנה הירושל' הזה הוא תמוה מאוד דמביא הך דר"ע דדריש יטמא שהשני עושה שלישי בחולין להך דהכא וגם הא דמייתי הא דאמר תחלה (בה"ו) ר' חנניה סגן הכהנים שני' משם ב"ש וב"ה להכא. והק"ע והפ"מ נדחקו בזה מאוד:

והנה בספרי נועם ירושלמי בארתי דמקשה על הא דאמר דלר' יוחנן ניחא דאמר בולד הטומאה דאורייתא א"כ ניחא מה שבא להוסיף דאפילו פסול תורה שורפין עם טומאת תורה:.

וע"ז מקשה דהא כבר אמר בירושלמי (ה"ו) דר"ח סגן הכהנים שני' משם ב"ש וב"ה דאי לאו הכי מה בא להעיד ר"ח סגן הכהנים דהשתא פסול תורה שורפין עם טומאת תורה כמו דאמרי ב"ה דהפיגול והנותר והטמא נשרפין כאחת מכש"כ טומאת תורה עם

טומאת תורה. וע"ז אומר דשני' משם ב"ש וב"ה וכמו שבארתי דלב"ה דסברי דטומאת משקין דרבנן א"כ אם נטמא בולד הטומאה ע"י משקין א"כ נטמא בטומאה דרבנן. ולב"ש דהוי טומאת תורה (כמו שבארתי תחלה) דסברי דטומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא הא ס"ל דהפיגול והנותר והטמא אין נשרפין כאחת וא"כ אפי' לר' יוחנן קשה דלא בא אלא לפחות:

וע"ז משני ר' עקיבא כדעתי' דר"ע אמר יטמא (פי' דמשני דר"ע ודאי סובר דטומאת משקין לטמא אחרים הוא דאורייתאדכיון דס"ל דטומאת משקין לטמא עצמו הוא מה"ת וא"כ לא מוקי לה בהכשר וא"כ ודאי דמטמא אחרים דאורייתא דהא ס"ל דיטמא יטמא וכה"ג הקשו התוס' בפסחים (ד' ט"ז) בד"ה ר' יוסי כו' ועוד קשה דבמה הם חולקין כיון דר' יוסי אליבא דר"ע אומר וכי אינו מודה ר"מ דלר"ע משקין לטמא אחרים דאורייתא הא ר"ע דריש בהדיא יטמא יטמא כו'] וע"ז משני דר"ע לטעמיה דס"ל דטומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא א"כ לר' יוחנן דאמר ולד הטומאה ד"ת ניחא דבא להוסיף אפי' פסול תורה עם טומאת תורה דאע"ג דאמרינן דר"ח סגן הכהנים שני' משם ב"ש וב"ה דלב"ה הוי דרבנן דס"ל דטומאת משקין לטמא אחרים דרבנן אעפ"כ ר"ע לטעמיה דס"ל דטומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא וא"כ הוי ולד הטומאה דבר תורה וע"כ בא להוסיף אפילו פסול תורה עם טומאת תורה. אך כבר ביארתי דהירושלמי אינו סובר כן כמו שביארתי:

ע"כ נראה לי כעת לבאר שהוא משום דקשה להירושלמי כמו דמקשה הש"ס דילן בפסחים (ד' י"ד) אמר רבא ש"מ קסבר ר"ע טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא כו' מכדי האי נר מאי קא מהני להאי שמן אי לאיפסולי גופי' הא פסיל וקאי ממאי דילמא לטמא אחרים דרבנן אי מדרבנן מאי אירי' באב הטומאה אפי' בראשון ושני נמי תחילה הוי דתנן כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה:

וע"ז משני ר"ח סגן הכהנים שני' משם ב"ש וב"ה (פי' כמו דמשנינן תחילה דשני' משם ב"ש וב"ה ועיקר הרבותא הוא משום ב"ש הכא נמי איפשר לומר בדר' עקיבא דשני' משם ב"ש וב"ה (פי' קודם י"ח דבר דאכתי לא נגזרה הגזירה דכל הפוסל אה התרומה מטמא משקין להיות תחילה כמו שכתבו התוס' בשבת (ד' י"ד) בד"ה ושקיל כו משקין דתרומה ושדי כו' ופסיל להו ואע"ג דמשקים תחילה הוי כמו דאמר (פרה פ' ח' מ"ו) כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה הכא דקאמר ופסיל להו משום דאכתי לא נגזרה הגזירה דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה וכן כתבו התוס' בשבת (ד' י"ד) בד"ה אלא במשקין הבאים מחמת ידים וא"ת ומה הוצרכו לגזירה זו כיון

דגזרו דידים פוסלות את התרומה א"כ משקין שנגעו בהן הוי תחילה דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה וי"ל דהאוכלים שנטמאו במשקין היינו גזירה דכל הפוסל את התרומה ועד השתא לא נגזרה. והא דקאמר במשקין הבאין מחמת ידים הוא הדין מחמת כל פוסלי תרומה והא דקמהדר ר' יהושע לר' אליעזר מצינו שהשני עושה שני ע"י משקין ואע"ג דאכתי לא נגזרה מ"מ הי' דעתן לגזור מיד וכן כתבו התוס' בפסחים (ד' ט"ו) בד"ה ולד הטומאה כו' הקשה ר"י למ"ד אין אוכל מטמא אוכל דאורייתא א"כ לר' יוסי שלישי דאורייתא הוא ע"י משקין א"כ מאי תוספת טומאה איכא כו' ובלאו הכי הוי שני כיון שנטמא מן המשקין דהוי תחילה ואור"י דאכתי לא נגזרה גזירה דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה:

וע"ז קאמר ר' חנניה סגן הכהנים שני' משם ב"ש וב"ה והוא דלב"ש הוי חידוש אע"ג דנקבע הלכה כב"ה וא"כ הכא נמי יש לתרץ דר' עקיבא קאמר אליבא דב"ש וב"ה קודם שנגזרה הגזירה דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה א"כ ניחא דאע"ג דטומאת משקין לטמא אחרים דרבנן אפ"ה קאמר דוקא באב הטומאה דבראשון ושני לא מטמא דלא נגזרה הגזירה דכל הפוסל את התרומה כו' וע"כ מהני ליה לטמויי אחרים דרבנן:

וע"ז קאמר ר' מנא קומי ר' יוסי ר' עקיבא כדעתיה דר' עקיבא אמר יטמא דבר תורה וכמו שהבאתי התוס' דפסחים ודף ט"ו) בד"ה ר' יוסי לטעמי' כו' כיון דר' יוסי אליבא דר"ע אומר וכי אינו מודה ר"מ דלר"ע משקין לטמא אחרים דאורייתא הא ר"ע דריש בהדיא יטמא יטמ' בההיא דבו ביום דרש ר' עקיבא כו' וע"כ קאמר ר' מנא דלר' עקיבא ניחא דאמר שנטמא באב הטומאה אפי' לאחר הגזירה דכל הפוסל את התרומה כו' ולא קאמר בראשון ושני משום דאז לא מהני ליה רק בטומאה דרבנן משום דכל הפוסל כו' אבל אם נטמא באב הטומאה מטמא אחרים מדאורייתא וע"כ קאמר ר"ע כדעתי' דר' עקיבא אמר יטמא דבר תורה ודו"ק:

קטע ג

שם אמר ר' יוסי בר' בון אע"ג דלית ליה לר' ישמעאל יטמא יטמא באוכלין אית ליה יטמא יטמא בכלים והנה הירו' הזה תמוה מאוד. ע"כ נראה לי שהוא (ט"ס וצ"ל) אע"ג דלית ליה יטמא יטמא בכלי' אית ליה יטמא יטמא באוכלין והוא דבסוט' (פ"ה ה"ב) איתא עד כדון כר"ע כר' ישמעאל תני ר' ישמעאל והבשר אשר יגע בכל טמא זה ראשון שנגע בכל טמא לא יאכל לרבות את השני כו' וע"ז אומר דאפי' ר"י נמי אית ליה יטמא יטמא אלא דר"ע למד מזה ששני עושה שלישי בחולין משום דקרא כתיב יטמא יטמא

וא"כ נטמא האוכלים ע"י הכלי דהיינו שנטמאו באויר כלי חרס וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ה דסוטה ושם) עד כדון באוכלין שנטמאו באויר כלי חרס שנטמא בשרץ אוכלין עצמם מניין כו' וא"כ כיון שנטמאו האוכלין ע"י אויר כלי חרס א"כ הוי הכלי ראשון ואוכל שני וכתיב יטמא ע"כ קאמר ר"ע בסוטה (ד' ס"ז) לימד על ככר שני שמטמא את השלישי וע"ז קאמר דר' ישמעאל נמי סובר כר"ע דיטמא יטמא אלא דקאמר דהא דיטמא יטמא היינו אם הוא ראשון דהיינו שנגע באב הטומאה ולא שנטמא ע"י הכלי ולא קאי הא דיטמא אריש דקרא דכתיב וכל אשר יפול מהם אל תוכו כמו דאמר ר' עקיבא דאמרינן בסוטה (ד' כ"ז) וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא אינו אומר טמא אלא יטמא לטמא אחרים לימד על ככר שני שמטמא את השלישי וא"כ יליף ר"ע דשני עושה שלישי בחולין. אבל ר' ישמעאל לא יליף מזה דשני עושה שלישי בחולין אבל אעפ"כ דריש יטמא יטמא דהיינו שמטמא אחרים דהיינו אם הוא ראשון ולא שנטמא ע"י כלי וע"ז קאמר ר' יוסי בר' בון אע"ג דלית ליה לר' ישמעאל יטמא יטמא בכלים וכצ"ל) (פי' אם נטמא ע"י כלי דאז הוי שני ואין שני עושה שלישי בחולין) אבל אעפ"כ אית ליה לר' ישמעאל נמי יטמא יטמא:

והוא משום דלכאורה קשיא הא דאמרינן בפסחים (ד' ט"ז) א"ר ירמיה הכא בבשר שנטמא במשקין שנטמאו מחמת שרץ ר' מאיר לטעמיה דאמר טומאת משקין לטמא אחרים דרבנן ור' יוסי לטעמיה דאמר טומאת משקין לטמא אחרים מדאורייתא דתני' ספק משקין ליטמא טמא לטמא אחרים טהור דברי ר' מאיר כו' ר' יוסי ור"ש אומרים לאוכלין טמאין לכלים טהורין וכתבו התוס' קשה ר' יוסי גופיה אית ליה לקמן (ד' י"ח) טומאת משקין לטמא אחרים דרבנן והא דאית ליה הכא דאורייתא בשיטת ר"ע רבו אמר ואין זה לטעמיה. וכן אמרינן בירושלמי (פ"ה דסוטה ה"ב) ר' חייה בשם ר' יוחנן אתי' דר' יוסי כשיטת ר"ע רבו כמה דר' עקיבא אמר יטמא יטמא דבר תורה כן ר' יוסי אמר יטמא יטמא דבר תורה וא"כ משמע דר' יוסי בעצמו נמי סובר כר"ע דיטמא יטמא וא"כ קשה דהא אמרינן בפסחים (ד' י"ח) והא אמר רבא לא ר' יוסי סבר כר' עקיבא ולא ר' עקיבא סבר כר' יוסי א"ל ר' יוסי בשיטת ר"ע רבו אמרה וליה לא ס"ל א"ל רב אשי לרב כהנא בשלמא ר' יוסי לא סבר לה כר"ע דתניא א"ר יוסי מניין לרביעי בקודש שהוא פסול ודין הוא ומה מחוסר כיפורים שמותר בתרומה פסול בקידש שלישי שפסול בתרומה אינו דין שיעשה רביעי בקודש ולמדנו שלישי בקודש מה"ת ורביעי מק"ו שלישי מה"ת דכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל כו' ואי ס"ד סבר כר"ע ניתני נמי רביעי בתרומה וחמישי בקודש כו' וא"כ מוכח דר' יוסי לא סבר כר"ע ובירושלמי בשיטת ר'

עקיבא רבו משמע דר' יוסי גופיה נמי סובר כר' עקיבא דדריש יטמא יטמא וא"כ ילמוד רביעי בתרומה בק"ו וחמישי בקודש. וע"כ אמר ר' יוסי בר' בון דר' ישמעאל אע"ג דלית ליה יטמא יטמא בכלים (כצ"ל) וסובר דבחולין אין שני עושה שלישי אעפ"כ אית ליה יטמא יטמא באוכלים דהיינו אם נגע באב הטומאה ולא שנטמא ע"י הכלי וכן ר' יוסי נמי סובר כר"ע דדריש מיטמא יטמא וע"כ סובר דמשקין לטמא אחרים דאורייתא הוא מדכתיב יטמא וע"כ אמר ר' יוחנן דאתי ר' יוסי בשיטה ר' עקיבא רבו כמה דר"ע אמר יטמא יטמא דבר תורה כן ר' יוסי אומר יטמא יטמא דבר תורה וע"כ סובר דטומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא ואעפ"כ לית ליה דשני עושה שלישי בחולין (וברפ"ג דחגיגה בירושלמי ובסוף חגיגה יתבאר בזה עוד) ודו"ק:

הלכה ח

קטע ו

שם חברייא בשם ר' אליעזר חבית הראשונה כר' יוסי השני' כר"מ חברי' אמרין כו'. עיין בספרי נועם ירושלמי (פ"ח דתרומות ושם ביארתי כל ההלכה עיי"ש:

פרק ב

הלכה א

קטע טז

ר' בנימין בר לוי שאל חלות תודה שנעשו נותר נימר אם נעשו נותר עד שלא הגיע זמן ביעורן כו'. עיין בספרי נחלת יהושע (סי' כ"ב) ושם ביארתי:

הלכה ב

קטע יג

שם (ה"ב) תני לא יראה לך לך אין את רואה אבל רואה את לגבוה אית תניי תני אפי' לגבוה מאן דאמר לך אין את רואה רואה את לגבוה כשהקדישו קודם לביעורו מ"ד אפי' לגבוה כשהקדישו לאחר ביעורו [ועיין בספרי נועם ירושלמי כתבתי שם על מה שכתב הק"ע דהטעם הוא משום דלאחר ביעורו אינו ברשותו להקדיש והא מילתא דפשיטא הוא אלא אפי' כריה"ג שסובר דמותר בהנאה אך קודם זמן ביעורו כיון דאכתי לא חל עליו חובת הביעור ע"כ רואה את לגבוה אבל לאחר ביעורו כיון דכבר חל עליו חובת השבתה ע"כ אפי' לגבוה נמי אינו רואה וצריך לבערו וכה"ג אמרינן בחולין (דף קל"ט) הקדיש חיה ואח"כ שחטה פטור מלכסות שחטה ואח"כ הקדישה חייב לכסות ופירש"י

דחיובא דחל עליו לא פקעה כן אמרינן בירושלמי (פ"ב ה"ו) מ"ד זקוק לבער בשנתחמצה ואחר כך נסרחה ומ"ד אינו זקוק לבער בשנסרחה ואח"כ נתחמצה]:

קטע יד

עוד שם אמר ר' בון בר חייה כו' תיפתר בקדשים שהוא חייב באחריותן כר"ש ע' בס' נועם ירושלמי (ד' פ"ו) מה שביארתי:

קטע טז

עוד שם תמן תנינן עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרי' ושיחררו משורת הדין אין העבד חייב כלום אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על דמיו רשב"ג אינו כותב אלא משחרר מי משחרר רב אמר בין רבו ראשון בין רבו אחרון א"ר יוחנן אין משחרר אלא רבו ראשון בלבד. התיב ר' חגי קומי ר' יוסה מתניתא פליגא על רב ישראל שהלוה את העובד כוכבים על חמצו לאחר הפסח מותר בהנאה אין תימר ברשות ישראל הוא יהא אסור מה עבד לה אמר ר' יודן קל הוא בשיחרור כהדא דתני העושה עבדו אפותיקי מכרו אינו מכו' שיחררו ה"ז משוחרר (פי' דמקשה על רב דאמר דבין רבו ראשון ובין רבו שני אם שיחררו ה"ז משוחרר אע"ג דרבו שני אין לו עליו אלא רק שיעבוד בלבד) וע"ז אומר מתניתא פליגא על רב ישראל שהלוה את העובד כוכבים על חמצו לאחר הפסח מותר בהנאה אין תימר ברשות ישראל הוא יהא אסור פי' אין תימר דכיון דמשועב' יהא יכול לשחררו א"כ יאסר בהנאה ג"כ וכמו דאמרינן בגיטין (ד' מ') הקדש חמץ ושיחרור כו' אמר ר' יודן קל שהקילו בשיחרור כהדא דתני העושה עבדו אפותיקי מכרו אינו מכור שיחררו ה"ז משוחרר והטעם משום דיצא עניו שם בן חורין והוא כמו דאמרינן בגיטין (ד' מ"א) עולא אמר מי שיחררו רבו שני שורת הדין אין העבד חייב כלום במצות אלא מפני תיקון העולם שהרי יצא עליו כם בן חורין כופין את רבו ראשון ועוש' אותו בן חורין וכותב שטר על דמיו:

וע"כ מפרש רב בין רבו ראשון בין רבו שני רבו ראשון ודאי דיכול לשחררו ואפי' רבו שני נמי משום דקל שהקילו בשיחרור פי' כמו שביארתי שיצא עליו שם בן חורין והוא כמו שאמר עולא בש"ס דילן בגיטין (ד' מ"א) אך שעולא מפרש שור' הדין אין העבד חייב כלום במצות כו' ולשיטת הירו' אליבא דרב אי איפשר לפרושי הכי דהא אמר בין רבו ראשון בין רבו שני אלא ודאי דשורת הדין אין העבד חייב לשלם (פי' אם שיחררו רבו ראשון אינו מחוייב העבד לשלם מה שמגיע לבע"ה וכן אם שיחררו רבו שני אין העבד חייב לשלם לרבו את דמיו העודפים על החוב אך מפני תיקון העול' שמא ימצאנו בשוק ויאמר עבדי אתה ע"כ מפני תיקון העולם כופין את רבו שני ועושה אותו בן חורין וכן לרבו ראשון (וא"כ שיטת הירו' דלא כשיטת הש"ס דילן אליבא דרב בגיטין (ד' י')

דאמרינן מי שיחררו רבו ראשון וא"כ קאי רק על רבו ראשון ולשיטת הירושלמי מפרש בין על רבו ראשון בין על רבו שני (ואיפשר לומר דלשיטת הירו' קאי רק על רבו שני והא דקאמר בין רבו ראשון בין רבו שני פי' דרבו ראשון בודאי יכול לשחרר אלא אפי' רבו שני ומתני' מיירי דוקא ברבו שני והוא כאוקימתא דעולא לפי שיטת הש"ס דילן בגיטין ד' מ"א)

וע"ז אומר חיילי' דר' יוחנן מן הדא (פי' דר' יוחנן מפרש דרבו ראשון משחרר) רשב"ג אומר אינו כותב אלא משחרר:

והנה הק"ע פירש דחיילי' דר' יוחנן מן הדא רשב"ג אומר אינו כותב אלא משחרר (פי' ואם רבו שני הוא ששיחררו למאן כותב הרי הוא שהפסיד לעצמו ופירושו דחוק דהא רב מפרש דמשלם את דמיו העודפי' על החוב:

ע"כ נראה לי דקאמר חיילי' דר' יוחנן מהדא רשב"ג אומר אינו כותב אלא משחרר (פי' וא"כ אם הוא רבו שני א"כ כיון דמן הדין אין שיחרורו שיחרור כמו שהקשה לרב ממתני' דישראל שהלוה כו' ורק מדרבנן מפני שיצא עליו שם בן חורין א"כ אמאי אמר רשב"ג דאינו כותב אלא משחרר הא הוי היזק שאינו ניכר (וכמו שכתבו התוס' בגיטין (ד' מ"א) בד"ה בהיזק שאינו ניכר קא מיפלגי וכתבו התוס' לרב דמוקי לה בשיחרור דרבו ראשון חשיב שפיר היזק ניכר אבל שיחרור דרבו שני דלא הוי אלא מדרבנן חשיב היזק שאינו ניכר) וע"ז אומ' חיילי' דר"י מן הדא רשב"ג אומר אינו כותב אלא משחרר (וא"כ אי אמרינן דרבו ראשון משחרר ע"כ כיון שהוא מן הדין ע"כ חייב לשלם ופליגי במזיק שיעבודו של חבירו דרשב"ג סבר דחייב (כמו דאמרינן בגיטין שם) אבל אם רבו שני משחררו כיון דלא הוי אלא מדרבנן א"כ אמאי מחייב רשב"ג:

עוד שם אלו המשעבד שדה לחבירו והלך ומכרה שמא אין ב"ק בא וטורף (פי' לר' יוחנן דמפרש דמי שיחררו רבו ראשון והוא דאל"ה איך אמר רשב"ג אינו כותב אלא משחרר וא"כ כיון שהוא רק מפני קל שהקילו בשיחרור א"כ אמאי חייב לשלם וע"כ מפרש דר' יוחנן דדוקא רבו ראשון) וע"ז מקשה דהא אפי' אם רבו ראשון משחררו נמי לא הוי מן הדין דאלו המשעבד שדה לחבירו והלך ומכרה שמא אין ב"ח בא וטורף בשלמא לרב ניחא דהא קאמ' דאפי' רבו שני יכול לשחרר מפני שקל הקילו בשיחרור מפני שיצא עליו שם בן חורין וע"כ אף שהוא אינו מן הדין אעפ"כ הוי שיחרור אבל כיון שר' יוחנן מפרש דדוקא רבו ראשון מפני שהוא מן הדין כמו שביארתי וע"ז מקשה אילו המשעבד שדה לחבירו ומכרה שמא אין בע"ח בא וטורף וא"כ קשה לר' יוחנן (והק"ע נדחק בזה):

וע"ז אומר אמר ר' אבהו פתח לנו ר' יוחנן פתח מאיר כאורה לא מצאנו עבד משתחרר וחוזר ומשתעבד (פי' שהוא כמו דאמרינן בגיטין (ד' מ') אליבא דרב (שהוא לשיטת הירושלמי אליבא דר' יוחנן) שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני כדרבא דאמר רבא הקדש חמץ ושיחרור מפקיע מידי שיעבוד פי' וע"כ לא קשה מהא דהמשעבד שדה לחבירו וחזר ומכרה משום דשיחרור שאני שמפקיע מידי שיעבוד):

וע"ז מקשה מעתה לא יכתוב שטר על דמיו (פי' כיון שהוא מן הדין) וע"ז אמר ר' אילא מוטב שיאמר לו הן לי מאתים זוז שיש לי בידך ואל יאמר לו עבדי אתה והוא כמו דמשני הש"ס דילן בגיטין (ד' מ') אלא מפני תיקון העולם שמא ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה:

עוד שם רבנן דקיסרין בשם ר' נסא אתי' דרשב"ג כר"מ כמה דר"מ קונס בדברים כן רשב"ג קונס בדברים דתני שטר שיש בו ריבית קונסין אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הריבית דברי ר"מ וחכ"א גובה את הקרן ואינו גובה את הריבית ונראה לי דרבנן דקיסרין בשם ר' נסא אתי דרשב"ג כר' מאיר הוא לתרץ מה שאמר רב דקאי על רבו שני ג"כ וע"ז אמר חייליי דר' יוחנן מהדא מדקתני רשב"ג אומר אינו כותב אלא משחרר וא"כ אם השיחרור הוא רק מדרבנן א"כ הוי היזק שאינו ניכר והיזק שאינו ניכר לא שמי' היזק וא"כ אמאי מחייב רשב"ג על זה אומרים רבנן דקיסרין דאתי כר"מ דר"מ קונס בדברים השטר שיש בו ריבית קונסין אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הריבית וכן רשב"ג קונס בדברי' אע"ג דהוי היזק שאינו ניכר וע"כ מביא להא דר"מ דריבית ואמאי לא הביא הא דר"מ דאמרינן בב"ק (ד' ק) והא את הוא דאמר דר"מ דדאין דינא דגרמי כו אלא הא ר"מ דתנן המסכך גפנו ע"ג תבואתו של חבירו כו' וכן בירו' (רפ"ז דכלאי') רשב"ל אומר קנסי' דר"מ ועבד עובדא דכוותי' מן הדא המסכך את גפנו ע"ג תבואתו של חבירו כו' היינו משום דדינא דגרמי עדיף יותר מהיזק שאינו ניכר אע"ג דגרע ממזיק שיעבודו של חבירו כמו שכתבו התוס' בגיטין (ד' ס') בד"ה במזיק שיעבודו אעפ"כ הוא יותר מהיזק שאינו ניכר ע"כ מביא מהא דר"מ דתני שטר שיש בו ריבית קונסין אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הריבית דהתם מטעם קנס הוא וכן ה"נ קניס אף לרבושני דאינו יכול לשחרר מן הדין והוי היזק שאינו ניכר אך שחייב לשלם מטעם קנס וע"ז אומר אתי דרשב"ג כר"מ ודו"ק:

פרק ג

הלכה ז

קטע ג

שם (ה"ז) מילת בנו ושחיטת פסחו כו' עיין בספרי נ"י (ס' כ"ה):

קטע ד

שם (ה"ב) אם הקפיד עליו חוצץ הוא לטבילה ואם לאו אינו חוצץ לטבילה היא טבילה היא הזיי' אינו חיבור לטומא' מן הדא אם רוצה הוא בקיומו הוא כעריבה ואם לאו כגופה של עריבה והנה המפרשי' נדחקו בזה ולי נרא' שהוא (ט"ס וחילוף התיבות וכצ"ל) ואם לאו אינו חיבור לטומאה מן הדא אם רוצה הוא בקיומו הוא כעריבה כגופ' של עריבה (פי' דמפרש למתני' להא דתנן אם הקפיד עליו חוצץ דהיינו לטבילה וכן להזיי' דאם הקפיד עליו חוצץ ואם לאו הרי הוא כעריבה ואינו חוצץ וע"כ בעי לה ואם לאו אינו חיבור לטומאה (פי' דמיבעי' לי' אם לאו שאינו מקפיד אם הוה כגופה של עריבה אפי' להוריד טומאה לעריבה (וכמו דאמרינן בפסחים (דף מ"ו) אמר ר"פ וכן להוריד טומאה לעריבה כו') וע"ז אומר מן הדא אם רוצה בקיומה הרי הוא כעריבה כגופה של עריבה (כצ"ל) פי' דמדייק דהא כך הי' לי' לתנא דמתניתין לומר דאם הקפיד עליו חוצץ ואם לאו אינו חוצץ ואמאי קאמר אם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה אלא ודאי דסיפא דמתניתין דתנן דהרי הוא כעריבה כגופה של עריבה דהיינו להוריד טומאה לעריבה וא"כ מתניתין מיירי בין לחציצה בין לטומאה וע"כ קמל"ן רישא דמתניתין דאם מקפיד עליו חוצץ פי' אפילו לענין חציצה חוצץ נמי אם מקפיד ואם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה זהו רבותא דאם רוצה בקיומו הוא כגופה של עריבה אפי' להוריד טומאה לעריבה. וא"כ לפי זה מוכח דיותר הוי חציצה לענין טבילה להזי' מלהיות חיבור אף להוריד טומאה לעריבה דהא אמר תחלה היא טבילה היא הזיי' ולענין טומאה קא מיבעי' לי' עד דדייק ממתניתין: **וע"ז** אומר רשב"ל אמר כך שנה רבי צואה שתחת כו' חיבור לטומאה ואינו חיבור להזיי' (פי' שיותר הוי חיבור לטומאה מלהזאה) ר"ש כו' חיבור לטומאה ואינו חיבור להזיי' א"ר לא בהזיי' כתיב כו' וח"כ הוי חיבור לטומאה יותר מלהזאה:

שם (ה"ג) מתניתא ביו"ט של פסח הא בעצרת ובחג מותר ר' יוסי ב"ר בון ר"ח בשם ר' אחא אפי' בעצרת ובחג אסור על שם כל מלאכה לא יעשה בהם [פי' דקאמר דבעצרת ובחג אסור בהפרשה בעיסה טמאה מחמת שהחלה אינה ראוי' לאכילה והא דמותר להפריש חלה בשלשה ביו"ט היינו בחלה טהורה שהיא ראויה לכהן. וא"כ לפי"ז לא יפריש כלל ותהי' כל העיסה מונחת עד לאחר יו"ט והא דקאמר ר"א לא תקרא לה שם

עד שתאפה לשיטת הירושלמי הוא שיקרא לה שם בעודה בתנור ותשרף ולא יטלטל אותה ואע"ג דשורף קדשים ביו"ט אפ"ה מוטב לשרוף קדשים ביו"ט מלעבור על בל יראה (ולא כשיטת הש"ס דילן דהטעם משום הואיל דכל חדא חזא לי'. וא"כ לר' יוסי ב"ר בון אסור להפריש ביו"ט ורק בפסח התיר ר"א משום שלא לעבור על ב"י וע"כ דוקא בפסח אבל לשיטת הש"ס דילן אם רוצה להפריש ביו"ט אפשר דשרי דכל חד וחד ראוי הוא משום הואיל ועי' בש"א (סי' ס"ג) ודו"ק:

עוד שם על דר' אליעזר מערים ואומר זו אני רוצה לאכול וזו אני רוצה לאכול ואופה את כולה וכשהוא רודה מערים ואומר זו אני רוצה ליישן וזו אני רוצה ליישן ומשייר אחת אמר לו ר' יהושע לא נמצאת כשורף קדשים ביו"ט אמר לו ר"א מאיליהן הן נשרפין א"ל ר' יהושע (צ"ל ר"א) לא נמצאת עובר בב"י וב"י א"ל מוטב לעבור כו' על ל"ת שבאה לפניו כו'

והנה בזה חלוק שיטת הירושלמי עם הבבלי דלהבבלי קורא שם אחר האפי' ובשעה שהוא אופה מותר מטעם הואיל עד אחר הרדי' מהתנור ולהירושלמי אותה של חלה מניחה בתנור והיא נשרפת וע"ז מקשה אח"כ יקרא לה שם וירדנה אסורה לטלטל וירדנה ויקרא לה שם (כצ"ל) פי' שיקרא לה שם אחר הרדי' וע"ז אומר שמא ישכח ויאכל (כיון דאינו מפריש בשעת הלישה או בשעת האפיה יוכל לאכול אח"כ בלא קריאת שם) ומקשה אח"כ וירדנה ויקרא לה שם (נ"ל שהוא ט"ס וצ"ל) ויקרא לה שם וירדנה דהיינו בשעת אפיה דאל"ה חיישינן שמא יאכל בלא חלה אלא שיקרא לה שם קודם הרדי' ומה שתירץ דאסור לטלטל ע"ז מקשה ויקרא לה שם וירדנה ויוליך עמה אחרת לקרן זוית א"כ יטלטל הטהורה עם הטמאה. דתנינן תמן מטלטלין תרומה טהורה עם הטמאה וע"ז משני ולא דמי' תמן טמאה לצורך טהורה ברם הכא חולין לצורך טמאה. וע"כ לא יוכל לטלטל אפי' ע"י ככר אחרת. [ודלא כהק"ע שפי' שירדנה תחלה ויקרא לה שם אלא שצריך לגרוס ויקרא לה שם וירדנה. ובזה מתורץ מה שהקשה בש"ק דמותר לטלטל מוקצה הצריך למקומו ומניחו באיזה מקום שירצה א"כ אף אחר שירדה מן התנור וחלה בידו מותר לטלטלה דזה אינו דהקושיא דיקרא להם שם מתחלה דאל"ה חיישינן שמא יאכל אלא שיטלטלה ע"י ככר אחרן:

קטע ח

עוד שם בירושלמי חברי' בעו וישליכנה לאשפה ויקדישנה (פי' שיפקיר תחלה ואח"כ יתרום החלה וא"כ לא יעבור בב"י) (ודלא כהק"ע שכתב דאם משליך לאשפה הוא מאוס כו' והוא טעות אלא דעיקר הקושיא היינו שיפקיר תחלה. ועל זה משני ויש אדם מקדיש

דבר שאינו שלו (פי' כיון שיפקיר תחלה. אם כן לא יכול לתרום. דאין החלה חל על דבר של הפקר). ועי' במה שהארכתי בזה בביאורי נועם ירושלמי (פ"ו דתרומות) וע"ז פריך ויקדישנה וישליכנה לאשפה (פי' שתחלה יפריש החלה. ואח"כ מפקיר קודם שנתחמצה ולא יעבור על ב"י וב"י). וע"ז משני ויש אדם מפקיר דבר שאינו שלו. דהא הוי של כהן. ובספרי ע"י (ס"ה) בארתי דאע"ג דלא הוי שלו אעפ"כ עובר על ב"י דמ"מ עובר כיון דטובת הנאה שלו דאפי' גורם לממון כממון דמי לעבור בב"י משא"כ לענין שיכול להפקיר לא אמרינן דכיון דטובת הנאה שלו שיוכל להפקיר עיי"ש שהארכתי בזה].

קטע ט

עוד שם בירושלמי ר' ירמי' בעי ויפרידנה וישליכנה לאויר הבית ויקרא לה שם פי' שמקשה שיפרר לפרורין וישליכנה לאויר ובעוד שהוא באויר יקרא לה שם דעדיין הוא שלו ולאח"כ כשיפול לקרקע ממילא יהי' הפקר וכמו דאמרינן בפסחים (ד' ו') אי נימא משום פירורין הא לא חשיב א"כ ממילא יתבטלו ויהי' הפקר ומה שכתב הק"ע דכשיפרר לא חיישינן שמא יאכל הוא טעות ועיקר הקושיא הוא דיפרר וישליך לאויר ובעוד שהוא באויר לא הוי הפקר עדיין וא"כ יכול לעשותה חלה ולאח"כ יהי' ממילא הפקר מחמת דלא חשיבי ואין בזה משום מפקיר דבר שאינו שלו כיון שהם הפקר ממילא:

וע"ז פריך תמן אמר ר' ירמיה בשם ר' זעירא שני חציי זיתים בתוך הבית אין הבית מצרף בכלי הכלי מצרף וא"כ ה"נ אין הבית מצרף וא"כ מיד שעושה פירורים אין הבית מצרף ולא חשיבי והוי כהפקר וא"כ קשה ויש אדם שמקדיש דבר שאינו שלו דהא לא יוכל להפריש חלה וע"ז משני א"ר יוסי עד שהוא באויר הבית יקרא לה שם. דכל זמן שהם באויר מצטרפים ולא הוה פירורין וא"כ יכול להפריש חלה אין קרקע הבית מצרף לחמץ פי' דלאח"כ כשנופלים לקרקע לא חשיבי והוי הפקר ממילא וא"כ לא יעבור על בל יראה וזו היא קושי' ר' ירמי' או איפשר דזהו תירוץ על קושי' ר' ירמי' דאמר ר' יוסי עד שהוא באויר הבית יקרא לה שם. פי' שאם יצטרפו ואח"כ כשיפלו לקרקע יתבטלו וע"ז אומר אויר הבית מצרף לחלה אין קרקע הבית מצרף לחמץ פי' כיון שאת אומר אויר הבית מצרף לחלה א"כ הבית מצרפן ולא בטלי וא"כ אין קרקע הבית מצרף לחמץ (בתמי') פי' דא"כ איך אמרינן דכיון שנופלים לקרקע לא מצטרפי ומתבטלים ודו"ק:

פרק ד

הלכה ח

קטע ב

שם (ה"ח) מתניתין מושיבין שובכים לתרנגולין בארבעה עשר תרנגולת שברחה מחזירין אותה למקומה ואם מתה מושיבין אחרת תחתי'. ובגמ' הא במועד אסור כו' עוד שם תרנגולת שברחה מחזירין אותה למקומה והן שיחזירוה שלשה ימים למרידה ואם מתה מושיבין אחרת תחתי' והוא שישבה על ביצה שלשה ימים מעל"ע א"ר מנא מתניתא אמרה כן שלשה עשר ארבעה עשר חמשה עשר ומקצת היום ככולו א"ר אבון תיפתר שישבה מאילי' ולית ש"מ כלים:

והנה הק"ע והפ"מ נדחקו הרבה בפי' זה הירושלמי ע"כ נראה לי לבאר דשיטת הירושלמי הוא דלא כשיטת הש"ס דילן בפסחים (דף נה) דאמרינן שם השתא אותובי מותבינן אהדורי מיבעי' אמר אביי סיפא אתאן לחולו של מועד אמר רב הונא לא שנו אלא תוך שלשה למורדה דאכתי לא פרח צימרא מינה (ופירש"י לא עבר חמימותה ממנה והיא נוחה להחזיר כו') ואחר שלשה לישיבתה דפסדא לה ביעי לגמרי. אבל לאחר שלשה למורדה דפרח לה צימרא מינה ותוך שלשה לישיבתה דאכתי לא פסידי ביעי לגמרי לא מהדרינן ר' אמי אמר אפי' תוך ג' לישיבתה מהדרינן במאי קא מיפלגי מ"ס להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו ומ"ס להפסד מועט נמי חששו וא"כ אמר רב הונא דבעינן תרתי שיהא תוך שלשה למורדה ואחר ג' לישיבתה וא"כ קשה הא דקאמר ואם מתה מושיבין אחרת תחתי' כיון דבעינן תוך שלשה למורדה דהיא נוחה להחזיר וא"כ איך קאמר דאם מתה מושיבין אחרת תחתי' (וע"כ איתא בש"ע או"ח (ס' תקל"ו) דבחול המועד אסו' להושיב אחרת תחתי' אפי' מתה הראשונה וא"כ הא דקאמר ואם מתה מושיבין אחרת תחתי' קאי על ארבעה עשר וא"כ קשה דהא הוי כש"כ מהא דתנן בתחילה מושיבין שובכין לתרנגולים בי"ד ועיין בתוי"ט):

וע"כ שיטת הירושלמי דהא דתנן תרנגולת שברחה מחזירין אותה למקומה והן שיחזירוה שלשה ימים למרידה. וע"כ כיון שנוחה היא להחזיר לא הוי כבתחילה וע"כ שרי והא דקאמר ואם מתה מושיבין אחרת תחתי' קאי ג"כ אמועד. וע"ז אומר והוא שישבה על ביצה שלשה ימים מעל"ע (פי' וע"כ כיון דההפסד מרובה ע"כ שרי אפי' להושיב אחרת תחתי'. אבל אם לא ישבה עלי' שלשה ימים מעל"ע לא שרי להושיב אחרת תחתי' רק להחזיר תוך שלשה ימים למורדה):

וע"ז אמר ר' מנא מתניתא אמרה כן (פי' דבעינן ג' ימים מעל"ע) י"ג ארבעה עשר חמשה עשר (והוא ט"ס וצ"ל) א"ר מנא מתניתא אמרה כן י"ד וט"ו וט"ז ומקצת היום ככולו (פי' דממתניתא מוכח דבעינן שלשה ימים מעל"ע דאי לא בעינן מעל"ע א"כ איך תנן תרנגולת שברחה מחזירין אותה למקומה. וא"כ ביו"ט לא הושיבה דאסור להושיב תרנגולת אפי' במועד רק בי"ד וא"כ הושיבה בי"ד וא"כ ישבה התרנגולת עליהם י"ד וט"ו וט"ז עד חוה"מ וא"כ איך תנן תרנגולת שברחה מחזירין אותה למקומה והא כיון דישבה עליהם ג' ימים א"כ הא תנן בזה דאם מתה מושיבין אחרת תחתי' ולשיטת הירושלמי מיירי מתניתין אפי' במועד אם ישבה עליהם שלשה ימים אלא ודאי דבעינן ג' ימים מעל"ע וא"כ ניחא דאפי' הושיבה בארבעה עשר ואם כן איכא ארבעה עשר וט"ו וט"ז אפ"ה אינו מותר רק חזרה משום דליכא שלשה ימים מעל"ע אבל אי לא בעינן מעל"ע אם כן הוי שלשה ימים ארבעה עשר וחמשה עשר וט"ז ומקצת היום ככולו וא"כ מותר אפי' להושיב אחרת תחתי' אלא ודאי דבעינן ג' ימים מעל"ע:

וע"ז אמר ר' אבין תיפתר שישבה מאילי' ולית ש"מ כלום (פי' דלעולם לא בעינן מעל"ע ואעפ"כ ליכא ג' ימים דלא קאי אריש דהושיבה בי"ד אלא שישבה מאילי' ביו"ט ואע"ג דביו"ט אסור להושיב תרנגולת על שובכה אך דמיירי שישבה מאילי' ביום טוב ואם כן ליכא ישיבת ג' ימים אבל לעולם אם ישבה שלשה ימים מושיבין אחרת תחתי' אע"פ שישבה שלשה ימים ע"י מקצת היום ככולו אף על גב דליכא מעל"ע אעפ"כ מושיבין אחרת תחתי' ודו"ק:

הלכה ט

קטע ה

שם (ה"ט) ר' חייא בר אבא בעי כו' עיין בספרי שפת הנחל (דרוש ד') ושם בארתי:

פרק ה

הלכה ב

קטע ו

שם (ה"א) שחטו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו כו' בספרי אבי הנחל (דרוש י"א) בארתי זה בארוכה ע"ש:

הלכה ג

קטע ג

שם (ה"ד) כיצד שלא לאוכליו שחטו לשם חולה לשם זקן שאינו יכול לאכול כזית כיצד שלא למנוייו שחטו לשם בני חבורה אחרת הדא אמרה שהקטן יש לו מנין נפסול הדא אמרה הי' נתון בדרך רחוקה ושחטו לשמן פסול הדא אמרה הדא מסייע לדרומאי דרומאי אמרין אימורין שאבדו מחשב להן כמו שהן קיימין הדא אמרה שחטו שתאכל ממנו חצי חבורתו פסול א"ר חגי קומי ר' יוסי תיפתר שהיו כולן חולין א"ל ניתני לשם בני חבורה פסולין א"ל שהיו שם כשרים ושחטו לשם פסולים:

והנה הירו' הזה צריך ביאור ונ"ל לבא' והוא שאומר הדא אמרה שהקטן יש לו מנין לפסול והוא דאמרי' שחטו לשם חולה לשם קטן שהם אינם יכולים לאכול כזית וא"כ אמאי פסול אם שחטו שלא לאוכליו הא אמרי' בזבחי' (ד' כט) לאכול כזית בחוץ כזית למחר כו' כחצי זית בחוץ כחצי זית למחר פסול ואין בו כרת אלמא בעינן דוקא כזית וא"כ שלא לאוכליו היינו חולה או זקן שאינם יכולים לאכול כזית א"כ אמאי פסול ע"ז אומר הדא אמרה שהקטן יש לו מנין לפסול (פי' אף שהקטן אינו בר מנין אפ"ה יש לו מנין לפסול אף שמה שחשב לא יוכל להיות במעשה אפ"ה יש לו מנין לפסול כמו בשלא לאוכליו שחשב שיאכלו כזית דפחות מכזית לאו כלום הוא א"כ זה אי אפשר להיות שיאכלו כזית. וא"כ קטן נמי יש לו מנין לפסול) הדא אמרה הי' נתון בדרך רחוקה ושחטו לשמן פסול (אף שאי אפשר להיות שיאכל הק"פ אפ"ה שחטו לשמן פסול) הדא אמרה הדא מסייע לדרומאי דרומאי אמרין אימורין שאבדו מחשב להן כמו שקיימים [פירוש שהוא כמו דאיתא במעילה (ד' ו') איתמר א"ר יוחנן כי א"ר עקיבא זריקה מועלת ליוצא שיצא מקצתו אבל יוצא כולה לא אמר ר"ע א"ל ר' אסי לר' יוחנן כבר לימדוני חבירי שבגולה מחשבין על האבוד ועל השרוף והא אבוד ושרוף לא אתינון בעולם ואפ"ה קתני מחשבים ומי אמר רב אסי הכי הא בעא מיני' ר' אסי מר' יוחנן חישב לנשפכין למחר מהו א"ל ר' זירא כבר שנית לנו אלל אלמא האי אלל כיון דלית בו משהא לא קיבל טומאה הני נשפכין נמי כיון דלאיבוד אזלי מחשבה לא מהני אלא דקתני על האבוד ועל השרוף קשי'] וע"ז אומר הדא מסייע לדרומאי דדרומאי אמרין אימורין שאבדו מחשב להם כמו שקיימים. (פי' אף שאי אפשר להיות במעשה דהא אבדו האימורין אעפ"כ מחשב להן כמו שהן קיימין וכמו שאם חישב שלא לאוכליו פסול אף דאי אפשר להיות במעשה. דהא אינם יכולים לאכול כזית אפ"ה פסול וע"ז אומר הדא מסייע לדרומאי דרומאי אמרין אימורין שאבדו מחשב להן כמו שהן קיימין (והוא כמו דאיתא במעילה

דאמרינן שם (ד' ו) א"ל רב אסי לר' יוחנן כבר לימדוני חבירי שבגולה מחשבין על האבוד ועל השרוף) והפ"מ שגה בזה מאוד:

וע"ז אומר הדא אמרה שחטה שתאכל ממנו חצי חבורתו פסול והוא כמו שביארתי בספרי נועם ירושלמי אהא דלקמן ופ"ה דפסחים) שחטו שתתכפר בו חצי חבורתו פסול ר' יונה פוסל נעשה כמתפיס כפרת אלו לאלו מאחר שלא נתכפר לאלו לא נתכפר לאלו ורבי יוסי אמר כשר במחזורא תנינא חזר בו ר' יוסי א"ל רב פנחס לא כן אולפן רבי כשר א"ל הא קביעא גבך במסמרא. והנה בספרי ע"י (ס' ז') ביארתי דהטעם משום דאין ברירה לומר שהוברר שלאילו נתכוין ומאחר שלא נתכפר לאלו לא נתכפר לאלו ולא אמרינן דהחצי חבורה שיהי' אוכלים בסוף הוברר דלאותם נתכוין כו' ע"ש וכתבתי שם שלא נראה לי דיפלגו בברירה ע"כ נ"ל דפליגי בזה דשחטו שתתכפר בו חצי חבורתו ואם כן הפסח נשחט לאוכליו ושלא לאוכליו אך שאינו ידוע מי הם לאוכליו ומי הם שלא לאוכליו וע"כ אומר שר' יונה פוסל כיון דסוף כל סוף אינו ידוע מי הם לאוכליו ומי הם שלא לאוכליו וע"כ הוי כמו שהוא כולו שלא לאוכליו וע"ז אומר נעשה כמתפיס כפרת אלו לאלו ומאחר שלא נתכפר לאלו לא נתכפר לאלו ור' יוסי אומר כשר (פי' לר"נ שאכילת פסחים לא מעכבא) וע"כ כיון שבאמת הוא נשחט שתתכפר בו חצי חבורתו וא"כ חצי חבורה הם לאוכליו ולאוכליו ושלא לאוכליו כשר ובמחזורא תנינא חזר בו ר"י ודו"ק:

ואיפשר לומר דהא דאמר דכשר אף שאינו ידוע מי הם לאוכליו ומי הם שלא לאוכליו, אפ"ה כיון דבמעשה אי איפשר שיאכל חצי חבורתו כיון דאינו ידוע מי הם לאוכליו וע"כ אינו פוסל ובמחזורא חנינא חזר בו ר' יוסי ואפשר לומר דזה תלוי אם מחשבין על האבוד ועל השרוף וא"כ הוי כמו כולן שלא לאוכליו ואף שאמר שיאכלו חצי חבורתי וא"כ אי אפשר שיאכלו חצי חבורתו אעפ"כ פסול ואיפשר דר' יוסי היינו ר' אסי דאיתא במעילה (ד' ז') דא"ל רב אסי לר' יוחנן כבר לימדוני חבירי שבגולה מחשבין על האבוד ועל השרוף וע"ז אומר הדא אמרה שחטו שתאכל ממנו חצי חבורתו פסול פי' אף שאי איפש' שיאכל ממנו חצי חבורתו כיון שא"י איזה חצי חבורתו אפ"ה פסול וע"ז משני א"ר חגי קומי רב אסי תיפתר שהיו כולן חולין (ולא סיים תירוצו דמיירי שהיו בני חבורה רבים וע"כ מצטרפי וכמו דאיתא בזבחים (ד' לא) בעי רב אשי וצ"ל רב אסי) חישב לאכול כזית בשני בני אדם מהו בתר מחשבה אזלינן דאיכא שיפורא או דילמא בתר אוכלין אזלינן וליכא שיעורא אמר אביי ת"ש לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית כשר שאין

אכילה והקטרה מצטרפין הא לאכול ולאכול דומי' דלאכול ולהקטיר וה"ד בשני בני אדם מצטרף:

[**וע"ז** משני בירושלמי אמר ר' חיי' קומי ר' יוסי תיפתר שהיו כולן חולין פי' ומצטרפין שני בני אדם שהם שלא לאוכליו וא"כ הוי כזית (ועדיין לא סיים תירוצו א"ל ניתני לשם חבורה פסולין פי' א"כ הוי כולו שלא לאוכליו וע"ז א"ל בשהיו שם כשרים ושחטו לשם פסולין (פי' וע"כ מצטרפין) אך שצריך לבאר דמה בעי ר' אסי בזבחים (שם) אם מצטרפי הא מוכח ממתניתין דשלא לאוכליו דמצטרפי אך דאיפשר לומר דר' אסי אזיל לטעמי' במעילה (ד' ה') א"ל רב אסי לר' יוחנן כבר לימדוני חבירי שבגולה מחשבין על האבוד ועל השרוף אפ"ה מחשבין וא"כ אין ראי' ממתניתין וכמו שאמר הירושלמי תחילה הדא מסייע לדרומאי דרומאי אמרין אימורין שאבדו מחשב להן כמו שהן קיימין ובמ"א יתבאר עוד בזה]:

הלכה ד

קטע ב

(**ה"ד**) **מנין** לשוחט את הפסח על החמץ שהוא עובר בל"ת ת"ל לא תשחט על חמץ דם זבחי אין לי אלא השוחט הזורק מנין ת"ל לא תשחט על חמץ דם (פי' היינו זריקה) אמר ר' שמואל בר רב יצחק ממה שהוא מתחייב על הזריקה הדא אמרה פסח עצמו כשר (פי' דאם הוא פסול א"כ איך מתחייב על הזריקה כיון שניפסל משחיטה) אמר ר' יוסי תיפתר שנתמנה לו חמץ בין שחיטה לזריקה או שהיה זה שוחט וזה זורק (פי' דשוחט לא הי' לו חמץ תחילה. (ועיין בש"ס דילן בפסחים (דף סג) אימתי בזמן שהי' לשוחט או לזורק כו') ודו"ק תני חזקיה לא תשחט על חמץ דם זבחי התורה קראה אותו זבחי פי' וא"כ מוכח דהפסח כשר דהא התורה קראה אותו זבחי) א"ר מנא אלולי דתניתא חזקיה מצינו דבר פסול וחייבין עליו חטאת ופי' הק"ע דהיינו כמו דאמר לקמן בסמוך המחמץ את הפסולה אית תניי הני חייב ואית תניי תני פטור ואמר רב חסדא מאן דאמר חייב בשנפסלה מחמת חימוצה ומ"ד פטור כשלא נפסלה מחמת חימוצה (פי' דאם נפסלה מחמת חימוצה חייב וכמו דאמרי' במנחות (ד' נו) הכל מודים במחמץ אחר מחמץ שהוא חייב דכתיב לא תעשה חמץ ולא תאפה חמץ ומ"ד פטור בשלא נפסלה מחמת חימוצה (פי' רק משום פסול אחר) וה"נ אע"פ שנפסל' מקודם מחמת שחיטה אעפ"כ יכול להתחייב על הזריקה וא"כ איפשר שהוא פסול. אך ממה שהתורה קראה אותו זבחי א"כ מוכח שהוא כשר ועיין בפ"מ שפי' שר' מנא מתמה אלולי דתני חזקי' מצינו דבר פסול וחייבין עליו חטאת פי' שזה לא מצינו ואח"כ מביא דאעפ"כ מצינו

במחמץ אחר מחמץ וגם פי' דהא דקאמר בשנפסלה מחמת חימוצה היינו אפילו באירע לה פסול אח"כ רק שנתחמץ מתחילה והא דלא נפסלה מחמת חימוצה היינו בשנפסלה מקודם וזה דוחק ובמנחות (דף נ"ט) אמרינן בעי רב פפא חימצה ויצאת וחזר וחימצה כמו דיצאה או פסלה לה ביוצא וכי הדר מחמיץ לה לא מחייב משום מחמץ אחר מחמץ או דילמא כיון דחימצה פסול יוצא לא מהני וכי הדר מחמץ לה ותתחייב משום מחמץ אחר מחמץ אלמא דמיבעי' לי' אם נפסלה לאחר חימוץ דהיינו שהוציאה אם מחייב משום מחמץ אחר מחמץ]:

והנה לפי מה שפירש הק"ע דהא דא"ר מנא אלולי דהניתא חזקי' מצינו דבר פסול וחייבין עליו חטאת (פי' דאלולי דתנא חזקי' ומוכח מן הכתוב שהפסח כשר מדקראה אותו התורה זבחי אין להוכיח ממה שמתחייב על הזריקה דהא מצינו דבר פסול וחייבין עליו חטאת דהיינו במחמץ אחר מחמץ וא"כ הא דאמר חזקי' מצינו דבר פסול וחייבין עליו חטאת הוא לאו דוקא אלא פי' דעוברין בלאו כמו במחמץ אחר מחמץ

ולי נראה דהא דא"ר מנא אלולי דתניתא חזקי' מצינו דבר פסול וחייבין עליו חטא היינו בשחוטי חוץ דחייבין עליו חטא' וכמו דילפי' לקמן בירו' לענין השוחט הפסח על החמץ דילפינן משחוטי חוץ וכמו דאמרינן בירושלמי רבנן דקיסרין בעיין יכול המקבל והמהלך על החמץ יהא חייב ת"ל זבח מה זביחה מיוחדת שחייבין עני' בחוץ יצא המקבל והמהלך על החמץ שאין חייבין עליו בחוץ (ולקמן יתבאר בזה) וע"ז אמר ר' מנא מצינו דבר פסול וחייבי עליו חטאת דהיינו בשחוטי חוץ שהקרבן נפסל ואם כן לר"ש דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ואמאי חייב ע"ז חטאת או אפילו לרבנן לא ס"ל כשיטת הש"ס דילן דאמרינן בזבחים (דף סא) בשלמא חולין לא שוו בפנים כבחוץ אלא קדשי אידי ואידי פסולין נינהו. אמר רבא אם מועילה לו שחוטי חוץ לחייבו כרת לא הועיל לו לטהרה מידי נבילה. וא"כ אי אמרינן דמטמא א"כ לא הוי שחיטה כלל אפ"ה מתחייב חטאת משום שחוטי חוץ וכמו שכתבו התוספות בב"ק (דף עו) בד"ה והלא זריקה כו' קשה לר"י אי חשיב מחוסר זמן ואסור לשוחטו משום אותו ואת בנו אם כן הוא לוקה משום לא תשחטו כיון דאמר רחמנא אותו ואת בנו נוהג בקדשים וא"א אלא בשחיטה שאינה ראויה בו מידי דהוי אשחוטי חוץ ואע"ג דלמידי אחרינא חשיב שחיטה שאינה ראויה לענין שחוטי חוץ מיהא מחייב כיון דאין האיסור מחמת דבר אחר כו' עיי"ש:

[**וכן** אמרינן בזבחים (ד' פ"ד) א"ר יוחנן השוחט בהמה בלילה בפנים והעלה בחוץ חייב לא תהא פחותה משוחט בחוץ ומעלה בחוץ (פי' דקיי"ל בהשוחט ודף ק"ו) דחייב על

שחיטתה ועל עלייתה מתיב רב חייא. בר אבין השוחט עוף בפנים ומעלה בחוץ פטור שחט בחוץ ומעלה בחוץ חייב נימא לא תהא פחותה משוחט ומעלה בחוץ תיובתא וא"כ מתחייב. על העלאה בחוץ אע"ג דכבר נפסלה משחיטת חוץ וא"כ הכי נמי מתחייב על השחיטה אם שחט את הפסח על החמץ ועל הזריקה נמי. וע"כ אמר ר' מנא מצינו דבר פסול וחייב עליו חטאת דבשחוטי חוץ מתחייב וע"כ אומר המחמץ את הפסול אית תני חייב ואית תני פטור מ"ד חייב כשנפסלה מחמת חימוצה ומ"ד פטור בשלא נפסלה מחמת חימוצה וכמו דאמרינן שם בזבחים מתיב רב חייא בר אבין השוחט עוף בפנים ומעלה בחוץ פטור שחט בחוץ ומעלה בחוץ חייב אלמא דאם נפסלה מחמת דבר אחר אינו חייב וא"כ בהא דהשוחט בלילה בפנים והעלה בחוץ נמי פטור דנפסלה מחמת דבר אחר וע"כ אינו חייב וע' בזבחים פ' השוחט (ד' ק"ו) השוחט והמעלה בחוץ חייב על השחיטה ועל העלי' ריה"ג אומר שחט בפנים והעלה בחוץ חייב שחט בחוץ והעלה בחוץ פטור]:

קטע ה

[**שם** בירושלמי מלק עוף על חמץ אית תניי תני חייב ואית תניי תני פטור מ"ד חייב דם מכל מקום מ"ד פטור מאי טעמא אמר לי' למדין עונש מעונש ואין למדין עונש מפטור הנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בזה. מאוד ולי נראה שהוא כמו דאמרינן לקמן יכול המקבל והמהלך על החמץ יהא חייב ת"ל זבח מה זביחה מיוחדת שחייבין עליו בחוץ יצא המקבל והמהלך על חמץ שאין חייבין עליהן בחוץ כו' וע"כ כיון דגמרינן משחוטי חוץ ע"כ פטור על המליקה דלמידין עונש מעונש ואין למידין עונש מפטור ובשחוטי חוץ נמי פטור על המליקה ואינו חייב רק על השחיטה כמו דאמרינן בזבחים (דף ק"ז) וע"כ אמר למדין עונש מעונש ואין למדין עונש מפטור דאף דשחוטי חוץ חייב בעוף נמי אך שאינו חייב רק בשחיטה אבל לא במליקה וע"כ פטור נמי אם מלק עוף על החמץ ודו"ק)]:

קטע ט

[**שם** ר"י אמר אפי' נתון עמו בירושלים כו' עי' בספרי ע"י (סי' י"ט) ובספרי נועם ירושלמי (פ"א דברכות) ושם ביארתי:

קטע יב

שם א"ר יוחנן חבורה הי' מקשה מה אנן קיימין אי בשאבד ונמצא קודם לכפרה בין לשמו בין שלא לשמו כשר וניתק לרעיה (צ"ל פסול וניתק לרעיה) אם בשאבד ונמצא לאחר כפרה בין לשמו בין שלא לשמו פסול שלמים היא (פי' וא"כ לשמו אמאי פטור הא שלמים לשם פסח קא שחיט) וכמו שפיר"ת בפסחים ודף ס"ד) ש"מ בעי עקירה

פירוש דאי לא בעי עקירה אפי' שחט לשמו כשר דהא שלמים לשם פסח קא שחיט וקיימינה כשנטמאו הבעלים או הזידו וכבר נדחה לפסח שני לשמו פטור והוא פסול שלא לשמו חייב והוא כשר (פי' שהוא כמו דאמרינן בפסחים (דף מ"ד) אמר רבי חייא בר גמדא נזרקה מפי חבורה ואמרו כגון שהיו הבעלים טמאי מתים ונדחו לפסח שני דסתמא לשם פסח קאי

עוד שם והיידינו לשמו פטור המן אמרין בשם רב חסדא כשעברה שנתו בין ראשון לשני ר' לא בשם רבי יוחנן כשעברה זמן כפרתו והנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בפי' הירושלמי הזה:

וע"כ נראה לי דמקשה היידינו לשמו פטור ואמאי הא אפי אם נטמאו הבעלים וסתמא לשם פסח שני הוא עומד אפ"ה אמאי פטור והוא כמו דמקשה הש"ס בחולין (דף ל) מתיב רב אידי בר אבין ובמועד לשמו פטור שלא לשמו חייב והוינן בה טעמא דשלא לשמו הא סתמא פטור ואמאי פטור פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא ש"מ פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה ואמר ר' חייא בר גמדא נזרקה כו' ואמרו הכא במאי עסקינן כגון שהיו הבעלים טמאי מתים ונדחו לפסח שני דסתמא לשמו קאי והאי הוא דבעי עקירה הא אחר לא בעי עקירה אי אמרת בשלמ' ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף איפסיל לי' מתחילת שחיטה אלא אי אמרת אינה לשחיטה אלא לבסוף כיון דשחט בי' פורתא אדחי לי' מפסח אידך כי קא שחיט שלמים קא שחיט:

וע"ז מקשה הירושלמי והיידי' לשמו פטור (פי' אמאי פטור דהירו' סובר דאינה לשחיטה אלא לבסוף וא"כ מכי שחיט בי' פורתאאידחי לי' מפסח אידך כי קא שחיט שלמים קא שחיט וא"כ הוי שלמים לשם פסח וא"כ צריך להיות חייב:

וע"ז אומר תמן אמרין בשם רב חסדא והוא כשעברה שנתו בין ראשון לשני [פי' שהוא כמו דמשני בש"ס דילן בפסחים (שם) אמר אביי נהי דאדחי מפסח מדמי פסח מי אדחי וכ"ת בעי העמדה והערכה והתנן שחטו בה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דברי' והירושלמי לא ניחא ליה בזה דכיון שנשחט פורתא אדחי ליה מפסח ומסתמא הוא שלמים וזהו דוחק להירו' לומר דקאי לדמי פסח כיון שמתחלה היה עומד לפסח וע"ז משני רב חסדא כשעברה שנתו בין ראשון לשני (פי' שהבעלים היו טמאי מתים ונדחין לפסח שני א"כ הם צריכין לפסח שני אבל אעפ"כ הפסח נא היה עומד להיות בעצמו פסח שני דמיירי שעברה שנתו בין ראשון לשני וא"כ לא קאי מתחילה להיות בעצמו פסח כיון שסופו שתעבור שנתו בין ראשון לשני אם כן קאי לדמי פסח. וע"כ משני כשעברה שנתו בין ראשון לשני אם כן מעיקרא עומד להיות לדמי

פסח כיון שהבעלים נטמאו וע"ז אומר ר' נא בשם ר' יוחנן כשעבר זמן כפרתו ואיפשר לומר דר' יוחנן אזיל לטעמיה בחולין (ד' ל') דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף וא"כ איפסיל ליה מתחילת שחיטה ולא קשה כלל דא"כ הוא פסול שהוא פסח ונשחט לשם שלמים ועוד איפשר לומר דר' יוחנן סובר דפסח בעי עקירה לשלמים וע"כ אם עבר זמן כפרתו הוי פסח דבעי עקירה ור' יוחנן אזיל לטעמיה (ספ"ו דפסחים ה"ו) ר' יסא בשם ר' יוחנן אין לך פסח גופו קרב שלמים אלא שאבד ונמצא מאחר שכיפרו הבעלים וע"כ עומד לשלמים אבל בלא"ה אף שמשכו הבעלים את ידם אעפ"כ לא הוי שלמים וע"כ אומר והא תנינן פטור סברין מימר פטור וכשר פתרון לה פטור ופסול ואף שביארתי לקמן דהירושלמי סובר דשלמים שנשחטו אחר תמיד של בין הערבים כשר אפ"ה פסול משום דבעי עקירה. וע"כ אומר דלא בעי עקירה אלא אבד ונמצא אחר שכיפרו הבעלים אבל בלא"ה אם עבר זמן כפרתו בעי עקירה וא"כ ניחא הא דקאמר לשמו פטור משום דסתמא עומד לשם פסח ודו"ק]:

וע"ז אמר פסח שעבר זמנו ושחטו לשמו בזמנו כו' ור"י מכשיר שהוא כשוחט שלמים לשם פסח ופריך מכיון שעבר זמנו ולא שני' היא השוחט פסח לשם שלמים הוא השוחט שלמים לשם פסח כיון דלא בעי עקירה אם כן הוא שלמים לשם פסח ועל זה אומר על דעתיה דרב חסדא בשעבר שנתו בין ראשון לשני (וכמו דמשני תחילה שהיו הבעלים טמאי מתים וא"כ עומד לפסח אך מכיון ששחט פורתא הוי שלמים אך שהוא עומד לדמי פסח כיון שעברה שנתו בין ראשון לשני והוא בזמנו שעדיין הבעלים צריכין להקריב פסח שני על דעתיה דר' לא כשעבר זמן כפרתו אבל אעפ"כ בעי עקירה ואעפ"כ ר' יהושע מכשיר שהוא כשוחט שלמים לשם פסח משום שסובר דהיינו עקירתו וכמו שכתבו התוס' בפסחים (דף ס"ב) ור' יהושע מכשיר ואע"ג דאיכא מאן דאמר פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה בעברה שנתו מודו כ"ע דהיינו עקירתו ושלמים לשם פסח קא שחיט. [אך קשה דהא תירץ מתחילה בעבר זמן כפרתו ואפ"ה בעי עקירה ור' יהושע קאמר דכשר משום דהוי שלמים לשם פסח ואי אמרינן דלא בעי עקירה א"כ קשה דמאי משני בשעבר זמן כפרתו. ע"כ איפשר לומר דצריך לגרוס כשעברה שנתו וע"כ לא בעי עקירה או דתחילה הוא בשעבר זמן כפרתו דהיינו לאחר י"ד והכא מיירי בשעבר זמן כפרתו דהיינו עברה שנתו ולא בעי עקירה]:

פרק ו

הלכה א

קטע יט

א"ר מנא הזיי' שבות ואלו שבות כו' עיין בספרי עמק יהושע (ח"ב דרוש ט') ושם ביארתי:

הלכה ה

קטע ב

שם (ה"ה) מתניתין הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת חייב עליו חטאת ושאר כל הזבחים ששחטן לשם פסח אם אינן ראוין חייב ואם ראוים ר' אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטר כו' ובגמ' מתניתא ביודע בו שהוא פסח ושחטו לשם שלמים (פי' שהוא כמו דאמרי' בפסחים (ד' ע"ב) במאי עסקינן אילימא בטועה שמעת מינה עקירה בטעות הוי עקירה אלא בעוקר כו' וע"כ אמר מתניתא ביודע שהוא פסח ושחטו לשם שלמים (פי' דמיירי בעוקר אבל אם היה סבור דזה שלמים א"כ הוי עקירה בטעות ועקירה בטעות לא שמה עקירה):

עוד שם היה יודע בו שהוא שלמים ושחטו לשם עולה ר' מנא אמר יש בעשיתו מצוה ר' יוסי אומר אין בעשיתו מצוה (פי' הק"ע יש בעשיתו מצוה וכשר אע"ג שהזיד בעשיתו ר' יוסי אומר אין בעשיתו מצוה כיון שבמזיד החליפו וחייב והוא דוחק והפ"מ פירש דר' יוסי אמר חין בעשיתו מצוה הואיל ולא עלו לבעלים לש חובה והוא תמוה דהא מתניתין דתנן ושאר כל הזבחים ששחטן לשם פסח כו' אם ראוין הן ר"א מחייב חטאת ור' יהושע פוטר והטעם הוא משום דטעה בדבר מצוה ועשה מצוה ופירש"י דעשה מצוה משום דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה.

ע"כ נראה לי להגיה לא הי' יודע בו שהוא שלמים ושחטו לש עולה ופליגי בזה אם עקירה בטעות הוי עקירה ויתבאר בזה במה דאמרינן במנחות (ד' מ"ט) תני רבב"ח קמיה דרב כבשי עצרת ששחטן לשם אילים כשרים ולא עלו לבעלים לשם חובה אמר ליה רב עלו ועלו אמר רב חסדא מסתברא מילתיה דרב בכסבור אילים ושחטן לשם כבשים שהרי כבשים לשם כבשים נשחטו אבל כסבור אילים ושחטן לשם אילים לא עקיר' בטעות הוי עקירה ורבה אמר עקירה בטעות לא הוי עקירה:

וע"ז אומר בירושלמי לא היה יודע בו שהוא שלמים (פי' דקאי בעצרת וא"כ ב' כבשים הם זבחי שלמי צבור והם שלמים והאילים הם עולות וע"ז אומר לא היה יודע בו שהוא שלמים פי' לא ידע על הכבש שהוא שלמים ושחטו לשם עולה דהיינו לשם איל והוי עקירה בטעות וע"כ פליגי בזה ר' מנא אמר יש בעשיתו מצוה פי' דעלו לבעלים לשם

חובה דעקירה בטעות לא הוי עקירה ר' יוסי אמר אין בעשיתו מצוה דעקירה בטעות הוי עקירה וע"ז אומר תחילה מתניתין ביודע בו שהוא פסח ושחטו לשם שלמים (פי' ממתניתין אין ראיה דעקירה בטעות הוי עקירה דאיפשר דמיירי ביודע בו שהוא פסח ושחט לשם שלמים) וע"ז אומר לא היה יודע בו שהוא שלמים ושחט לשם עולה והוא כמו דפליגי בזה במנחות (ד' מ"ט) כבשי עצרת ששחטן לשם אילים דהיינו שלמים לשם עולות ובטועה [והא דפליגי בזה ולא פליגי בפסח בטועה הוא משום דהברייתא שמביא אח"כ מיירי בשוחט בעצרת עולה לשם שלמים או שלמים לשם עולה או משום דפליגי אם יש בעשיתו מצוה או לא וא"כ אי הוה פליגי בפסח ששחטו לשם שלמים הוי משמע דפליגי אם יש בעשיתו מצוה דהיינו לפטור מחטאת משום טועה בדבר מצוה כמו דמיירי במתניתין וע"כ אומר דפליגי בעצרת והתם לא שייך לענין טועה בדבר מצוה לפטור מחטאת דמיירי ביו"ט של עצרת חם עלו לבעלים לשם חובה ופליגי בזה אי עקירה בטעות הוי עקירה או לא] והא דפליגי אח"כ היה יודע בו שהוא שלמים אלא שסבור שמותר לשנות שלמים לשם פסח התם קאי אמתניתין ופליגי אם הוי טועה בדבר מצוה או לא כמו שיתבאר אח"כ:

וע"ז מביא הברייתא אילי ציבור שהיה סבור שהן כבשים ושחטן לשם אילים שמא לא עלו לציבור לשם אילים. נראה לי שהוא (ט"ס וכצ"ל) אילי ציבור שהיו סבורין שהן כבשים ושחטו לשם כבשים שמא לא עלו לציבור לשם אילים (והיא התוספתא שהביאו התוס' במנחות (ד' מ"ט) בד"ה עקירה בטעות הוי עקירה צ"ע הא דתניא בתוספתא בפ"ק דזבחי' כבשי צבור ששחטן לשם כבשים ונמצאו אילים עלו לצבור לשם אילים אילים של ציבור ששחטן לשם אילים ונמצאו כבשים עלו לצבור לשם כבשים אלמא עקירה בטעות לא הוי עקירה כו':

וכן מקשה הירושלמי נמי מהך ברייתא על ר' יוסי דאמר דאין בעשיתו מצוה משום דעקירה בטעות הוי עקירה מקשה נמי בהך תוספתא אילי ציבור שהיה סבור שהם כבשים ושחטן לש כבשים שמא לא עלו לציבור לשם אילים (פי' וא"כ מוכח דעקירה בטעות לא הוי עקירה):

ע"ז אומר ותני כן (פי' שמגיה הברייתא) ותני כן אילי ציבור שהיה סבור שהם כבשים ושחטן לשם אילים כבר עלו לציבור לשם חובה. והוא משום דאילים לשם אילים נשחטו אבל אם היה סבור שהם כבשים ושחטן לשם כבשים עקירה בטעות הוי עקירה והוא כמו דאמרינן במנחות (שם) אמר רב חסדא מסתברא מילתי' דרב בכסבור אילים ושחטן

לשם כבשים שהרי כבשים לשם כבשים נשחטו אבל כסבור אילים ושחטן לשם אילים לא עקירה בטעות הוי עקירה:

עוד שם מתניתא בסבור שהוא פסח ושחטו לשם פסח (פי' דמתניתין ודאי מיירי בטועה דאם בעוקר מה נ"מ בין ראוין לשאינן ראוים) היה יודע בו שהוא שלמים אלא שהיה סבור שמותר לשנות שלמים לשם פסח אי אמרינן דהכא דהוי טועה בדבר מצוה או לא ר' מנא אמר אין בעשיתו מצוה (ואיפשר דסובר דאומר מותר קרוב למזיד) ע"כ אין בעשיתו מצוה וחייב חטאת ר' יוסי אמר יש בעשיתו מצוה (דאפי' באומר מותר נמי הוי טועה בדבר מצוה) וע"ז אומר מסתבר' דר' מנא בקדמייתא (פי' דעקירה בטעות לא הוי עקירה) ודר' יוסי באחריתא דאפי' באומר מותר נמי הוי טועה בדבר מצוה:

[**והנה** אי אמרינן דהטעם של ר' מנא שאמר אין בעשיתו מצוה הוא משום דאומר מותר קרוב למזיד א"כ תקשי לר' מנא הא דמקשה הש"ס במנחות (שם) אמר רבא ומותבינן אשמעתין הכהנים שפיגלו במקדש מזידין חייבין הא שוגגין פטורין ותני עלה פיגולן פיגול היכי דמי אלימא דידע דחטאת היא וקא מחשב לשם שלמים האי שוגגין מזידין הוו אלא לאו דכסבור שלמים הוא וקא מחשב בה לשם שלמים כו' אלמא עקירה בטעות הוי עקירה א"ל אביי לעולם כו' באומר מותר וא"כ תקשה לר' מנא שאמר תחילה דיש בעשיתו מצוה אלמא דעקירה בטעות לא הוי עקירה וא"כ צריך לומר דהאי הכהנים שפיגלו במקדש שוגגין פטורין מיירי באומר מותר וא"כ מוכח דאומר מותר הוי כשוגג וא"כ איך קאמר ר' מנא ראי' בעשית מצוה דאומר מותר לא הוי כשוגג וא"כ איך יתפרש הא דתני' הכהנים שפיגלו במקדש שוגגין פטורין דהיינו באומר מותר. אך איפשר לומר דלא דמי דאף דלא הוי טועה בדבר מצוה אעפ"כ פטורין מלשלם וכמו דאמרינן א דגיטין ה"ה) ר' יודן לא נחת לבית וועדא כו' א"ל מה חדתין יימרון א"ל כן אמר ר' יוסי המטמא אינו כעושה מעשה כו' ר' יהודה בר' אומר בדין הי' שאפי' שוגג יהא חייב (כצ"ל) ולמה אמרו בשוגג פטור כדי שיודיעו ור' יוחנן אמר בדין הי' שאפי' מזיד יהא פטור שא שהיזק שאינו ניכר לא שמי' היזק) ולמה אמרו חייב משום קנס חיילי' דר' יוחנן מן הדא המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב ואמר ר' יוחנן משום קנס (ופי' הק"ע דמדייק מדקתני מפני תיקון העולם ומשמע לי' דקאי אהא דקאמר במזיד חייב וכמו דאמרינן בגיטין (ד' נ"ג) ועיין תוס' שם ונראה דאיפשר לומר דמדייק מדקתני המטמא והמדמע והמנסך כו' וא"כ אי החיוב הוא משום קנס ע"כ תני המטמא והמדמע והמנסך והוא משום דקנסא מקנסא לא ילפינן אבל אם הוא משום דינא א"כ אמאי תני לכולהו וכה"ג אמרינן בב"ק (ד' קט"ז) א"ל כב יוסף לרב הונא בר חיי' מאי נפקא לך מינה אי דינא אי

קנסא א"ל אי דינא גמרינן מיני' אי קנסא לא גמרינן מיני' ומנא תימרא דקנסא מקנסא לא ילפינן דתני' בראשונה היו אומרים המטמא והמדמע והמנסך כו' מאי טעמא לאו משום דקנסא הוא ומקנסא לא גמרינן וכן אמרינן בגיטין (ד' נ"ג) ואידך קנסא הוא ומקנסא לא ילפינן ומזה מוכח דהטעם הוא משום קנס דאי הוא משום דינא כל הני למה לי עד כדון כסבור שהוא חולין הי' יודע בה שהוא תרומה וכסבור שמותר לטמאותה נשמעינה מן הדא הכהנים שפיגלו במקדש מזידין חייבין (כצ"ל שוגגין פטורין מה אנן כו' אם כסבור בהן שהן חולין ויש פיגול בחולין אלא כן אנן קיימין ביודע בהן שהוא קודש וכסבור שמותר לטמאותה וא"כ מוכח מזה דאומר מותר הוי כשוגג וכמו דאמרי' במנחות (דף מ"ט). אך איפשר לומר דזהו דווקא אם היזק שאינו ניכר לא שמי' היזק והחיוב הוא משום קנס ע"כ צריך לומר דאומר מותר הוי כשוגג אבל אי אמרינן דהיזק שאינו ניכר שמי' היזק והטעם דבשוגג פטור הוא כדי שיודיעו: ובמזיד אמרינן השתא לאזוקי קא מיכוין כו' וא"כ איפשר לומר דע"כ הוי אומר מותר שוגג כדי שיודיעו אע"ג דקרוב למזיד דאיפשר דאומר מותר ושאינו טמא כלל ע"כ לא מתכוין להזיק לו ור' מנא משמע שם שסובר דהיזק שאינו ניכר שמי' היזק וכו' דאמרינן התם ר' יודן לא נחת לבית וועדא קם עם ר' מנא א"ל מה חדתין יימרון א"ל כן אמר ר' יוסי המטמא אינו כעושה מעשה א"כ משמע דר' מנא אינו סובר כן א"כ לא קשה לר' מנא ור' יוסי דסובר דהיזק שאינו ניכר לא שמי' היזק והטעם הוא משום קנס לר' יוסי בודאי ניחא דהא סבר דיש בעשיתו מצוה וא"כ אומר מותר הוי שוגג ועוד דר' יוסי סובר דאין בעשיתו מצוה בטועה א"כ סובר עקירה בטעות הוי עקירה א"כ יכול לומר דהאי בשוגג היינו בטועה וכמו דאמרינן במנחות (ד' מ"ט) עיי"ש ודו"ק]:

קטע ד

שם ר"מ אומר השוחט לכם אימורי ציבור פטור כו' הנה הסוגיא הזו ראיתי להק"ע שלא פירש בה ביאור מספיק וגם לא הגיה במקום שצריך להגיה. ע"כ אבאר כל הסוגיא הזו אמר ר"א דברי ר' מאיר אפילו עגל (פי' דברי ר"מ היא אפי' עגל שאין דרכו להתחלף נמי פטור) וכמו דאמרינן בש"ס דילן בפסחים (ד' ע"ב) מאן תנא דשני ליה בין ראוין לשאינן ראוין ר' שמעון היא דתניא א' הזבחים הראוין וא' הזבחים שאינם ראוים וכן השוחט לשם אימורי ציבור פטור דברי ר' מאיר, א"ר שמעון לא נחלקו ר' אלעזר ור' יהושע על שאינן ראוים שחייב כו' וע"ז אומר הירושלמי דברי ר' מאיר אפילו עגל [אע"פ שאין דרכו להתחלף] את ש"מ תרתי את שמעת מינה דבר שאין לו קצבה (צ"ל דבר שיש לי קצבה] ודבר שאין דרכו להתחלף יש בעשיתו מצוה (פי' דאת שמעת תרתי דר"מ פוטר

אפי' שיש לו קצבה כגון אימורי ציבור וכן אפי' דבר שאין דרכו להתחלף כגון עגל שאין דרכו להתחלף בפסח) ובענין יש בעשיתו מצוה אליבא דר"מ פליגי בה ר"ל ור' יוחנן וכמו שאבאר:

רשב"ל אמר יש בעשיתו מצוה כגון יבמתו נדה ובא עליה ר' יוחנן אמר אין בעשיתו מצוה כגון שני שפודין אחד של שחוטה ואחד של נבילה וביקש לאכול מזה ואכל מזה ויותר נראה להגיה א' של נותר וא' של צלי דבזה יש חיוב חטאת וכמו דאיתא בש"ס דילן בפסחים (ד' ע"ב) בפלוגתא דר"ל ור"י עיי"ש] מתניתא פליגא על ר"י שכח ומל את שלאחר השבת בשבת ר"א מחויב חטאת ור' יהושע פוטר הרי אין בעשיתו מצוה ור"י פוטר (דהא אם נימול תוך זמנו אין בעשיתו מצוה ואפ"ה פוטר משום דטעה בדבר מצוה) שמואל קפוטקי' אמר למחר יש בעשיתו מצוה (איפשר לומר דלמחר יהי' מצוה ע"י המילה שמל תוך זמנו. וכבר הארכתי בזה בספרי נ"י ע"ש) אר"י דר"מ היא דר"מ א' דבר שיש בעשיתו מצוה פטור דבר שאין בעשיתו מצוה מחלוקת (כצ"ל) (פי' דדבר שיש בעשיתו מצוה פטור לכ"ע ודבר שאין בעשיתו מצוה מחלוקת ר"א ור' יהושע דלר"א חייב ולר"י פטור. ר"ש אומר דבר שאין בעשיתו מצוה חייב (כצ"ל) דבר שיש בעשיתו מצוה במחלוקת ר"א ור' יהושע (כצ"ל) (פי' דר' שמעון ס"ל דדבר שאין בעשיתו מצוה לכ"ע חייב כי פליגי בדבר שיש בעשיתו מצוה דברי ר' מאיר כו' והק"ע גריס ר' יוסי בשם ר"י דברי ר' מאיר ושגה בזה והוא ט"ס בירושלמי (וצ"ל) דברי ר' שמעון פי' שתחילה ביאר דברי ר' מאיר ומתחיל דברי ר' שמעין והוא שיהא שה תמים ובן שנה ושלמים וראוי להשתנות לש פסח (פי' שיהא שה תמים ובן שנה שיהי' ראוי להתחלף. ושלמים כדי שיהא בעשיתו מצוה דשלמים כשר שלא לשמה (ודלא כמו שפי' הק"ע). וראוי להשתנות לשם פסח (פי' שיהא שה מחמת שפסח אין לו קצבה א"כ איפשר שיקריבו עוד פסחים וע"כ פטור.

וע"ז אומר הירושל' את ש"מ תלת את ש"מ דבר שאין לו קצבה ודבר שדרכו להחליף כצ"ל (לאפוקי עגל) ודבר שיש בעשיתו מצוה (פי' דלר"ש אינו פטור אלא דבר שאין לו קצבה ודבר שדרכו להחליף ודבר שיש בעשיתו מצוה) וקאמר מה אית לך דבר שאין לו קצבה (כצ"ל) ר' ירמיה סבר מימר שלא נתנה התורה קצבה כמה פסחים ידחו את השבת בכל שנה ר' יוסי סבר מימר שאין את יכול לעמוד על מנינן (פי' לא מחמת שהתורה לא נתנה קצבה אלא שאינו יכול לעמוד על מנינם ויש לספק בכל עת דילמא יבואו להקריב עוד פסחים). ר' יוסה כד הוה מטי לאילין תינוקות ספיקות הוה אמר יפה לימדנו ר' ירמיה אית לך מימר שאין את יכול לעמוד על מנינן. אלא שלא נתנה התורה קצבה כמה

פסחים ידחו את השבת בכל שנה. (פי' משום דקשה לר' שמעון שאמר דפליגי דוקא בדבר שאין לו קצבה אם כן איך פליגי בתינוקות דהא תינוקות הוי דבר שיש לו קצבה (וכן פריך הש"ס דילן בפסחים (ד' ע"ב) למימרא דכל היכי דאית ליה קצבה מחייב ר' יהושע והרי תינוקות דיש להם קצבה ותנן מי שהיו לו שתי תינוקות כו' ור' יהושע פוטר] וע"ז אמר ר' יוסי דכד הוי מטי לאילן תינוקות ספיקות הוה אמר יפה לימדנו ר' ירמי' (פי' דהא דאין לו קצבה בפסחים הוא מחמת שלא נתנה התורה קצבה כמה פסחים ידחו את השבת בכל שנה וא"כ האי תינוקות ספיקות נמי הוי כמו שאין להם קצבה אבל אי אמרינן דדבר שאין לו קצבה הוא מחמת שאין אתה יכול לעמוד על מנינם. וא"כ אמאי סובר ר' יהושע דפטור (והש"ס דילן סובר בפשיטות דתינוקות מקרי דיש להם קצבה וכמו דאמרינן בפסחים (ד' ע"ב) והרי תינוקות דיש להם קצבה ותנן מי שהיו לו שתי תינוקות כו' ור' יהושע פוטר אמר ר' אמי הכא במאי עסקינן כגון שקדם ומל של ע"ש בשבת דאיכא הך דשבת דטריד הכא כגון דקדים ושחטו לאימורי ציבור ברישא]:

קטע ה

אמר ר"ח דברי ר"ש תיפתר שהי' שם חבורה אחת שלא שחטה. והנה הירושלמי הזה אינו מבואר והק"ע והפ"מ פירשו בדחוקים גדולים וע"כ נראה לי שצריך להגיה בירושלמי תיפתר שלא היה שם חבורה אחת שלא שחטה ודלא כמו שפי' הק"ע] והוא כמו דאמרינן בפסחים (דף ע"ב) למימרא דכל היכא דאית לי' קצבה מחייב ר' יהושע והרי תינוקות דיש להן קצבה ותנן מי שהיו לו שתי תינוקות א' למול אחר השבת וא' למול בשבת כו' ור' יהושע פוטר אמר ר'אמי הכא במאי עסקינן כגון שקדם ומל של ערב שבת בשבת דאיכא הך דשבת דטריד בי' הכא כגון שקדם ושחטינהו לאימורי ציבור ברישא וא"כ היכא דטרוד למול עדיין של שבת לא בעי דבר שאין לו קצבה. והא דאמרינן א"ל ר' יהושע לא אם אמרת באימורי ציבור שיש להם קצבה תאמר בפסח שאין לו קצבה מיירי דקדים ושחטינהו לאימורי ציבור ברישא דכיון דלא טריד ע"כ בעינן דבר שאין לו קצבה וא"כ הא דאמר דפסח הוי דבר שאין לו קצבה וע"כ פטור הוא נמי שלא הי' שם חבורה אחת שלא שחטה. וכיון דכולם שחטו את הפסח ע"כ הוא פטור מטעם דבר שאין לו קצבה וא"כ לא קשי' מהך משנה דתינוקות וכמו שמתרץ ר' אמי בפסחים (שם) דמיירי כגון שקדם ומל של ערב שבת בשבת דאיכא הך דשבת דטריד בי' בזה לא בעינן שיהא דבר שאין לו קצבה]:

וע"ז אמר ר' זעיר' מילתי' דר' ינאי אמרה והוא ששכח ומל את של שבת בע"ש מלו בשחרית ר' זעירא אמר סבר ר' ינאי פטור ר' אבא אמר חייב. וליידה מילה אמרה ר' ינאי

בא להודיעך היך דרכן של תינוקות להתחלף על דעתי' דר' זעירא כר' ינאי על דעתי' דר' בא (כצ"ל) כר"מ (פי' דמקשה על התירוץ של ר"ח דבתינוקות אע"ג דהוי דבר שיש לו קצבה אעפ"כ פטור מחמת שקדם ומל של ערב שבת בשבת דאיכא הך דשבת דטריד בי' וע"כ אפילו שיש לו קצבה נמי פטור) מהא דמתרץ ר' ינאי פסח ים (דף ע"ב) על הא דתני אמר ר' חייא מאבל ערב א"ר מאיר לא נחלקו ר"א ור"י על מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול ערב שבת ואחד למול בשבת ושכח ומל של ערב שבת בשבת דחייב. על מה נחלקו כו' ופריך ותסברא מה התם דלא עביד מצוה פטר ר' יהושע היכא דקא עביד מצוה חייב אמרי דבי ר' ינאי רישא כגון שקדם ומל של שבה בע"ש שלא נתנה שבת לדחות [וכן איתא בירושלמי לקמן מחלפא היא מתניתין כו' אמר ר' יוסי ב"ר בון מן קושיא מקשה לה ר' ינאי והוא ששכח ומל של ע"ש בשבת פי' מחמת הקושיא דמחלפא מתניתין דרישא דקא עביד מצוה חייב וסיפא דלא קא עביד מצוה פטור וע"כ מתרץ ר' ינאי דברישא הטעם משום שקדם ומל של שבת בערב שבת שלא נתנה שבת לדחות]:

וע"כ אמר בירושלמי מלו בשחרית (פי' אם מלו של שבת בשחרית דמדקא מתרץ ר' ינאי דע"כ חייב משום שקדם ומל את של שבת בע"ש א"כ לא נתנה שבת לדחות כלל. אבל אם מלו בשחרית שנתנה שבת לדחות אלא דמלו את התינוק וא"כ לא טריד וע"כ פליגי בה דר' זעירא אמר סבר ר' ינאי פטור (כיון שנתנה שבת לדחות באותו היום והא דחייב היינו דוקא אם מלו של שבת בע"ש דלא נהנה שבת לדחות כלל) ר' אבא אמר חייב (דר' אבא סובר דאפי' מלו בשחרית בשבת אע"פ שנהנה שבת לדחות אעפ"כ חייב דכיון דמלו בשחרית וא"כ לא טריד. ותינוקות הוי דבר שיש להן קצבה, וא"כ כיון דמלו של שבת בשחרית הוי כמו דשחטינהו לאימורי ציבור ברישא דחייב כיון דהוי דבר שיש לו קצבה):

וע"כ פריך על ר' אבא שסובר דחייב ולידה מילה אמרה ר' ינאי (פי' דלר' אבא שאמר דאפי' מלו בשחרית כיון דלא טריד נמי חייב א"כ אמאי א"ר אבא כגון שקדם ומל את של שבת בע"ש הא אפילו אם מל את של שבת תחלה בשחרית נמי חייב). וע"ז משני בירושלמי בא להודיעך היך דרכן של תינוקות להתחלף (פי' דלעולם אפילו אם מלו בשחרית נמי חייב אלא בא להודיעך איך דרכן של תינוקות להתחלף דכיון דמלו של ע"ש בשבת שהיו סבורים שהוא של שבת. אם כן מסתמא מלו של שבת בערב שבת) אבל באמת אפילו מלו בשבת נמי חייב:

וע"ז אומר הירושלמי על דעתי' דר' זעירא כר' ינאי והוא (ט"ס וצ"ל) על דעתי' דר' אבא כר' ינאי (פי' דלר' אבא שסובר דהא דאמר ר' ינאי והוא שקדם ומל את של שבת בע"ש

הוא לאו דוקא אלא דאפי' מלו בשחרית נמי חייב ניחא) דע"כ גבי תינוקות כיון דהוי דבר שיש לו קצבה ע"כ אינו פטור רק אם טריד אבל אם מלו של שבת בשחרית הוי כמו דקדים ושחטינהו לאימורי ציבור ברישא ע"כ חייב על דעתי' דר' זעירא (כצ"ל) כר"מ פי' כיון דר' זעירא סובר דאם מלו בשחרית נמי פטור וא"כ קשה דהא תינוקות הוי דבר שיש לו קצבה ובדבר שיש לו קצבה מחייב ר' יהושע לר' שמעון. ע"ז אומר על דעתי' דר' זעירא אתיא כר"מ דאפי' באימורי ציבור אעפ"י שיש לו קצבה וקדים ושחטינהו לאימורי ציבור ברישא נמי פטור וכמו דאמרינן לעיל דר"מ פוטר אפי' בדבר שיש לו קצבה

וע"כ אמרינן שם אמר ר' מנא קומי ר' יוסה מה דאמר רב חסדא כר' שמעון מה דאמר ר' ינאי כר' מאיר משיבין דבר בין ר"מ לר' שמעון [והק"ע פירש מאי בינייהו בין ר' מאיר לר' שמעון והוא שגה בכל הסוגי'] ובאמת הוא (ט"ס וצ"ל) משיבין דבר מר"מ לר' שמעון (פי' שאמר ר' מנא קומי ר' יוסה דמה שקלו וטרו אמוראי מהא דאמר ר' ינאי כגון שקדם ומל של ערב שבת בשבת וא"כ משמע דדוקא אם מל של שבת בערב שבת שלא נתנה שבת לדחות. אבל אם מלו בשחרית פטור אע"ג דתינוקות הוי דבר שיש להן קצבה ורב חסדא אמר דברי ר' שמעון תיפתר שלא הי' שם חבורה אחת שלא שחטה וע"כ כיון דלא טריד ע"כ בעינן שיהא דבר שאין לו קצבה אבל גבי תינוקות אע"ג דהוי דבר שיש להן קצבה אעפ"כ פטור משום דטריד למול עדיין וא"כ אפילו אם מלו של שבת בשחרית נמי חייב ולמה צריך ר' ינאי לאוקמי כגון שמל של שבת בע"ש וע"כ מקשה ר' מנא דמה דאמר רב חסדא כר' שמעון דלר' שמעון דקאמר דוקא דבר שאין לו קצבה דרישא דמתניתין היא ר' שמעון:

וכמו דאמרינן בפסחים (ד' ע"ב) מאן תנא דשני לי' בין ראוין לשאינן ראוין ר' שמעון וע"כ אומר דלדברי ר' שמעון יהי' חילוק בדבר שיש לו קצבה אם הוא טרוד. וע"כ הא דמחייב באימורי ציבור היינו דוקא אם שחטינהו לאימורי ציבור ברישא דשוב לא טריד ותינוקות אע"ג דהוי דבר שיש לו קצבה אך הא דפטור הוא מטעם שצריך עדיין למולו והוי טריד. והא דאמר ר' ינאי כגון שקדם ומל של שבת בע"ש הוא אליבא דר"מ וכמו דאמרינן בש"ס דילן בפסחים (שם) ר' חייא מאבל ערב אמר ר' מאיר לא נחלקו ר"א ור"י כו' ותסברא מה התם דלא עביד מצוה פטר ר' יהושע כו' וע"ז אמרינן אמרי דבי ר' ינאי רישא כגון שקדם ומל של שבת בע"ש כו' וא"כ הוא אליבא דר"מ. ולדברי ר"מ פטור נמי באימורי ציבור אע"ג דקדים ושחטינהו לאימורי ציבור ברישא אע"ג דהוה דבר שיש לו קצבה. וכן בתינוקות אפי' קדם ומל בשחרית נמי פטור וכמו דאמרינן בפסחים (דף ע"ב שם) אי הכי ר' מאיר אומר אף השוחט לשם אימורי ציבור פטור אע"ג דקדים

ושחטינהו לאימורי ציבור ברישא כו'] וע"כ אמר ר' ינאי אליבא דר' מאיר רישא כגון שקדם ומל את של שבת בערב שבת שלא נתנה שבת לדחות (פי' משום שלא נתנה שבת לדחות כלל אבל אם מלו בשחרית ודאי פטור ועל זה מתמה ר' מנא משיבין דבר מר"מ לר' שמעון אשכחנן פלוגא בין ר"מ לר"ש בשיור (פי' שנמצא שבזה יש פלוגתא בין ר"מ לר"ש בשיור) אי אמרינן דאינו פטור רק בנשתייר וטריד עדיין בהם או אפי' שלא נשתייר כגון דקדים ושחטינהו לאימורי ציבור ברישא נמי פטור אפי' בדבר שיש לו קצבה וע"כ אמר הירושלמי אילין תינוקות ספיקות מה את עבד לון כדבר שיש לו קצבה או כדבר שאין לו קצבה. והוא משום דפליג תחילה ר"י ור"מ דלר"י הוא דאין לו קצבה הוא מטעם שלא נתנה התורה קצבה כמה פסחים ידחו את השבת בכל השנה וא"כ לפי"ז הוי תינוקות דבר שאין לו קצבה ולר' יוסי דהא דאין לו קצבה הוא מטעם שאין אתה יכול לעמוד על מנינן א"כ הוי תינוקות דבר שיש לו קצבה דהא יכול לעמוד על מנינן:

וע"ז אומר הירושלמי אילין תינוקות ספיקות מה את עבד לון כדבר שיש לו קצבה או כדבר שאין לו קצבה והוא (ט"ס וצ"ל) אין תעבדינון כדבר שאין לו קצבה אפי' אין שם תינוק אחר למול ואין תעבדינון כדבר שאין לו קצבה וט"ס וצ"ל) כדבר שיש לו קצבה והוא שיש שם תינוק אחר למול וכמו שביארתי דלר"ש בדבר שאין לו קצבה לא בעינן שיהא טריד כמו בפסח דאמר רב חסדא תיפתר דלא הי' שם חבורה אחת שלא שחטה (כמו שהגהתי) ובדבר שיש לו קצבה בעינן דוק' שיהא טריד אבל אם לא טריד חייב והא דסובר ר"ש דחייב באימורין היינו אם קדם ושחטינהו לאימורי ציבור ברישא.

וע"ז אומר איתא חמי הקדים זמנו פטור איחר זמנו חייב, והוא כמו דמקשה הש"ס דילן בפסחים (דף ע"ב) הא דתני ר' חייא כו' אמר ר' מאיר לא נחלקו ר"א ור"י על שהיו לו ב' תינוקות אחד למול בע"ש וא' למול בשבת ושכח ומל את של ע"ש בשבת דחיי' על מה נחלקו על שהיו לו ב' תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת דר"א מחייב חטאת ור' יהושע פוטר ופריך ותסברא ומה התם דלא עביד מצוה פטר ר' יהושע הכא דקא עביד מצוה מחייבמקשה הירושלמי נמי איתא חמי הקדים זמנו פטו' איחר זמנו חייב (פי' אם הקדים את של שבת בע"ש פטור ואם איחר זמנו שמל את של ע"ש בשבת חייב והא צריך להיות הדין בהיפוך דאם מל של שבת בע"ש דלא עשה מצוה צריך שיהא חייב ואם מל של ע"ש בשבת צריך להיו' פטור דהא עשה מצוה) רב הונא אמר מחלפ' היא מתניתין דתני אמר ר' שמעון לא נחלקו ר"א ור"י על מי שהיו לו למול לאחר השבת ומלו בשבת שהוא חייב (פי' משום דלא עשה

מצוה) ועל מה נחלקו על מי שהי' לו למול בע"ש ומל בשבת שר"א מחייב חטאת ור' יהושע פוטר (פי' משום דעשה מצוה) א"ר יוסי בר' בון מן קושיא מקשה לי' ר' ינאי והוא ששכח ומל של שבת בערב שבת כו' פי' שע"כ תני ברישא דשכח ומל של ערב שבת בשבת דחייב ואמאי הא עשה מצוה ומשני דקדים ומל של שבת בערב שבת ולא נתנה שבת לדחות ועל כן חייב: וכמו שביארתי תחלה דברי ר' ינאי כו':

הלכה ו

קטע ב

(ה"ו) **מתניתין** שחטו שלא לאוכליו ושלא למנוייו כו' שחשו ונמצא בעל מום חייב כו' אמר ר' לעזר למי נצרכה לר' מאיר כו' אין תימר שני' היא שהוא בעל מום ובעל מום אין דרכו להתחלף הרי עגל אין דרכו להתחלף ואמר ר"א דברי ר"מ אפי' עגל אמר ר' יוסי אין יסבור ר"א כר"י אתיא היא דאמר ר' יוחנן בעל מום אין דרכו להתחלף עגל דרכו להתחלף שכן נצרכה לחלל והנה המפרשים נדחקו הרבה בפי' זה הירושלמי:

וע"כ נראה לי להגיה שכן נצרכה לחולין (פי' דלר' יוחנן שסובר דלא בעינן עשה מצוה לפוטרו מחטאת רק כיון שטעה בדבר מצוה אע"ג דלא עשה מצוה נמי פטור וא"כ אמאי חייב אם שחטו ונמצא בעל מום) וע"ז אומר שני' היא שהוא בעל מום ובעל מום אין דרכו להתחלף וע"ז פריך הרי עגל אין דרכו להתחלף ואמר ר' אלעזר אפי' עגל אמר ר' יוסי אין יסבור ר"א כר' יוחנן (פי' דלא בעינן עשה מצוה) אתיא היא דאמר ר' בעל מום אין דרכו להתחלף פגל דרכו להתחלף שכן נצרכה לחלל:

ונראה לי לפרש שכן נצרכ' לחולין (פי' הא דבעינן דרכו להתחלף הוא בחולין) אבל בקדשים אע"ג שאין דרכו להתחלף אעפ"כ טריד בהו לאפוקי בעל מום דלא איחלופי מיחלף ולא אטרודי מטרד וכן אמרינן בפסחים (ד' ע"ב) אמר רב ביבי אמר ר' אלעזר פוטר היה ר' מאיר אפי' עגל של זבחי שלמים ששחטו לשום הפסח א"ל ר' זירא לרב ביבי והאמר ר' יוחנן מודה ר' מאיר בבעלי מומין א"ל בבעלי מומין לא טריד בהו והאי טריד בי' בעא מיניה רבא מרב נחמן חולין לשום פסח מאי לי אמר ר"מ א"ל פוטר היה ר"מ אפילו חולין לשום פסח והא אמר ר' יוחנן מודה הי' ר"מ בבעלי מומין בעלי מומין לא מיחלפי והני מיחלפי וטעמא דר' מאיר משום איחלופי ולא איחלופי והא אמר רב ביבי אמר ר' אלעזר פוטר היה ר' מאיר אפי' עגל של זבחי שלמים ששחטו לשום הפסח אלמא טעמא דר' מאיר משום דטריד א"ל טריד אע"ג דלא מיחלף מיחלף אע"ג דלא טריד לאפוקי בעלי מומין דלא איחלופי מיחלף ולא מטריד טריד וע"ז אומר שכן נצרכה לחולין (פירוש הא דבעינן חלופי מיחלף היינו לחולין דלא טריד אבל בקדשים פוטר

היה ר' מאיר אפי' עגל של זבחי שלמים ששחטו לשם פסח משום דטריד אע"ג דלא מיחלף לאפוקי בעלי מומין דלא איחלופי מיחלף ולא מיטרד טריד) ודו"ק ולקמן יתבאר עוד בזה באופן אחר:

עוד שם הא בגלוי חייב אמר ר' יוחנן דר"ש הוא ר' יעקב בר אחא ר' אימי בשם רשב"ל דר"ש הוא ופירש הק"ע דר"ש הוא דסובר כיון שאין בעשייתו מצוה חייב אע"ג דטריד אבל לר' מאיר ראוי שיהיה פטור וקשה הא אמרינן דמחייב ר"מ בבעלי מומין ששחטו אע"ג דלר' יוחנן לא בעינן דעשה מצוה אעפ"כ חייב משום דאין דרכו להתחלף וכמו שביארתי דלא איחלופי מיחלף ולא איטרודי מטריד וא"כ אפי' לר"מ נמי ניחא הא דתנן שחטו ונמצא טריפה בסתר פטור הא בגלוי חייב וא"כ אמאי מוקי ר' יוחנן כר' שמעון ועוד דלר"ל ודאי קשה דהא ר"ל סובר דאפי' לר' מאיר נמי בעינן עשה מצוה וא"כ אמאי אמר ר"ל דר"ש היא ע"כ נראה לי דהא דאמר הא בגלוי חייב וע"ז אמר ר' יוחנן הא מני ר' שמעון היא הוא משום דקשה להירו' הא דמקש' הש"ס דילן בפסחי' (ד' ע"ג) ר' זריקא בעי לדברי האומר מקלקל בחבורה פטור שחטו שלא לאוכליו חייב מה תיקן תיקן אם עלו לא ירדו שחטו ונמצא בעל מום חייב מה תיקן תיקן בדוקין שבעין ואליבא דר"ע דאמ' אם עלו לא ירדו שחטו ונמצא טריפה בסתר פטור הא בגלוי חייב מה תיקן ומשני תיקן להוציא מידי נבילה והירושלמי סובר דזה לא הוי מתקן מה דתיקן להוציאו מידי נבילה כיון שקודם ששחטו היה חי וע"ז אומר הא בגלוי חייב (פי' וא"כ קשה דמה תיקן. וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ו דפסחים ה"א) כל המקלקלין פטורין חוץ מן המבעיר והעושה חבורה בר קפרא אומר אפי' אינו צריך לדם אפי' אינו צריך לאפר א"ר יוחנן והוא שיהא צריך לדם וצריך לאפר א"כ קשה לר' יוחנן במה תיקן אם שחטו ונמצא טריפה בגלוי וע"ז אומר אמר ר' יוחנן דר"ש היא. ר' יעקב בר אחא בשם רשב"ל דר"ש היא ויתבאר זה במה דאמרינן בתמורה (ד' י"ז) דטריפה מעיקרא לא נחתא לה קדושת הגוף ואמרינן התם אמר לך שמואל כו' היכא דלא חזי מעיקר' לא נחתא לה קדושת הגוף והוא כר"ש בתמורה (ד' י"ט). וע"כ כיון דלא נחתא לה קדושת הגוף א"כ אינו קדוש רק לדמים ור"ש לטעמי' דאמר קדשי בד"ה לא בעי העמדה והערכה וגם ר"ש לטעמיה שסובר דפודין את הקדשים להאכילן לכלבים וא"כ תיקן [והוא משום דמשמע בירושלמי דפסחים וברפ"ב דשבת ובפ' בתרא דעירובין דסובר ר' יוחנן דאפי' לר"ש בעינן שיתקן וכמו שכתבו התוס' בפסחים (דף ע"ג) דפליגי אל יבא דר"ש. וע"ז משני ר' יוחנן דאתי כר"ש ור"ש סובר דפודין את הקדשי' להאכילן לכלבים וכמו דאמרי' בתמורה ודף ל"ב) דר"ש סובר דפודין את הקדשי' להאכילן לכלבי' ע"ש ודו"ק וכמו דתנן (פ"ג דמ"ש ד' י"א) צבי שלקחו בכסף

מעשר ומת יקבר ע"י עורו ר"ש אומר יפדה ופי' הר"מ והרע"ב דפליגי אם פודין את הקדשים להאכילן לכלבים ור"ש סובר דפודין את הקדשים להאכילן לכלבים וגם לפי' הר"ש דפליגי אם קדשי ב"ה בעי העמדה והערכה אפ"ה מוכח דר"ש סובר דפודין את הקדשים להאכילן לכלבים ודו"ק ומיירי נמי דנמצא טריפה מחיים כיון שהוא בגלוי איפשר שנודע שהי' טריפה מחיים ודו"ק.

ולפי"ז איפשר לומר דהא דאמרינן שם שכן נצרכה לחלל לא נצטרך להגיה לחולין כמו שביארתי אלא דקאי אמתניתין דשחטו ונמצא בעל מום חייב וא"כ קשה דמה תיקן ולא ניחא לי' להירושלמי לתרץ דאתי כר"ע דאם עלו לא ירדו וע"כ אומר שכן נצרכה לחלל דמיירי כגון שנמצא שהי' בעל מום מחיים ואמרינן בתמורה (דף ל"ב) דבעל מום מעיקרו לא בעי העמדה והערכה. וא"כ יכול לפדותו ולאוכלו וע"ז אומר שכן נצרכה לחלל (פי' בבעל מום ניחא דהוי תיקון שכן נצרכה לחלל) הא בגלוי חייב (פי' דזה ניחא בבעל מום אבל טריפה בגלוי מה תיקן) וע"ז אמר ר' יוחנן הא מני ר"ש היא ומיירי כגון שנמצא שהיא טריפה מחיים וע"כ ניחא דתיקן לפדותו ולהאכילו לכלבים ואליבא דר"ש ובזה יתיישב הא שהקשו התוספות בפסחים (דף ע"ג) בתוד"ה שחטו ונמצא טריפה בסתר פטור תימא לר"י ואמאי פטור הא לא עשה מצוה ומתניתין אוקימנא כר' שמעון דמחייב לר' יהושע אפי' היכא דלא עשה מצוה וליכא למימר דהכא פטור משום דהוי כאנוס דע"כ לאו מטעם אנוס פטר לי' אלא משום דטעה בדבר מצוה כדמוכח בגמ' דפריך אי רבי אליעזר חטאת נמי חייב דהא לית לי' טעה בדבר מצוה פטור ותירץ ר"י דכל זה מדברי ר' מאיר וא"כ קשה דאיך מוקי לה בירושלמי ר' יוחנן כר"ש אבל לפי מה שביארתי דהטעם הא דטריפה בסתר פטור משום דליכא למימר דנמצאת דהי' טריפה מחיים כיון שהוא בסתר וא"כ קשה דמה תיקן אבל בגלוי ניחא דתיקן וכמו שביארתי אליבא דר"ש וכל זה הוא לשיטת הירושל' אבל לשיטת הש"ס דילן לא ניחא לי' לאוקמי שנמצאת שהי' טריפ' מחיים ועוד דבש"ס דילן הביא ברייתא דהשוחט חטאת בשבת בחוץ חייב שלש חטאות וא"כ מוכח דתיקן להוציאו מידי אבר מן החי ודו"ק ועיין (בפי"ג דשבת ה"ב) מה שביארתי שם בירושלמי ודו"ק]

קטע ג

שם ר' חמא בר עוקבה בשם ריב"ח המושך ידו מפסחו גופו קרב שלמים ר' יונה אמר שלמים כשרים ר' יוסי אמר שלמים פסולים והא תנינן פטור סברין מימר פטור וכשר פתרון לי' פטור ופסול ר' יסא בשם ר' יוחנן אין לך פסח גופו קרב שלמים אלא שאבד ונמצא מאחר שכיפרו הבעלים והא תנינן פטור סברין מימר פטור כשר פתרין לה פטור

פסול שמואל אמר כל שאמרו בחטאת מתה כו' גופו קרב שלמים והא תנינן פטור סברין מימר פטור פסול פתרין לה פטור כשר:

והנה משמע דשיטת הירושלמי הוא דלא כשיטת הש"ס דילן דאמרינן בפסחים (דף ע"ג) איתיביה רב חסדא לרב הונא שחטו ונודע שמשכו בעלים את ידם ותני עלה בחול כו' אי אמרת בשלמא בעי עקירה כו' מרישא הוי שלמים פסולו משום מאי משום ד"א דקא שחיט ליה אחר תמיד של בין הערבים עיבור צורה בעי כו' ולשיטת הירושלמי הוא רק למצוה שלא ישחוט אחר תמיד של בין הערבים אבל לא נפסל הקרבן. ועיין תוס' מנחות (דף מ"ט) בד"ה תלמוד לומר כו' והא דפליגי היינו אם שלמים אחר הפסח בעי עקירה דאי בעי עקירה הויפסח וע"כ הוא פסול אבל אי לא בעי עקירה א"כ ה"ל שלמים וכשר ועל כן אמר רבי יוחנן דאין לך פסח גופו קרב שלמים (פי' בלא עקירה) אלא א"כ נמצא מאחר שכיפרו הבעלים ושמואל אמר כל שבחטאת מתה גופו קרב שלמים א"כ כיון שמתו הבעלים אם כן הוי כחטאת שמתו בעלי' וכן משכו הבעלים נמי כיון שאין לו בעלים ובחטאת כל שאין לו הבעלים מתה וה"נ בפסח גופו קרב שלמי':

קטע ד

עוד שם ר' יוסא בשם ר' יוחנן דר' יהודה היא דתנינן תמן אין שוחטין את הפסח על היחיד דברי ר' יהודה ור' יוסי מתיר ר' זעירא בעי קומי ר' מנא כו' פטור וכשר א"ל תנינן הכא פטו' ותנינן תמן כשר והנה הק"ע והפ"מ כולם פירשו בדוחק ולי נראה דהכי פי' דתנינן הכא פטור ותנינן תמן כשר והוא כמו דתנן בפסחי' (ד' צ"ג) הפסח שנמצאו קודם שחיטת הפסח כו' אחר שחיטת הפסח קרב שלמים וכן תמורתו אלמא דהוי מעצמו שלמים ולא בעי עקירה וע"כ קרב שלמים וכן תמורתו ור' יוחנן קאמר דדוקא שנמצא אחר שכיפרו הבעלי' לא בעי עקירה ושמואל סובר דאפי' משכו הבעלים את ידיהם הוי כמו חטאת בלא בעלים וע"כ גופו קרב שלמים וע"כ אומר שפטור וכשר כדתנן במתניתין לקמן (ד' צ"ה):

ונראה לי דהא דאמר ר' יוסא בשם ר' יוחנן צריך לגרוס אח"ז ר' יוחנן בשם ר' יוחנן דר' יהודה הוא דתנינן תמן שוחטין את הפסח על היחיד דברי ר' יהודה ר' יוסי מתיר (פי' דר' יוחנן מתרץ אליבא דשמואל שסובר דלא בעי עקירה ומשכו הבעלים את ידם הוי ממילא שלמים (והא דנשחט אחר תמיד של בין הערבים לשיטת הירושלמי אינו פסול כמו שביארתי):

אעפ"כ קשה דהיכן מצינו פטור וכשר. וע"ז אומר דר' יהודה דתנינן תמן אין שוחטין את הפסח על היחיד דברי ר' יהודה ר' יוסי מתיר וא"כ איפשר לומר דמיירי שמשכו הבעלים

מן הפסח ונשאר רק יחיד. וא"כ כיון דבדיעבד אם זרק הורצה כמו דאמרינן לקמן (פ"ח דפסחים ה"ז) אמר ר' יוחנן מודה ר' יודה שאם עבר וזרק את הדם הורצה א"כ אכתי קאי לשם פסח וא"כ פסול דלא אמר ר' יוחנן אלא דאם זרק הורצה אבל אם לא זרק לא הורצה ע"כ הוא פסול ואעפ"כ לא הוי שלמים כיון דאכתי פסח הוא דהא אם זרק הורצה וע"כ הוא פטור מחמת דהוא אנוס ואפ"ה אינו כשר דלא הוי שלמים כיון שיש עדיין א' מהבעלים ואם זרק הורצה אעפ"כ הוי פסול דהא אין מניחין לו לזרוק ודו"ק:

פרק ז

הלכה א

קטע ד

מתני' כיצד צולין את הפסח שפוד של רימון תוחבו מתוך פיו ועד בית נקובתו ונותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו דברי ר"י הגלילי ר"ע אומר כמין בישול הוא אלא תולין חוצה לו כו' אית תניי הני תוחבו מבית נקובתו עד שהוא מגיע לתוך פיו על דעתי' דהדין תנייה בר"י חוזר והופכו מה כו' עבד ליה ריה"ג אי קריי' דרש ראשו על כרעיו ועל קרבו (פי' אי ריה"ג בעי דוקא ראשו על כרעיו ועל קרבו וע"כ סובר דנותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו או דפליג רק אר"ע דסוב' דבעינן דוקא שיהא תולה חוצה לו דאל"ה הוי כמו בישול וע"ז אומר ריה"ג דאעפ"כ לא הוי כבישול כירך עבה עבד ליה ר"י הגלילי דכמו דכירך עבה הוי צלי. כן הכא נמי אם נותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו הוי נמי צלי:

וע"ז אומר מה נפק מביניהון צלייו בגדי של חולין אין תימר כירך עבה עבד לי' ריה"ג פסול (צ"ל כשר) אין תימר קריי' דרש ראשו על כרעיו ועל קרבו אבל לא בצליי בגדי של חולין חתך ממנו בשר וצלי' בו אין תימר כירך עבה עביד לי' ריה"ג כשר אין תימר קריי' דרש ראשו על כרעיו ועל קרבו פסול דלא התירה התורה אלא בראשו על כרעיו ועל קרבו אבל אם לא חתך ממנה בשר צליי' בחלב של קדירה (צ"ל בהבל של קדירה אין תימר כירך עבה עביד לי' פסול (צ"ל כשר אין תימר קריי' כו' ראשו על כרעיו ועל קרבו פסול דלא התירה התורה אלא בראשו על כרעיו ועל קרבו וע"ז פריך לא כן תני צלי אש ולא צלי קדרה שני' לי' בנוגע בגופה של קדירה אבל אם תלאו באויר הקדירה אין תימר כירך עבה עביד לי' כשר ואין תימר קריי' כו' פסול דלא התיר' התור' אלא בראשו על כרעיו:

[והנה הא דאמר תחיל' בירושלמי אית תניי תני תוחבו מבית נקובתו עד שמגיע לתוך פיו ואמר על דעתי' דהדין תני קריי' חוזר והופכו פי' הק"ע שחוזרו והופכו כדי שיהי' נצלה

מכל הצדדים והפ"מ והגליון פירשו במה שכתבו התוס' דתוחבו דרך פיו לפי שנותן הגס שבשפוד למטה כדי שלא יפול הפסח ואז הוי ביה"ש למטה וקא דייב דמא דרך שם א"כ לתנא דברייתא דתוחבו דרך נקובתו א"כ יהי' בית השחיטה למעלה ויהי' הדם נוטף על הצלי כו'] ולי נרא' דאיפשר לומר דמיבעי' לי' אם הא דאמ' תוחבו דרך נקובתו אף שיהי' פיו למעלה ואעפ"כ מותר וכמו דאמרינן בפסחים (ד' ע"ד) ומאן דשרי אפי' פומא לעיל וא"כ אם תוחבו מפיו ועד בית נקובתו ודאי דשרי או דילמא בדוקא קאמר והוא משום דקר כתיב ראשו על כרעיו ועל קרבו וא"כ לר' יוסי הגלילי דוקא בעינן שתוחבו מבית נקובתו בכדי שיהי' ראשו על כרעיו ועל קרבו והוא כמו דמיבעי' לי' אי הא דאמ' ריה"ג ונותן את כרעיו ואת בני לתוכו היינו בדוקא או משום דכירך עבה עביד לי' ריה"ג והנ"מ אם כירך עבה עביד לי' ולא בעינן על דוקא א"כ הא דקאמר נותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו היינו לאו דוקא אלא דשרי אבל יכול להיות תולין חוצה לו ג"כ אבל אי בעינן ראשו על כרעיו ועל קרבו דוקא משום דבעינן על דוקא א"כ הא דתני בברייתא תוחבו מבית נקובתו עד שמגיע לתוך פיו היינו בדווקא בכדי שיהי' ראשו על כרעיו ועל קרבו ועל זה מיבעי' ליה אי חוזר והופכו פי' אם לא עושה כן אלא שתחבו מתוך פיו אם חוז' והופכו כדי שיהי' ראשו על כרעיו משום דבעינן על בסמוך או לא דבעינן על בסמוך וכירך עביד לי' ריה"ג. וא"כ הא דתני בברייתא דתוחבו דרך נקובתו היינו דשרי אפי' אם עשה כן וא"כ אם תחב דרך פיו ודאי אינו חוזר והופכו וכמו דמיבעי' לי' לקמן דאי כירך עבה עביד לי' או דמוכיח מקרא דראשו על כרעיו ועל קרבו ועל דוקא:

וע"ז אומר הדא אמרה דקריי' כו' דאמרינן הכל מודים בעליו שהוא סמוך מה פליגין בעל אבא שאול אומר על המערכה סמוך למערכה ורבנן אמר על המערכה על גגה של מערכה כו אתי דאבא שאול כר' עקיבא ודרבנן כריה"ג וא"כ מוכח דפליגי בקראי וא"כ מוכח מזה דחוזר והופכו ודו"ק.

הלכה ה

קטע ג

שם (ה"ה) נטמא הבשר והחלב קיים אינו זורק את הדם נטמא החלב והבשר קיים זורק את הדם ובמוקדשין אינו כן אלא אע"פ שנטמא הבשר והחלב קיים זורק את הדם גמ' ודלא כר' נתן דר' נתן אמר יוצאים בזריקה בלא אכילה כו' פשיטא דא מילתא נטמא הבשר והאימורים קיימים זורק את הדם על האימורים נטמאו האימורים והבשר קיים זורק את הדם על הבשר נטמא הבשר ואבדו האימורים א"ר שמי ההן קיימא לא כמו

שנטמא הבשר ואבדו האימורים את אמר קומץ אוף הכא זורק א"ר תיפתר כר"א דר"א אומר אע"פ שאין שירים יש קומץ עכ"ל.

והנה הק"ע פירש וההן קיימא נראה דקאי אברייתא ששנו בה נטמאו שירי' אבדה שירי' והמנחה קיימת יקטיר ועלה קאמר הך מנחה הקיימת הרי היא כמו שנטמא הבשר ואבדו האימורים שהדם מתיר הבשר לאדם והאימורים למזבח כך הקומץ מתיר את השירים ואפ"ה קאמר יקטיר הקיימת ה"נ יזרוק את הדם כו' ע"ש ושגו בזה הק"ע והפ"מ והוא דצר' לבאר מפני מה בעי לה הירושלמי אם נטמא הבשר ואבדו האימורים ואמאי לא קא מיבעי' לי' אם נטמאו שניהם ע"כ נראה לי דקא מיבעי' לי' נטמאו האימורים אבדו האימורים והוא כמו דאמרינן בפסחים (ד' ע"ז) דהציץ מרצה על העולין ואין הציץ מרצה על האכילות וכמו דאמרי' שם ודכ"ע אין הציץ מרצה על אכילות דליכא תנא דשמעת ליה דאמר הציץ מרצה על האכילות אלא כו' וע"כ מיבעי' לי' נטמאו הבשר ואבדו האימורים דאם נטמאו האימורים הציץ מרצה על העולין אך אם אבדו האימורים וא"כ ליכא אימורים ונטמא הבשר אם הציץ מרצה על אכילות וע"ז אמר וההן קיימא (והוא ט"ס וצ"ל וההן קמייתא) פי' משנה הקודמת דתנן חמשה דברים באים בטומאה ואין נאכלים בטומאה העומר ושתי הלחם ולחם הפנים כו' וע"ז אמר וההן קמייתא לא כנטמא הבשר ואבדו האימורין דהא התם ליכא עולין כלל רק אכילות אפ"ה באים בטומאה אלמאדהציץ מרצה על אכילות וכה"ג מקשה הש"ס דילן בפסחים (ד' ע"ח) בשלמא זבחי' איכא דם עומר איכא נמי קומץ לחם הפנים נמי איכא בזיכין אלא שתי הלחם מאי איכא למימר כו' את אומר קומץ אוף הכא זורק וא"כ מוכח דהציץ מרצה על אכילות א"ר מנא תיפתר כר' אלעזר דר"א אומר אע"פ שאין שירים יש קומץ. אבל למאן דבעי שירים ע"כ איפשר לומר דאין הציץ מרצה על אכילות ועיין לקמן בירושלמי. א"ר מנא תיפתר כר"א דר"א אומר אעפ"י שאין שירים יש קומץ ומה שפי' הק"ע שם ודו"ק. והק"ע והפ"מ נדחקו בזה עיין שם ודו"ק:

הלכה ו

קטע ג

שם (ה"ו) על דעתי' דר"מ ההן מחצה על מחצה מה את עביד ליה כרוב כמיעוט אין תימר כרוב הטהורים אין עושין את הראשון אין תימר כמיעוט הטמאין אין עושין את השני אמר ר' יוסי לא אמר רוב טהורים אינן עושין את הראשון עיי"ש ודבריו דחוקים ולי נראה דיש לגרוס ההן מחצה על מחצה מה את עביד ליה אין תימר כמיעוט הטהורים אינן עושין את הראשון (פי' דא"כ יעשו בטומאה) ואין תימר כרוב הטמאין אין עושין

את השני (דהא רובא לא מידחו לפסח שני). א"ר יוסי לא אמר מיעוט טהורים אין עושים את הראשון רוב טמאים אין עושין את השני (כצ"ל) פי' דהירושלמי מתרץ דע"כ סובר ר"מ במחצה על מחצה הטהורים עושין את הראשון והטמאים עושין את השני דלא אמרה תורה מיעוט טהורים אינן עושין את הראשון (פי' אם נימא דמחצה טמאים הוי רוב אעפ"כ מה בכך אם המיעוט יעשו בטהרה דלא אמרה תורה דמיעוט טהורים אינם יכולים לעשות בטהרה אלא דאם רוב טמאין אין מן הצורך לעשות בטהרה אעפ"כ יוכלו לעשות בטהרה וע"כ הטהורים עושין את הראשון ואם מחצה הוא כרוב עכ"פ אין עבירה בזה מה שיעשו הטהורים בטהרה דלא אמרה תורה מיעוט הטהורים אין עושין אה הראשון) והטמאים עושים את השני ג"כ ממ"נ דאם הם מיעוט בודאי נדחו לפסח שני וא"כ ניחא מה שהם עושים את השני ואם מחצה הוא רוב עכ"ז אין עוברים בזה מה שעושים את הפסח שני (דהירושלמי לטעמי' דס"ל לר' יודה דרובא יכולים לעשות פסח שני ג"כ אלא שלא הצריכתם התורה לעשות פסח שני וכמו שהבאתי בספרי א"ה (דרוש י"ג) הירושלמי (פ"ט דפסחים ה"ב) ניתן לישראל לבנות בית הבחירה יחיד עושה פסח שני וציבור אין עושין פסח שני ר' יודא אומר ציבור עושין פסח שני שכן מצינו בחזקי' שעשה פסח שני הדא הוא דכתיב כי מרבית העם מאפרים ומנשה כו' וכבר ביארתי הירו' הזה בס' א"ה (דרוש י"ג עיי"ש) וע"ז אומר אר"י לא אמרה תורה מיעוט טהורים אין עושין את הראשון אלא דאמרה תורה שיוכלו לעשות בטומאה וע"כ הטהורים עושין את הראשון ממ"נ אם הטהורים נחשבי' כרובא שפיר עושין בטהרה ואם נחשבי' כמיעו' מ"מ יוכלו לעשות בטהרה דלא אמרה רוב טמאין אין עושין את השני פי' דלא אמרה תורה רוב טמאים לא יוכלו לעשות פסח שני אלא שלא הצריכתן התורה מחמת דטומאת מת נדחית בצבור אבל ברוב זבין יוכלו לעשות פסח שני לפי שיטת הירושלמי כמו שביארתי שם וע"כ אמר לא אמרה תורה רוב טמאים אין עושין את השני וא"כ עבדו שפיר דאם הם מועט לא שפיר עבדי בשני. ואפי' אם הם רוב מ"מ יוכלו לעשות השני. וע"ז אמר ר' יוסי לא אמר מיעוט טהורים (כצ"ל) אין עושים את הראשון רוב טמאים אין עושין את השני דמ"מ שפיר עבדי אפי' אם תאמר דמחצה על מחצה הוי כרוב ועיין בספרי א"ה (דרוש י"ג) דהש"ס דילן לא סבר הכי אלא דציבור אין יכולין לעשות פסח שני ובזה יתבאר הא דאיתא בירושלמי (פ"ט דפסחים ה"ז) היו הציבור חציו זבים וחציו טמאים רב אדא בר אהבה זבין נעשין אצל טמאים כטמאים אצל טהורים כו' רב הונא אמר אין תשלומין לפסח הבא בטומאה ובש"ס דילן (ד' פ') אמרינן איתמר היו רובן טמאי מחים ומיעוטן זבון כו' משום דלהש"ס דילן אי אמרינן דמחצה על מחצה כרוב

א"כ לא יוכלו הזבין לעשות פסח שני דציבור לא נדחה לפסח שני וכן אמרינן בפסחים (דף ע"ו) ורב כהנא אמר מחצה על מחצה אינה כרוב טהורין עושין את הראשון וטמאים עושין את השני אבל אי אמרינן מחצה על מחצה כרוב סובר רב דהללו עושין לעצמן משום דציבור אינם נדחים לכולי עלמא:

קטע ד

שם על דעתי' דר' יהודה ההן מחצה על מחצה מה את עביד לי' ר' בא מכם רב מטמאים א' בשרץ שמואל אמר משלחין אותו לדרך רחוקה אתי' כמ"ד היחיד מכריע על הטומאה ברם כמ"ד אין היחיד מכריע על הטומאה משלחין שנים דרב כר"א כמה דאמר ר"א היו הציבור מגעי נבילות מנעי שרצים עושים בטומאה שאין שם מים לטבול אבל אם יש מים לטבול אינן עושים בטומאה עיין במה שביארתי בספרי א"ה (דרוש ט"ז) שם על הק"ע שכתב דרב כר"א אע"ג דשוחטין וזורקין על טמא שרץ שאני הכא דמיירי כשאין שם מים לטבול ואף הוא עושה בטומאה אבל כשים שם מים לטבול מודה לשמואל דמשלחין א' בדרך רחוקה דלא מהני טומאת שרץ שהרי יכול לטבול ולטהר לאכילה עכ"ל. וטעה בזה הרבה דרב דס"ל מטמאים א' מהם בשרץ בודאי דס"ל דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ וכמו דאמרינן בהדי' בפסחים (ד' פ') ועולא אמר משלחין א' מהם לדרך רחוקה. ופריך ויטמא בשרץ ומשני קסבר שוחטין וזורקין על טמא שרץ. אלמא דרב דס"ל מטמאים א' מהם בשרץ ס"ל דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ והכי אמרינן בפסחים (ד' צ') (לרב מדאורייתא מיחזי חזי ורבנן הוא דגזרו בו אלמא אמר רב מטמאים א' מהם בשרץ. אלא לרב מדאורייתא נמי לא חזי אלמא דרב ס"ל אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ:

וע"ז אמר הירושלמי אתי דרב כר"א כמה דר' אלעזר אמר הי' הציבור מגעי נבילות ומגעי שרצים עושים בטומאה וא"כ כיון דציבור עבדי בטומאה א"כ מסתמא היחיד לא עבד דאי הוי שוחטין וזורקין על טמא שרץ א"כ איך יצטרף לציבור לעשות בטומאה וע"כ אמר רב דמטמאין א' מהם בשרץ:

והא דקאמר בירושלמי בשאין שם מים לטבול אבל יש שם מים לטבול אין עושים בטומאה היינו אם הי' הציבור מגעי נבילות ומגעי שרצים והוא משום דס"ל טומאה דחוי' היא בציבור וע"כ דוקא אם אין שם מים לטבול אבל אם יש שם מים לטבול צריך שיטבלו משום דטומאה דחוי' היא בציבור וא"כ מוטב לעשות בטהרה ואף דלאחר שיטבול יהי' מחוסר הערב שמש הא בזה כ"ע מודו דשוחטין וזורקין על טבול יום כמו דאיתא בפסחים (ד' צ') ועיי"ש שהארכתי בזה אי אמרינן דשוחטין וזורקין טל טמא שרץ

היינו אפי' אם יש שם מים לטבול אעפ"כ מן הדין שוחטין וזורקין על טמא שרץ אע"ג דיש מים לטבול ויוכל לטבול אח"כ. אך הדין דהי' מגעי ציבור ומגעי נבילות דעושים בטומאה והוא כמו שביארתי דס"ל שאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ ביחיד. ע"כ בציבור עבדי בטומאה ע"ז אומר דזה דוקא בשאין שם מים לטבול אבל אם יש שם מים לטבול איך יעשו בטומאה דהא איפשר לעשות בטהרה שיטבלו ע"כ אמר בשאין שם מים לטבול ודו"ק:

[**והא** שאומר היו הציבור מגעי נבילות ומגעי שרצים לכאורה לפי מה שבארתי בספרי א"ה (דרוש י"ג) שהשגתי על הפר"ח שחולק בין מגע טומאת זבות לבין טומאת מת. ובארתי שכל טומאה שע"י מגע הם דומים לטמא שרץ א"כ אמאי קאמר היו מגעי נבילות ומגעי שרצים דהא הוא הדין במגעי זבים ואיפשר לומר משום דהירושלמי ס"ל אליבא דרומאי דמגעי זבים אינן עושין בטומאה וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ז דפסחים ה"ז) הדא אמרה הי' הציבור מגעי זבים ומגעי זבות אינם עושים בטומאה ע"ש:

הלכה י

קטע ב

שם (ה"י) העצמות והגידין והנותר ישרפו בששה עשר כו' ובגמ' עצם שאין עליו בשר ר' יוחנן אמר אסור לשוברו רשב"ל אמר מותר לשוברו מתיב ר' לרשב"ל והא תנינן העצמו' והגידין והנותר ישרפו בשש עשר ויקוץ מפני המוח שבקילית ויחלוץ את הבשר מן העצם ויהנה מן העצם סברין מימר אין חולצין את הפסול אמר ר"א ואפי' תימר חולצין פתר לה כר' יעקב דר"י אמר הבא בכושר משעה ראשונה ונטמא אסור בשבירת העצם:

[**הנה** המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בפי' זה הירושלמי וע"כ נראה לי להגיה (שנתחלפו התיבות וכצ"ל) מתיב ר' יוחנן לרשב"ל והא תנינן העצמות והגידין והנותר ישרפו בששה עשר ויחלוץ את הבשר מן העצם ויקוץ מפני המוח שבקולית (פי' דר' יוחנן מקשה לרשב"ל שאמר דעצם שאין עליו בשר מותר לשוברו וא"כ אמאי הוי העצמות נותר ויחלוץ את הבשר מן העצם ויקוץ. וא"כ לא יהי' נותר ומשני מפני המוח שבקולית (פי' כיון דיש מוח בתוכו לא מהני קליפה וכמו דאמרינן בפסחים (ד' פ"ה) רבינא אמר מפני המוח שבקולית וכמו שפירש"י שם כיון דיש מוח בתוכו לא מהני ליה קליפה:

ואח"כ פריך ויהנה מן העצם (פי' שישברנו אח"כ ויוציא המוח ויוכל ליהנות מן העצם ואמאי ישרפו העצמות ג"כ) סברין מימר אין חולצין את הפסול (פי' המפרשים משום דבו ואפי בפסול ולי נראה דהא דאמר סברין מימר אין חולצין את הפסול הוא כמו דאמרינן בפסחים (ד' פ"ג) אמר רב מרי כו' עצמות קדשים ששימשו נותר מטמאין את

הידים הואיל ונעש' בסיס לדבר האסור נימא מסייע ליה העצמות והגידים והנותר כו' הני עצמו' דמי אילימא דלית בהו מוח כו' נשדינהו אלא פשיטא דאית בהו מוח אי אמרת בשלמא שימוש נותר מילתא היא אמטו להכי בעי שריפה אלא אי אמרת שימוש נותר לאו מילתא היא למה להו שריפה נתברינהו ונחלצה למוח דידהו ונשרפנה ונשדינהו לדידהו וע"ז אומר בירושלמי סברין מימר אין חולצין את הפסול דכיון דשימשו נותר ע"כ בעי ג"כ שריפה ע"ז אמר ר"א ואפי' תימר חולציקפתר לה כר' יעקב דר' יעקב אומר הבא בכושר משעה ראשונה ונטמא אסור בשבירת העצם והוא כמו דמשני בפסחים (שם) לא קשיא כאן שהיתה לו שעת הכושר כו' ר' יעקב אומר היתה לו שעת הכושר ונפסל יש בו משום שבירת העצם]:

שם ר' אימי בשם ר"א מה טעם אמרו העצמות והגידין והנותר ישרפו בששה עשר שהשורף יש בו משום שובר (פי' דמשני דלמה ישרפו בששה עשר למה אין שורפין מתחילה קודם שנעשה נותר ויחלוץ את המוח ויכול לאכול) וע"ז אומר שהשורף יש בו משום שובר וא"כ כיון דסובר ר"א שהשורף יש בו משום שובר א"כ הא דקתני ישרפו בששה עשר היינו כיון שהוא פסול אין בו משום שובר אע"ג שהיה לו שעת הכושר והא דאין שובר העצם כדי ליהנות בעצמות הוא כמו דסברין מימר אין חולצין את הפסול משום דשימוש נותר מילתא היא:

עוד שם שמואל אמר נמנין על מוח שבראש ואין נמנין על מוח שבקולית כו' יכול להוציאו אלא דרך שבירה ר' אחא בשם ר' יוחנן נמנין על מוח שבקולית ואם נמנה נמנה ע"ד דר' יוחנן ישרף וימנה כיון שסובר דאם נמנה נמנה (ומסתמא מפני שיכול להוציאו ע"י שריפה) וישרף וימנה צ"ל ישרוף וימנה (פי' לכתחילה ומשני משום אבדן קדשים שאם ישרוף יהיה הפסד קדשים) והוא כמו דאמרינן בפסחים (ד' כ"ד) משום הפסד קדשים דילמא אכיל נורא כו' על דעתיה דשמואל ישרוף ויהנה (פי' שישבור העצמות לאחר שנעשו נותר ויהנה מן העצם וע"ז משני (כמו דמשני תחילה) סבר שמואל כר' יעקב דאמר הבא בכושר משעה ראשונה ונטמא אסור בשבירת העצם:

הלכה יא

קטע ג

שם ר' ירמיה בעי לית הדא פליגא על ריש לקיש דר' שמעון בן לקיש אמר עצם שאין עליו בשר מותר לשוברו לא אמר אלא שלא ילקה הא לאסור אסור אבל המותיר בטהור והשובר בטמא אינו לוקה אלא ארבעים מתניתא כשבא בטומאה משע' ראשונה אבל אם בא בטהרה ונטמא כו' לוקין על שבירתו מתיב ר' יוחנן לר' שמעון בן לקיש והא

תנינן העצמות והגידים והנותר ישרפו בששה עשר ויקוץ מפני מוח ויחלוץ את הבשר מן העצם ויקוץ שלא לפקע תחת הבשר:

הנה הירושל' הזה הוא תמוה ע"כ נראה לי (שנתחלפו השיטות) והא דבעי ר' ירמיה צריך לגרוס אחר מתני' (ה"ה) דתנן אבר שיצא מקצתו חותך עד שמגיע לעצם וקולף ובכאן צריך לגרוס רבי ירמיה בעי לית הדא פליגא על ר"ש בן לקיש דאמר עצם שאין עליו בשר מותר לשוברו (פי' וא"כ איך תנן דאבר שיצא מקצתו קולף עד שיגיע לפרק וחותך ואמאי יקלוף הבשר ואח"כ ישבור העצם וכן מקשה הש"ס דילן בפסחים (דף פה) מיתיבי אבר שיצא מקצתו חותך עד שמגיע לפרק וחותך ואי אמרת אבר שאין עליו כזית בשר במקום זה ויש כזית בשר במקום זה אין בו משום שבירת העצם למה לי דקולף לפרק עד שמגיע וחותך נקלוף ביה פורתא וניתבריה ועל זה משני לא אמר אלא שלא ילקה הא לשוברו אסור (פירוש דלכתחילה אסור אפי' אם אין בו בשר):

ואח"כ צריך לגרוס מתיב (וצ"ל) והא מתיב ר' יוחנן לרשב"ל והא תנינן עצמות וגידים ונותר ישרפו בששה עשר (וצ"ל) ויחלוץ בשר מן העצם ויקוץ (פי' דא"כ דלא אמר ר"ל רק שאינו חייב אבל לכתחילה אסור לשבור א"כ מאי מקשה ר' יוחנן לר"ל ממתניתין דתנן העצמות והגידים והנותר ישרפו דא"כ יקלוף הבשר שעל העצם וישבור ויחלוץ את המוח ולא יצטרך לשורפן (וכצ"ל) מפני המוח ושלא לפקע תחת הבשר. והוא כמו דמתרץ לעיל מפני המוח (והוא כמו דמשני רבינא בפסחים (דף פ"ה) רבינא אמר בקולית ופירש"י דיש בו מוח מתוכו ולא מהני לי' קליפה ושלא לפקע תחת הבשר (פי' דזהו עוד תירוץ שנא לפקע תחת בשר (והוא כמו דמשני אביי בפסחים (דף פ"ה) משום דפקעי אבל לא כדמשני ר' ירמיה דרשב"ל מודה דלכתחילה אסור דא"כ איך אתבין רבי יהודה לרשב"ל מהא דתנן עצמות וגידים ונותר ישרפו בששה עשר אלא דהתירוץ הוא או משום מוח (וכדמשני רבינא) שלא לפקע תחת בשר (והוא כמו דמשני אביי שם) ודו"ק

הלכה יג

קטע ה

עוד שם ר"ח בר אבא אמר ריב"ח מעתה המוציא אינו חייב עד שעה שאוכל כו'. עיין בספרי נחלת יהושע (סי' ה') ושם ביארתי ודו"ק:

קטע ו

שם פשיטא דא מילתא התחילו אלו ונטמאו אלו זכו טהורין בחלקן של טמאים ולא עוד אלא אפילו התחילו אלו ונטמאו הן זכו טהורים בחלקן של טמאים אבל התחילו אלו

ונטמא א' מהן לא זכו טהורים בחלקם של טמאים הנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בפי' הירושלמי הזה עיי"ש:

ולי נראה דקאי אמתניתין דשתי חבורות ע"ז אומר שאף ע"פ שנחלקו לשתי חבורות ונטמא חבורה א' א"כ אפשר דאין לחבורה השני שום זכות בחלקן של החבורה שנטמאו דכיון שכבר נחלקו לשתי חבורות ע"ז אומר התחילו אילו ונטמאו אילו זכו טהורין בחלקן של טמאים דכיון דהטמאים לא התחילו לאכול. ע"כ כיון שנטמאו ודאי יש זכות להחבורה השני' והחבורה השני' אוכלין ולא עוד אלא אפי' התחילו אלו ונטמאו הן אע"פ דכבר התחילו לאכול וא"כ יש לומר דאין זכות להחבורה השני' ע"ז אומר אעפ"כ זכו טהורין בחלקן של טמאים אבל התחילו אלו ונטמא א' מהן לא זכו טהורין בחלקן של טמאים (פי' החבורה השני' דכיון דהתחילו לאכול א"כ נעשית חבורה בפני עצמה. ע"כ אם נטמאו אחד מהן יש זכות להשאר מבני החבורה הזה דכיון דנתחלקו לשני חבורות ע"כ אם נטמא אחד מהן נשאר הזכות לבני החבורה הזו ולא להחבורה השני'. משא"כ אם נטמאו כל החבורה אע"פ שהתחילו לאכול אעפ"כ כיון דכל החבורה נטמאת הזכות הוא לחבורה השני' ודו"ק:

שם (ה"ו) ציבור שנטמא אחד מהן כו' עיין בספרי אבי הנחל (דרוש ט"ו):

פרק ח

הלכה א

קטע ד

ר' זעירא בשם ר"א אדם שוחט פסחו של חבירו שלא מדעתו אבל אינו מפרישו שו אלא מדעתו כו' מה אנן קיימין אם בממחין (פי' אם שהוא ממחה בפירוש נראה לי שצריך לגרוס אם בשאינם ממחין סתם האשה ממחה לומר אצל בעלי אני רוצה אלמא דזהו דווקא משום דסתם האשה ממחה לומר אצל בעלי אני רוצה אלמא דבעינן דעת דאל"ה צריכה לאכול מאיזה מהם שנשחט ראשון. ר' ירמיה בשם ר' יוחנן מתניתא בממחין (פי' שממחה בפירוש) וע"ז אומר לית הדא פליגא על דר' אלעזר דאמר אדם שוחט פסחו של חבירו שלא מדעתו אבל אינו מפרישו אלא מדעתו וע"ז אומ' שני' היא פסח שני' היא חטאת פסח לכשתגדיל ראוי הוא להתכפר בו. וכבר ביארתי בספרי עמק יהושע והגהתי פסח לכשיגדיל אינו ראוי להתכפר בו ופירוש וע"כ אין הראיה משה לבית אבות דמפרישין שלא מדעתו משו' דבפסח אינו מועיל לכשיגדיל משא"כ במחוסרי כפרה מועיל לכשיגדיל:

וכעת נראה לי דהא שמביא ראי' דמחוסרי כפרה מפרישין עליו שלא מדעתן דהא מפרישין על הקטנים עיקר הוכחה אינו מדמפרישין על הקטנים דילמא משום שזכות הוא לו זכין לאדם שלא בפניו או כמו דאמרינן בכתובות (ד' י"א) דניחא לי' במאי דעביד אבוהון אלא דעיקר הראי' דהא יכולין הקטנים למחות כשיגדילו וכמו דאיתא בכתובות (ד' י"א) אמ' רב יוסף הגדילו יכולין למחות וא"כ דילמא ימחה אח"כ לכשיגדיל וא"כ הוי חולין בעזרה.

וע"ז אומר שני' היא פסח שני' היא חטאת פסח לכשיגדיל (כצ"ל) ראוי הוא להתכפר בו (פי' אמי' יגדיל וימחה אעפ"כ ראוי הוא להתכפר בו דהא יש עליו עוד מנויים דהא האב נמנה עמהם. חטאת לכשיגדיל (פי' לכשיגדיל וימחה) אינו ראוי להתכפר בו וע"כ בחטאת דמחוסרי כפרה סובר ר' יוחנן דמפרישין עליהם שלא מדעתן מדלא חיישינן דילמא ימחה לכשיגדיל וא"כ אינו ראוי להתכפר בו משא"כ בפסק אפילו לכשיגדיל וימחה מ"מ ראוי הוא להתכפר בו כמו שבארתי ובזה יתיישב על מה שפסק הרמב"ם דאין עושין חבור' שכולה קטנים והכ"מ נדחק בזה עיי"ש אבל לפי מה שביארתי ניחא דחיישינן דילמא יגדילו וימחו וא"כ הוי הפסח חולין בעזרה ודו"ק:

קטע ז

שם תני האשה עושה פסח ראשון לעצמה כו' עיין בספרי נועם ירושלמי (פ"ג דבכורים ה"ו) ושם ביארתי:

קטע ט

שם עבד של שני שותפים לא יאכל משל שניהם ר' יוסי אמר אין רשות לרבו לומר אי אפשי שתמנה על פסח אבל אומרים לו אי אפשי שתמנה ע"ז אלא ע"ז (איפשר לומר שמתרץ על הא דתנן במתניתין חציו עבד וחציו ב"ח לא יאכל משל רבו וא"כ משמע שאוכל משל עצמו ובעבד של שני שותפין לא יאכל משל שניהם והיינו משום ששניהם מקפידין שכל א' אינו רוצה שיהנה חלקו משל אחר או שחלקו של אחר יהנה מחלקו ע"כ לא יאכל אבל חצי עבד וחצי בן חורין אוכל משל עצמו דודאי הוא רוצה שיהנה חלק של רבו כדי לצאת ורבו אינו יכול לומר לו אי אפשי שתמנה על פסח ע"כ אוכל משל עצמו). היך עבידא עבד של שני שותפין צריך להמנות על הפסח (פי' אם שניהם אין מקפידין שיאכל משל עצמו שיחרר א' מהן חלקו צריך להמנות על פסח אחר שיחררו שניהם צריך להימנות על פסח אחר) שמואל בר אבא בעי עבד מהו שאוכל משלשתן. אמר ר' יוסי אם אומר את עבד לא יאכל משלשתן מעתה לא ימנה על הפסח שמא ימלך רבו וישחררו נמצא הקדש פסול מעורב בעבודה:

וצריך לבאר דאיך ניחוש שמא ישחררו רבו הא המשחרר עבדו עובר בעשה ע"כ נראה לי לבאר דהא דאמר היך עבידא עבד של שני שותפין צריך להמנות על הפסח שיחרר א' מהן חלקו צריך להמנות על פסח אחר והוא דכיון דתחילה הי' עבד ושיחררו רבו א"כ הוי כמו גוף אחר וכמו דאמרינן בקידושין (ד' מ"ב) מעיקרא בהמה כו' וא"כ המנאתו שבתחילה לא הוי המנאה ע"כ צריך להמנות על פסח אחר שיחררו שניהם צריך להמנות על פסח אחר והוא משו' דתחילה הי' חצי עבד וחצי בן חורין ואח"כ כששיחררו השני בטלה המנאתו שמעיקרא וצריך המנאה אחרת:

וע"ז אומר שמואל בר אחא בעי עבד מהו שיאכל משלשתם דאיפש' דהמנאתו ראשונה נמי הוי המנאה ולא אמרי' דכיון ששיחררו בטלה המנאתו. וע"ז אומר אמר ר' יוסי אם אומר את עבד לא יאכל משלשתן מעתה לא ימנה על הפסח שמא ימלך רבו וישחררו (פי' דהא הוא חצי עבד וחצי בן חורין וא"כ איך תנן במתני' דחציו עבד וחציו בן חורין לא יאכל משל רבו וא"כ מוכח דמשל עצמו אוכל וא"כ איך ימנה על הפסח כיון שהוא חצי עבד וחצי בן חורין וא"כ כופין את רבו לשחררו וא"כ כיון שהוא עומד לשיחרור א"כ אמאי לא חיישינן שמא ישחררו רבו וא"כ הקדש פסול מעורב בעבודה אלא ודאי אע"ג דשיחררו לא בטלה המנאתו. וע"כ נמנה על פסח של עצמו:

ובזה יתיישב מה שפסק הרמב"ם (פ"ב מה' ק"פ ה' י"ג) מי שחציו עבד וחציו בן חורין לא יאכל לא משל רבו ולא משל עצמו עד שיעשה כולן בן חורין והשיב ע"ז הראב"ד דהא לפי משנה אחרונה יאכל משל עצמו והנה הכ"מ האריך בזה וגם מה שכתב הרמב"ם בפי' המשניות ואמר לא יאכל משל רבו וכמו כן לא יאכל משל עצמו לפי כי עוד יתבאר לך כי הוא לא יניח חציו בן חורין וחצי עבד ולפיכך לא יאכל ממנו בשום פנים עד שיעשה בן חורין והנה הרבה האריכו בפי' המשניות להרמב"ם מה כונתו במה שכתב כי הוא לא יניח חצי בן חורין וחצי עבד ע"כ לא יאכל עד שנעשה בן חורין (עיין בספרי ע"י שהארכתי שם לתרץ דברי הרמב"ם) ולפי מה שביא' הירושלמי ניחא דהרמב"ם מפרש דלמשנה ראשונה אוכל משל עצמו דלא חיישינן שמא ישחררנו רבו דהא המשחר' עבדו עובר בעש' וגם למאי ישחררנו. אבל במשנה אחרונה שעומד לשיחרור ע"כ חיישינן שמא ישחררנו רבו וע"כ בטלה המנאתו ונמצא הקדש פסול מעורב בעבודה ע"כ נא יאכל לא משל רבו ולא משל עצמו. וכן איפשר לפרש בראיה שפסק ג"כ הרמב"ם (פ"ב מה' חגיגה) מי שחציו עבד וחציו ב"ח פטור מפני צד עבדות שבו התם ג"כ הטעם דכל זמן שהוא חצי עבד וחצי עבד פטור מן הראי' וא"כ הא שמביא עולת ראי' הוא מצד חירות אבל צד עבדות אינו יכול להקדיש העולה כיון שאינו בראיה וא"כ כל עולת הראי'

הוא מצד חירות שבו וא"כ אם שיחררו רבו אינו יוצא במה שהפריש מכבר עולת ראי' מצד חירות וא"כ חצי חירות יראה ריקם בלא קרבן עולת ראי' וכבר פסק הרמב"ם שאם אין לו עולת ראיה לא קיים העשה דראי' ועבר על ל"ת דלא יראו פני ריקם וכבר האריך בזה הט"א בפ"ק דחגיגה (דף ז') ואם כן אם ישחררנו רבו אם כן יעבור על צד חירות שבו בלאו דלא יראו פני ריקם דחיישינן שמא ישחררנו רבו כיון שעומד לשיחרור וע"כ פסק דלמשנה אחרונה פטור מחמת צד עבדות שבו ודו"ק:

קטע י

שם ר' חייא בשם ר' יוחנן מי שחציו עבד וחציו בן חורין קידש אשה אין חוששין לקדושין ודכוותי' גירש אשה אין חוששין לגירושין ושמואל אמר חוששין לגירושין אתי דשמואל כר' יהודה דתנינן תמן מי כגנב חציו עבד וחציו בן חורין ר' יהודה מחייב וחכמים פוטרים.

והנה בספרי עמק יהושע ביארתי דהא דאמר אין חוששין לגירושין והקשו המפרשים דכיון דקידש אשה אין חוששין לקידושין א"כ איך אמר ודכוותי' גירש אין חוששין לגירושין וביארתי שם דהירו' סובר דלמשנה אחרונה דביום של רבו לרבו ביום של עצמו לעצמו א"כ אם קידש ביום של עצמו חוששין לקידושין ודלא כשיטת הש"ס דילן דאמרינן בגיטין (ד' י"ב) אלא מעתה יום של רבו ישא שפחה ויום של עצמו ישא בת חורין איסורא לא קאמרינן וא"כ אם קידש ביום של רבו שתחול הקידושין על יום של עצמו אינו חל הקידושין לאח"כ כיון דהשתא לא מצי לקידושי לא חל לאח"כ נמי דהא קידושין תלי ברצונה ג"כ וכ"ת הא היא מתרצית ג"כ אך כיון שאינו בא רק מחמת רצונה א"כ הוי כמו שהיא מתקדשת לאיש וכמו שכתב הר"ן משא"כ בגירו' שתלוי רק ברצונו ע"כ סובר שמואל דחוששין לגירושין ור' יוחנן סובר דכמו שאינו יכול לקדש שתחול הקדושין אח"כ ביום של עצמו ה"נ בגירושין עיי"ש בספרי עמק יהושע (ס' י"א) שהארכתי בזה:

וכעת נרא' לי דהא דקאמ' ודכוותה אין חוששין לגירושין לא קאי על חציו עבד וחציו בן חורין אלא הא דקאמר ודכוותה היינו דכוותה שהיא חצי' שפחה וחצי' בת חורין סובר ר' יוחנן דאינו מועיל גירושין דכמו שחציו עבד וחציו בן חורין אינו יכול לקדש כן חצי' שפחה וחצי' בת חורין אינה יכולה להתגרש דהא דחייב אשם שפחה חרופה הוא רק מצד שהם קידושי תורה אבל לא מצד שיכולה להתקדש וכמו דאמרינן בגיטין (ד' מג) כשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה אינה מקודשת אמר רב חסדא מי דמי התם לא שייר בקנינו הכא שייר בקנינו כו' אע"פ שאמרו המקדש חצי אשה אינה מקודשת אבל חציה שפחה וחציה בת חורין

שנתקדשה קידושיה קידושין מ"ט התם שייר בקנינו הכא לא שייר בקנינו אמר רב ששת כשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה אין קידושי' קדושין ואם כו' איזה היא שפחה חרופה זו שחצי' שפח' וחציה בת חורין המאורסת לעבד עברי אלמא בת אתרוסי היא אמר לו כלך אצל ר' ישמעאל שהוא אומר בשפחה כנענית המאורסת לעבד עברי ושפחה כנענית בת אתרוסי היא אלא מאי אית לך למימר מאי מאורסת מיוחדת ה"נ מאי מאורסת מיוחדת וא"כ כיון שהוא לאו בתורת קידושין ע"כ לא מהני גבי דידה גירושין:

[**וכן** איתא בירושלמי (פ"ק דקידושין ה"א) ר' שמואל בר רב יצחק בעא שפחה חרופה במה היא קונה את עצמה לפוטרה מן המלקות ולבא לי' מן האשם פשיטא שאינה יוצאה בגט דאמר ר' חייא בשם ר' יוחנן מי שחציו עבד וחציו בן חורין קידש אשה אין חוששין לקידושין ודכוותה גירש אשה אין חוששין לגירושין פשיטא שהיא יוצאה במיתת בעלה מהא דאמר ר' יוסי בשם ר' יוחנן תרגמא כו' והיא שפחה נחרפת לאיש בכתושה לפני איש מהו שתקנה עצמה במיתת רבו ובהשלים שש מה צריכא לי' כר"ע בחצי שפחה וחצי בת חורין המאורסת לבן חורין פי' בתמי' דא"כ אין שייך בזה מיתת רבו והשלמת שש. ברם כר' ישמעאל צריכה לי' דר' ישמעאל אמר שפחה כנענית המאורסת לעבד עברי הכתוב מדבר אם נשואי תורה היא (דהא שפחה כנענית לאו בת קידושין היא אלא דנשואי תורה היא אם אדוניו יתן לו אשה לא צורכה דלא מהו שתקנה עצמה במיתת רבו ובהשלים שש וכמ"ד אין עבד עברי עובד את היורש וא"כ מוכח מזה הירושלמי דהא דקאמר ודכוותי' אין חוששין לגירושין האי ודכוותה היינו אם היא חצי' שפחה וחצי' בת חורין וע"כ פשיט מזה על הא דבעא רב שמואל בר רב יצחק שפחה חרופה במה היא קונה את עצמה לפוטרה מן המלקות ולבא עלי מן האשם ופשיט מר' יוחנן דאמר מי שחציו עבד וחציו בן חורין קידש אשה אין חוששין לקידושין ודכוותה גירש אשה אין חוששין לגירושין (פי' אם היא אשה שחצי' שפחה וחצי' בת חורין והוא כמו האמוראי שסוברים בגיטין (דף מ"ג) דחצי' שפחה וחצי' בת חורין אין קידושיה קידושין וגם רש"י פי' בגיטין (שם) דהא דאמר רב חסדא חצי' שפחה וחצי' בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה וחזרה ונתקדשה לשמעון ומתו שניהם מתייבמת ללוי ואין אני קורא בה אשת שני מתים מה נפשך אי קידושי דראובן קידושין קדושי דשמעון לאו קידושין ואי קידושי דשמעוןקידושין קדושי דראובן לאו קדושין ופירש"י דמספקא לי' אי הוי בת קידושין]:

וע"כ אמר ר' יוחנן דאם גירש חציה שפחה וחצי' בת חורין אין חוששין לגירושין (פי' דלא הוי גירושין שאינה לא בת קידושין ולא בת גירושין והא דלא קאמר לענין קידושין הוא משום דנשואי תורה היא דהא חייב הבא עלי' אשם והיא חייבת במלקות ע"כ אומר ודכוותה גירש אין חוששין לגירושין ושמואל אמר חוששין לגירושין (פי' דהא דחצי' שכחה וחצי' בת חורין חייב הבא עלי' אשם הוא משום דהיא בת קידושין מחמת שלא שייר בקנינו וע"כ אמר חוששין לגירושין (והא דקאמר חוששין אעפ"י שהוא לקולא עיין בחגיגה (דף ט"ו) חיישינן שמא באמבטי עיברה וכן בשבת (דף קנ"א) ושמואל אמר חיישינן שמא חוץ לחומה לנו ופירש"י דחיישינן אמרינן נמי לקולא והביא ראיה מחגיגה]:

וע"ז אומר אתי דשמואל כר' יהודה דתנינן תמן גנב מי שחציו עבד וחציו בן חורין ר' יהודה מחייב וחכמים פוטרין ואמרי' בסנהדרין (ד' פ"ו) מ"ט דר' יהודה אמר קרא כי ינצו אנשים יחדו איש ואחיו מי שיש לו אחוה כו' וכתבו התוס' שאין יוצאי חלציו קרוים אחים כו' וא"כ אי אמרינן דמי שחציו עבד וחציו בן חורין יש לו קידושין א"כ יש להבנים אחוה וכמו דאמרינן בגיטין (ד' מ"ג) ת"ש המית מי שחציו עבד וחציו ב"ח נותן חצי קנס לרבו וחצי כופר ליורשי ואי אמרת קידושיו לאו קידושין יורשין מנא ליה וע"כ אומר אתי דשמואל כר' יודה וכמו דשמואל סובר בחצי' שפחה וחצי' בת חורין דהוי קידושין כן הוא בחצי עבד וחצי בן חורין והא דאמר שמואל גירש חוששין לגירושין הוא דהא דאמר דחציו עבד וחציו בן חורין יש לו קידושין הוא משום דסובר דבשפחה חרופה דהיינו חצי' שפחה וחצי' בת חורין הוא מחמת דהוי קידושין וע"כ יליף מינה לענין חצי עבד וחצי בן חורין ועיין בספרי נחלת יהושע (סימן כ"א) שהבאתי מה שהקשה הר"ן מ"ש חצי עבד דהוי ספק קידושין וחצי' שפחה וחצי' בת חורין הוי קידושי ודאי משום דלא שייר בקנינו עיי"ש מה שביארתי על הירושלמי דיבמות גבי אנדרוגינוס שקידש אין חוששין לקידושין נתקדש חוששין לקדושין ודו"ק:

הלכה ב

קטע ג

שם (ה"ב) א"ר יודן כל הספיקות כר' נתן אינון חוץ מן הזורק דם חטאתו ודם אשמו ספק בלילה זרק ספק ביום זרק נעשה כספק כפרה וכיפר והנה בספרי נחלת יהושע (ח"ב דרוש ו) הגהתי שצ"ל חוץ מן הזורק ספק ביום וספק בליל נעשה כספק כפרה וספק כפרה כיפר והיינו משום שהספק בזריקה עצמה וא"כ אם היה הזריקה ביום א"כ היה ראוי לאכילה ע"כ רבנן נמי מודו דפטור מלעשות פסח שני:

וכעת נראה לי שהגירסא בירושלמי הוא וכמו דאיתא בירו' חוץ מן הזורק דם חטאתו ודם אשמו וא"צ להגיה) והוא כמו דאמרינן בפסחים (ד' צ"א) אמר רב יהודה אמר רב שוחטין וזורקין על טבול יום ומחוסר כיפורים והנה אם הביא המחוסר כיפורים כפרתו ספק מבעוד יום ספק בלילה זרק ספק ביום זרק. וא"כ הוי הספק אחר הזריקה ע"כ הוי כמו ספק כפרה וכיפר דהספק אולי נזרק ביום ואע"ג דאם נזרק בלילה לא יצא ידי פסח למפרע וכמו שכתבו התוס' בפסחים ודף נ"ט) אין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים אלא קטורת ונרות ופסח ומחוסר כיפורים בערב הפסח שטובל שנית ואוכל את פסחו לערב כו' בשלמא לת"ק יבוא עשה דפסח שיש בו כרת וידחה עשה שאין בו כרת וכתבו התוס' בד"ה אתי עשה דפסח דאית ביה כרת ודחי הקשה הריב"א הא בעידנא דמיעקר עשה דהשלמה לא מקיים עשה דאכילת פסח דאינו אלא בליל' ותירץ דמיירי שישחטו פסח עליו קודם שידחו עשה דהשלמה דשוחטין וזורקין על טבול יום ומחוסר כיפורים לכ"ע אפי' לא יאכל לבסוף הואיל ובידו תלוי נפטר מפסח שני אפי' לא אכל הילכך כשמקריב כפרתו מקיים עשה דפסח דאז הוי ראוי לאכול שאם לא היה יכול להקריבה לא יהיה ראוי לאכול לערב והפסח היה פסול עכ"ל וא"כ מוכח שאם זרק בלילה הוי הפסח פסול אך שאם זרק ביום הוי הפסח כשר א"כ אעפ"י שהספק הוי כמו קודם זריקה וא"כ לרבנן כיון דמ"מ הוי ספק וא"כ אינו ראוי לאכול וא"כ הוי כמו ספק שקודם זריקה ובספק שקודם זריקה לרבנן חייב לעשות פסח שני וכמו דאמר כל הספיקות דר' נתן אינון וכן אמרינן בירושלמי על הספיקות דתנן (ספ"ט דפסחים ה"ט) חבורה שאבד פסחה כו' אמר ר' יוחנן דר' נתן היא (פי' כל הספיקות דר' נתן אינון שסובר דאכילת פסחים לא מעכבא דלרבנן כיון שאינם ראוים לאכילה מחמת ספק א"כ צריך לעשות פסח שני וכן אמרינן בירושלמי (פ"ב דקידושין ה"ו) ובפסחים לא כיפר (פי' אם שחט שתיהן לשם פסח א' והוא מחמת שאינו ראוי לאכילה) דלא כר' נתן דר' נתן אמר יוצאין בזריקה בלא אכילה]:

אעפ"כ בזה דאם הביא כפרתו ס' בליל ס' ביום זרק נעשה כספק כפרה וספק כפרה כיפר. והוא משום דאם זרק ביום א"כ היה ראוי לאכילה וע"כ יש ספק אם יצא והספק נעשה אחר זריקה אעפ"י דאם זרק בלילה הוי הפסח פסול למפרע (כמו שכתבו התוס' בפסחים (ד' נ"ט) אעפ"כ יש ספק דילמא נזרק ביום ע"כ לא יוכל להביא פסח שני אפי' לרבנן נמי וע"כ אומר ר' יודן כל הספיקות דר' נתן אינו חוץ מן הזורק דם חטאתו ודם אשמו ספק בלילה זרק ספק ביום זרק נעשה כספק כפרה וספק כפרה כיפר וכמו שביארתי ודו"ק (ועיין בהוריות (פ"ז ה"ב) חברי' אמרין ספק כפרה כיפר (פי' דאינו יכול להביא

עוד קרבן משום ספק חולין בעזרה ועי"כ אמרינן ספק כפרה כיפר (פי' שאין צריך להביא עוד קרבן והוא משום ספק חולין בעזרה

הלכה ג

קטע ג

שם (ה"ג) תניא ב"ד הוא שיהא זה מפריש את פסחו וזה מפריש מעותיו ממנה אותו על שלו והמעות יוצאין לחולין כו' וחוזר וקידש. או לכך הקדישו משעה ראשונה (פי' דמיבעי' ליה איך המעות חולין וכמו דאמרינן בפסחים (דף פ"ט) איפשר ידעין חברין בבלאי טעמא דהאי מילתא זה הפריש טלה לפסחו וזה הפריש מעותיו לפסחו האיך הקדש חל על הקדש דקתני מעות שבידו חולין כו' אבל בפסח לא משייר כו' במעות ודאי משייר כו'

וע"ז אומר בירושלמי מה יוצא לחולין וחוזר וקידש (פי' אם השיור הוא בפסח שיוצא לחולין והמעות מתחללין על הפסח בשעה שיוצא) או לכך הקדישו משעה ראשונה (פי' דמשייר במעות שאם ימנה על הפסח יהיה המעות חולין) והק"ע והפ"מ שגו בזה.

וע"ז אומר מה נפק מביניהון הפריש ק' מנה לפסחו והמנה אותו על חמשים אין תימר יוצא לחולין וחוזר וקדש (פי' שהשיור הוא בפסח) שאר המעות חילין הן (והוא ט"ס וצ"ל) שאר המעו' קודש הן כיון שלא שייר במעות אין תימר לכך הקדישו משעה ראשונה וא"כ כיון שלא הקדיש רק לצורך הפסח שאר המעות חולין הם:

שם ר' יעקב בר אחא בעי הגע עצמך שהמנה אותו על חנם (פי' מה אית לך יוצא לחולין וחוזר וקדש כיון שהמנה אותו על חנם וא"כ ישאר המעות קודש אלא ודאי הוא שהשיור במעות וע"כ אם המנה אותו על חנם א"כ ממילא הם חולין כיון שלא הקדיש רק לצורך פסח (דבמעות משייר כו'):

עוד שם תמן תנינן נתן לה כספים הרי אלו מותרים יינות שמנים וסלתות וכל דבר שכיוצא בו קרב ע"ג המזבח אסור נתן לה מוקדשים הרי אלו מותרים (כצ"ל) רשב"ל אמר בממנה אותו על פסחו וחגיגתו (דאל"ה איך יכול ליתן לה מקדשים הא קדשים אינו שלו (וכמו דפריך הש"ס דילן בפסחים (ד' צ') והא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו וא"כ ודאי דמותר) רשב"ל אמר בממנה אותו על פסחו ועל חגיגתו וכמו דאמרינן בפסחים (שם) אמר ר' אושעי' בממנה זונה על פסחו ורבי היא כו' עיי"ש) הדא אמרה שאינו יוצא לחולין וחוזר וקדש אין תימר שהוא יוצא לחולין וחוזר וקדש יהא אסור משום אתנן דהא בשעת המנאתו יוצא לחולין וחוזר וקדש אח"כ א"כ מאי טעמא אינו אסור משום אתנן ומשני פתר לה בשלא נכנס לתוך ידו כלום (פי' אע"ג דנתן לה האתנן אעפ"כ לא

נהנה לתוך ידו כלום ע"כ אינו יוצא לחולין וע"כ אינו חל ע"ז אתנן) תדע לך דתנינן תמן מקריב עלי' קיני זבים קיני יולדות לא בשלא נכנס לתוך ידו כלום: אעפ"י שמהנה אותו במה שמקריב קיני זבים אעפ"כ שרי כיון שלא נתן לתוך ידו כלום ה"נ אעפ"י שנתן לה שכר אתננה אעפ"כ לא נתנה לתוך ידו כלום וע"כ אינו יוצא לחולין וע"כ אינו חל על זה איסור אתנן:

הלכה ו

קטע ג

שם (ה"ו) ר' יונה ור' יסא הוינן אמרין ישראל כו' מזין עליו כו' עיין בספרי נחלת יהושע (סי' ב') ושם ביארתי.

פרק ט

הלכה א

קטע ב

מי שהי' טמא או בדרך רחוק' ולא עשה את הראשון יעשה את השני שגג או נאנס ולא עשה את הראשון יעשה את השני א"כ למה נאמר טמא או בדרך רחוקה שאלו פטורין מן ההכרת ואלוחייבין בהכרת כו' אנן תנינן שגג או נאנס תני ר' חיי' שגג או הזיד אמר ר' יוסה מתניתא אמרה כן שאלו פטורין מן ההכרת ואלו חייבין בהכרת מה אית לך חייב בהכרת לא מזיד (פי' ואע"ג דתני שאלו חייבין בכרת ואינו חייב כרת אלא מזיד אך הוא כמו דאמרינן בפסחים (ד' צ"ב) ובדין הוא דאיבעי' ליה למיתני חייב והאי דקתני חייבין איידי דתני רישא פטורין תני סיפא חייבין):

קטע ג

שם ניתן לישראל לבנות בית הבחירה כו' עיין בספרי אבי הנחל (דרו' יא) ושם ביארתי:

הלכה ו

קטע ב

שם (ה"ו) אמר ר' יהושע שמעתי שתמורת הפסח קריבה ותמורת הפסח אינה קריבה ואין לי לפרש אר"ע אני אפרש הפסח שנמצא קודם לשחיטת הפסח ירעה עד שיסתאב תאב וימכר ויביא בדמיו שלמים וכן תמורתו ובגמ' ר' יודן בעי אף בתמורת אשם כן תמורת אשם קריבה ותמורת אשם אינה קריבה אמר ר' יוסה פסח שהקריבה בשחרית אינה פסח עולה שהקריבה בשחרית עולה היא וכתב הגליון דכיון דאינו ראוי לפסח

ולא לשלמים הוה אמינא דאינו נתפס בתמורה קמל"ן ר"ע דנתפס בתמורה וירעה וכמ"ד קודם חצות שנינו משא"כ באשם דראוי לעולה ודאי נתפס בתמורה:

ולי נראה דאיפשר לומר דר' יודן בעי אוף בתמורת אש כן שיהיה הדין אם נמצא לאחר כפרה יהיה תמורתו קרב עולה ואמרינן בפסחים (ד' ע"ג) אמר רב הונא אשם שניתק לרעי' ושחטו סתם כשר לעולה אלמא קסבר לא בעי עקירה אי הכי כי לא ניתק נמי גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה ומנא תימרא דתנן אשם שמתו בעליו או שנתכפרו בעליו ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו כו' ר' יהושע אומר ימכר וי ביא בדמיו עולה בדמיו אין אבל גופו לא דגזרו לאחר כפרה אטו לפני כפרה איתיביה רב חסדא לרב הונא שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידם וכו' אי אמרת בשלמא בעי עקירה האי פסח הוא וכיון דלית ליה בעלים ה"ל פסול גופו אמטו להכי ישרף מיד אלא אי אמרת לא בעי עקירה כו' **והנה** התוס' בד"ה אשם שניתק לרעי' ושחטו סתם כתבו כל עיקר רעי' מדרבנן דמדאו' לא צריך רעי' כלל ולהכי קאמר אלמא לא בעי עקירה א"ה כי לא ניתק נמי אי אמרת בשלמא בעי עקיר' אתי שפיר דבעי ניתק דע"י ניתק יזכרו לעוקרו אבל לא ניתק לא דגזרינן אחר כפרה אטו לפני כפרה אבל השתא דלא בעי עקירה קודם ניתק נמי ליכשר דליכא למיחש מידי ומשני דקודם ניתוק גזרינן לאחר כפרה אטו לפני כפרה ואחר ניתוק נמי דיעבד שר אבל לכתחילה מיהא גזרינן אטו לפני כפרה:

וע"ז אומר ר' יודן בעי אף בתמורת אשם כן תמורת אש קריבה ותמורת אשם אינה קריבה (פי' דבעי מה בפסח אם נמצא אחר שחיטת הפסח קרב שלמים וכן תרומתו ואמאי בשלמים אמרינן דלא הוא עצמו קרב עולה אלא ימכר ויביא בדמיו עולה ואמאי אינו קרב הוא עצמו עולה וכן תמורתו ואמאי תנן ר' יהושע אומר ימכר ויביא בדמיו עולה וכמו דפסח לא בעי עקירה אם נמצא אחר שחיטת הפסח כן צריך להיות באשם):

וע"ז אמר ר' יוסי פסח שהקריבה בשחרית אינה פסח ופירוש דהא דתנן קודם שחיטת הפסח הוא קודם זמן שחיטת הפסח וכמו דאמרינן בפסחים (ד' צ"ו) ר' זירא אמר קודם חצות ולאחר חצות שנינו. וע"כ לא גזרינן לאחר חצות אטו קודם חצות משום דקודם חצות לאו זמן שחיטת הפסח הוא כלל עולה שהקריבה בשחרית עולה הוא וע"כ גזרינן לאחר כפרה אטו לפני כפרה וכמו דאמרינן בפסחים (ד' ע"ג) גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה. וע"כ אמר ר"א ימכר ויביא בדמיו עולה) ודו"ק:

קטע ג

עוד שם המיר בו בשלשה עשר ר' זעירא אמר תמורתו קריבה שלמים (פי' משום דבי"ג עומד לשלמים ולא כמו פסח קודם חצות אם נמצא דאין תמורתו קריבה שלמים משום

דמתחלה הי' עומד לפסח משא"כ בי"ג תמורתו קריבה שלמים) ר' שמואל בר רב יצחק אמר אין תמורתו קריבה שלמים חיילי' דרב שמואל בר רב יצחק מן הדא לאחר הפסח יביא שלמים וכן תמורתו אין תימר המיר בו בי"ג ותמורתו קריבה שלמי' ויתיבני' לח מוטב ללמד תמורת פסח מפסח ולא ללמד תמורת שלמים מפסח:

והנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בפי' הירושלמי הזה. ולי נראה שהפי' הוא שאומר חיילי' דרב שמואל בר רב יצחק מן הדא לאחר הפסח יביא שלמים וכן תמורתו אין תימר המיר בו בי"ג תמורתו קריבה שלמים ויתיבני' פי' למה לא השיב ר' עקיבא לר' יהושע דאם המיר בי"ג תמורתו קריבה שלמים ואם נאבד קודם לשחיטת הפסח ירעה עד שיסתאב ולמה לי להשיב שאם נמצא אחר שחיטת הפסח קרב שלמים וכן תמורתו:

וע"ז מדחה זה ההוכחה לא מוטב ללמד תמורת הפסח מפסח פי' שמוטב לחלק תמורת הפסח בפסח גופי' שאם נמצא קודם שחיטת הפסח אעפ"י שהוא פסח ירעה עד שיסתאב וימכרו ויביא בדמיו שלמים וכן תמורתו אבל לאחר שחיטת הפסח קרב שלמים וכן תמורתו וא"כ ניחא מה ששמע שתמורת הפסח קריבה ותמורת הפסח אינה קריבה ולא ללמד תמורת שלמים מפסח והאי ללמד היינו ללמד החילוק שבין תמורת שלמים לפסח דלא דמי זה לזה וע"כ לא אמר שאם המיר בי"ג תמורתו קריבה שלמים שבי"ג לאו פסח הוא כלל רק שלמים וא"כ אין זה חידוש שזה שלמים וזה פסח וע"ז אמר מוטב ללמד (פי' ללמד חילוק תמורת פסח מפסח) (פי' שבשניהם הוא פסח) וא"כ ניחא שלמד שיש חילוק משא"כ באם המיר בי"ג אינן דומים זה לזה שבי"ג הוי תמורת שלמים משא"כ בי"ד הוי תמורת פסח ודו"ק:

קטע ח

שם וחטאת שמתו בעליה ימות כיי דמר ר' הילא בשם שמואל מתו בעליו בשלשה עשר גופו קרב שלמים ולמה אמר (צ"ל) לא אמר בי"ד כל עמא מודיי כל שנראה לקרב בפסח אין גופו קרב שלמים וכ"ת א"כ ליתא להאי כללא דכל שבחטאת מתה בפסח גופו קרב שלמים אפשר לומר כמו דאמרינן בפסחים (ד' צ"ד) כי אמר שמואל באבודין בדחוין לא אמר אך משמעות הירושלמי שרוצה לפרש הא דאמר שמואל כל שבחטאת מתה בפסח קרב שלמים על כל הני חמש חטאות

וכמו שכ' רש"י בפסחים (ד' צ"ז) דאכל מתות דחטא' כו' גבי פסח קרב שלמים דהיינו תמורת פסח ופסח שמתו בעליו ושכפרו בעניו ושעברה שנתו קריבין שלמים וולד חטאת לא קא חשיב דהא פסח הוי זכר והירושלמי רוצה לפרש על ולד פסח ג"כ וכגון שהפריש נקיבה לפסחו ושעברה שנתה כו' דאמר רב חסדא בשעברה שנתה בין ראשון לשני

(פי' לאחר שנדחה לפסח שני והיו בעלים טמאי מתים ועברה שנתה) ר' הילא בשם ר' יוחנן בשעברה זמן כפרתו הוי דומיא דחטאת שעברה שנתה וכל שבחטאת מתה בפסח קרב שלמי' על הש"ס דילן בפסחים (ד' צ"ז) דאמרי' מתקיף לה רב יוסף וכללא הוא והרי חטאת שעברה שנתה דלרעי' אזלה דאמ' ר"ל חטאת שעברה שנתה רואין אותה כאילו עומדת בבית הקברות ורועה כו' ומשני כי קאמר שמואל באבוד בדחוי לא קאמר והירו' סובר שעברה שנתה תמות ובתמורה (דף כ"ב) על הא דאמר ר"ל חטאת שעברה שנתה רואין כאילו עומדת בבית הקברות ורועה ומשני רבא שם דהכי קאמר עברה שנתה ושאבדה ותרתי בעינן שעברה שנתה ושאבדה והירושלמי מפרש דעברה שנתה לחוד נמי תמות ורק בבעלת מום משני אח"כ דקאי אאבדה וכמו שאבאר לקמן על הא דאמר בעלת מום ר' זירא בעי קומי ר' יוסי לא מסתבר ההן בעל מום דתנינן הכא באבוד הוא (פי' שקאי על אבוד) אבל אם עברה שנתה אפילו אינה אבודה נמי תמות ושאבדה ונמצאת ברי מותר (פי' שזה ודאי קרב שלמים אפילו לר' יוחנן) דאמר ר' יסא בשם ר' יוחנן אין לך פסח גופו קר שלמים אלא שאבד ונמצא מאחר שכיפרו הבעלים ויותר טוב לומר הא דאיסא ברי (הוא ט"ס וצ"ל) כרבי. ומיתר (צ"ל) דתמות (וכצ"ל) וכרבי דתמות. (וכמו דמקשה הש"ס דילן בפסחים (ד' צ"ז) והרי אבודה בשעת ההפרשה לרבנן דלרעי' אזלי כו' ואלו בפסח דאבוד ונמצא אחר חצות קודם שחיטה קרב שלמים ומשני שמואל כרבי ס"ל דאמר כל אבודה למיתה אזלה) ואח"כ (צ"ל) דלא כדאמר ר' יסא בשם ר' יוחנן אין לך פסח גופו קרב שלמים אלא שאבד ונמצא מאחר שכיפרו בעלים וכמו דאמרינן בש"ס דילן ומאי קמ"ל לאפוקי מדר' יוחנן דאמר אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא מאחר שכיפרו הבעלים ובעלת מום (פי' דאיך יתפרש בעל מום שבחטאת מתה ובפסח קרב שלמים דאיך קרב שלמים הא בעל מום הוא): וע"ז אמר ר' זעירא בעי קומי ר' יוסי לא מסתברא ההן בעל מום דתנינן הכא באבוד הוא א"ל אף אנא סבר כן ופי' הק"ע לא מסתברא בהך בעל מום דתני במתניתין דכיונדבעל מום כאבוד דמי תרתי ל"ל דכיון דתני אבוד ממילא שמעינן בבעל מום עכ"ל:

והנה הק"ע שגה בפירושו ולא עיין בתמורה (דף כ"א) מה שפירש"י על שאבדה ונמצאת בעל מום שפי' רש"י קודם שנתכפר באחרת אם כיפרו הבעלים אחרי כן באחרת תמות אפי' לרבנן דאמרי לקמן ופליגי עליה דרבי דאין חטאת מתה אלא שנמצא לאחר שכיפרו הבעלים בהא מודו הואיל ואיכא תרתי לריעותא דאבדה ונמצאת בעלת מום ולהכי נקט בעלת מום דאי תמימה הואיל ונמצאת קודם כפרה אפי' כיפרו הבעלים שוב באחרת רועה עכ"ל ובאמת הוי חמש חטאות מתות וזהו ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת

שמתו בעלי' ושעברה שנתה ושאבדה. וא"כ הוי חמש חטאות מתות רק בעל מום קאי אאבדה. וא"כ ניחא דאם נמצאת לאחר שכיפרו הבעלים לא בעינן אבדה וע"כ ניחא הא שבפסח קרב שלמים ועוד דלשמואל דס"ל כרבי כמו דאמרינן בפסחים (דף צ"ג), והרי אבודה בשעת הפרשה לרבנן דלרעי' אזלי דתנן הפריש חטאתו כו' ואלו בפסח היכא דאבד ונמצא קודם שחיטה קרב ומשני שמואל כרבי ס"ל דאמר כל אבודה למית' אזלה ולרבי לא בעינן כלל בעלת מום וע"כ אמר דבפס' קרב שלמים ולפי' התוס' שם דנקט בעלת מום לרבותא דמהו דתימא הואיל ואיתרבי כל כך באבודה ובעלת מום הוי לה כאבודת לילה לידי רעיה קמ"ל דאפ"ה מתה א"כ ודאי ניחא דא"כ קאי בעלת מום לרבותא על אבודה ולא הוי לחוד וע"כ אמר כל שבחטאת מתה בפסח קרב שלמים על אבודה וע"ז אומר ובעלת מום ר' זעירא בעי קומי ר' יסא לא מסתברא ההן בעל מום דתנינן הכא כאבוד הוא. צ"ל באבוד הוא (פי' האי בעלת מום קאי אאבוד) א"ל אוף אנא סבר כן והק"ע שגה בפירושו בזה:

קטע יב

עוד (שם) בירושלמי הפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו ולא הספיק להקריב את הב' עד שנמצא הראשון והרי שניהם עומדים אית תניי תני מצוה להקריב את הראשון ואית תניי תני מצוה להקריב את הב' ותני שמואל כן בורר את היפה שבהם והב' ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים בי"ו ר אליעזר אמר הוא עצמו קרב שלמים בי"ו אתי דר' כר' אליעזר ושמואל תניתא כשיטתייהו דתני רבי אומר אין חטאת אלא שנמצאת מאחר שכיפרו בה הבעלים אין המעות הולכות לים המלח אלא שנמצאו מאחר שכיפרו בה הבעלים:

והנה הק"ע כתב והגיה ושמואל תניתא בשיטתייהו דרבנן דתני המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיו ולא הספיק להקריבה עד שנמצאת הראשונה והרי שתיהן קיימות אחת מהן תקרב והשניה תמות דברי ר"א וחכ"א אין חטאת מתה אלא שנמצא לאחר שכיפרו וה"פ ור' אלעזר כרבי דאמר השניה תמות א"כ בפסח קרב שלמים דכל שבחטאת מתה בפסח קרב שלמים ושמואל כרבנן דאף בחטאת השניה תרעה וכל שבחטאת רועה בפסח נמי רועה דהכי ס"ל לשמואל כמפורש בבבלי (ד' צ"ו) והנה כל דבריו תמוהים מאוד והגיה בחנם דהא אדרבה אמרינן בבבלי בפסחים (ד' צ"ו) דשמואל כרבי ס"ל דאמר אבודה למיתה אזלי ע"כ נ"ל דקאי אהא דאמר בתחילה הפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו ולא הספיק להקריבו עד שנמצא הראשון והרי שניהם עומדים דבורר את היפה שבהם והשני ירעה עד שיסתאב ור' אלעזר אמר הוא עצמו קרב שלמים וע"ז אומר אתי

דר' כרבי אליעזר ושמואל תניתא בשיטתייהו כו' לשיטתו דשמואל דס"ל דכל שבחטא' מתה בפסח קרב שלמים וא"כ לר"א דס"ל דהוא עצמו קרב שלמים אם אבדה ונמצאת והרי שתיהם עומדות א"כ צ"ל דס"ל כרבי דאפי' אבודה בשעת הפרשה נמי מתה וע"ז אומר דתני וכן צריך להגיה דתנן המפריש חטאת ואבדה והפריש אחרת תחתי' ולא הספיק להקריבה עד שנמצאת הראשונה כו' מהן הקרב והשניה המות דברי רבי וחכ"א אין חטאת מתה אלא שנמצא מאחר שכיפרו הבעלים אבל שמואל ודאי ס"ל כרבי דאמ' אבודה בשעת הפרשה מתה ושמואל לא אמר כללא ברועה וחדא קאמר כל שבחטאת מתה בפסח קרב שלמים ולאפוקי מר' יוחנן דאמר אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא לאחר שחיטה וכמו דאיתא בירושלמי שם ר' יסא בשם ר' יוחנן אין לך פסח גופו קרב שלמים אלא שאבד ונמצא מאחר שכיפרו הבעלים וא"כ משמע מזה דשמואל סובר דחצות קבע ור' יוחנן ס"ל דחצות לא קבע וכמו דאמרינן בש"ס דילן בפסחים (ד' צ"ט) דשמואל סובר דחצות קבע ור' יוחנן סובר דשחיטה קבע וכמו דאמר ר' יוחנן אין לך בפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה אבל קודם שחיטה לא אלמא שחיטה קבעה. ועיין בפ"מ (ספ"ו דפסחי' ה"ו) ר' יסא בשם ר' יוחנן דפסול הוא שאין לך פסח גופו קרב שלמים אלא בשאבד מקודם חצות כו' ושגה בזה דלר' יוחנן חצות קבע:

הלכה ז

קטע ב

שם (ה"ז) המפריש נקיבה לפסחו כו' מתניתא לאחר כפרה וכר"ש דתנן קודם לפסח ירעה עד שיסתאב ותמכר ויביא בדמיו פסח. עיין בספרי א"ה (דרוש י"ט) מה שביארתי שם:

הלכה ח

קטע ב

שם (ה"ח) הפסח שנתערבה בזבחים כו' נתערבה בבכורות ר' שמעון אומר אם חבורת כהנים יאכלו הני אין לוקחין שביעית בכסף מעשר ר' יוסי אומר במחלוקת (ופי' הק"ע הא דתני אין לוקחים שביעית בכסף מעשר שני דחיישינן שמא לא יאכל אותם בזמנם ויהא צריך לבערם כשכלה לחיה מן השדה ונמצא מפסיד לכסף מעשר) במחלוקת דתנן (במ"ש פ"ג) אין לוקחין תרומה בכסף מעשר מפני שממעט באכילתו ור"ש מתיר וכי היכי דפליגי בתרומה ה"נ פליגי בשביעי' והך ברייתי' דתני אין לוקחין כרבנן א"ר יונ' ד"ה היא אוכלי תרומ' זריזים הם (ופי' הא דפליג ר"ש דהא דאין לוקחין תרומה בכסף מעשר שני הוא מפני שאוכלי תרומה זריזין הם אבל הא דאין לוקחים שביעית בכסף מעשר שני

אתי כר' שמעון) התיב ר' חנינה קומי ר' מנא והא תנן נתערבה בבכורות ר"ש אומר אם חבורת כהנים יאכלו ותני עלה יאכלו כחמור שבהם. א"ל אוכלי פסחים בשעתן זריזים הם כאוכלי תרומה תדע לך דתנן אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי שיצולו כו'. ותנינן תמן משלשלין את הפסח לתנור עם חשיכה א"כ מוכח דאוכלי פסחים זריזים הן:

[**ולכאורה** קשה דהא אמרינן בירושלמי (פ"ח דשביעית) אין מבשלים ירק של שביעית בשמן של תרומה ר"ש מתיר כו' תמן תנינן ובכולן רשאים הכהנים לשנות באכילתן ולאוכלם צלוים שלוקים ומבושלים ולתת לתוכן חבלי חולין ותבלי תרומה דברי ר"ש ר"מ אומר לא יתן לתוכן שלא יביא את התרומה לידי פסול אתי' דיחידאי דהכא בסתמא דתמן ודיחידאי סתמן כסתמן דהכא (כצ"ל) והוא משום דשם בזבחים שנה בלשון סתם. והנה הר"מ פירש דהא דאין מבשלים ירק של שביעית בשמן של תרומה הוא משום שלא יביא השמן לידי פסול אם יגע בו טבול יום וא"כ משמע דהאיסור הוא משום שביעית וא"כ לפי"ז הי' יכול להקשות על הא דאמר ר' יונה ד"ה היא אוכלי תרומה זריזים הן מהך דפ"ח דשביעית דתנן אין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה ור"ש מתיר אלמא דאפי' בשביעית נמי מיקל ר"ש וא"כ מוכח דהטעם הוא כמו שכתב הר"ש דהאיסור הוא משום תרומה שלא יביאהו לידי פסול שצריך לאכול בשביעית וכמו שפי' רש"י בזבחים (דף ע"ו) א"ל אמאי לא תותבי' מהא דאין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה שלא יביא קדשים לבית הפסול ופי' רש"י כשצריך לאכול השמן בזמן השביעית וכן משמע מהא דאמר לי' א"ל אביי ולאו אותביתה מהא דתבלין ואמר לי הנח לתרומת תבלין שהוא דרבנן הכי נמי תרומת ירק דרבנן:

והנה מהירושלמי הזה מוכח דהא דתנן (בפ"ג דמ"ש) אין לוקחין תרומה בכסף מעשר שני מפני שהוא ממעט באכילתו ור"ש מתיר דהאיסור משום תרומה וכמו שפי' רש"י בזבחים (דף ע"ו) דמתחלה שרי לאינון כו' אך לפי מה שהכריחו התוס' שם דהאיסור הוא משום מעשר שני דמעיקרא שרי לזרים והשתא אסור וכן משמע מהירושלמי (פ"ג דמ"ש) שלא יביאו לידי פסול מהו לידי פסול א"ר יונה שנפסל בטבול יום לאוכלו אין אתה יכול שהוא טמא ד"ת לפדותו אין אתה יכול שהוא טהור ד"ת (פי' שלגבי מעשר הוא טהור ד"ת) א"כ אין יכול לפדותו הוי שלא יביא לידי פסולי מהו ממעט באכילתו תרומה אסורה לזרים מ"ש מותר לזרים תרומה אסורה בטבול יום ומ"ש מותר בטבול יום וכשם שהוא ממעט באכילתו כך הוא ממעט באכילתו תרומה מותרת לאונן מ"ש אסור לאונן תרומה אינה טעונה מחיצה מ"ש טעון מחיצה אשכח תני מפני שהוא ממעט באכילתו ובאכילתה. וא"כ קשה מדר' יונה אדר' יונה דהכא א"ר יונה ד"ה אוכלי תרומה זריזים

הם. והתם קאמר ר' יונה דהטעם משום דממעט באכילת מ"ש מחמת שנפסלה בטבול יום ולפדותו אינך יכול שלגבי מעשר שני הוא טהור וע"כ צריך לומר דהא דאמרי' אוכלי תרומה זריזים, הם. וע"כ כיון שיש איסור תרומה ע"כ זריזים הם אפי' לגבי איסור אחר וע"כ ניחא שפיר הכא גבי תרומה בכסף מ"ש וכן בהא דאין מבשלים ירק של תרומה בשמן של שביעית. דכיון דזריזים הם לגבי תרומה זריזים נמי לגבי איסור אחר משא"כ בהא דתני דאין לוקחים שביעית בכסף מ"ש דליכא איסור תרומה כלל ע"כ קאמר ר' יונה דאף ר"ש מודה בהא (והירושלמי הזה הובא (פ"ג דמ"ש) ג"כ תני אין לוקחין שביעית בכסף מ"ש כו' עיי"ש ודו"ק:

והא דאמרינן בירושלמי (פ"ח דנזיר ה"ב) ר' שמעון אומר למחרת הוא מביא אשמו ולוג שמן על גביו ומתנה עליו ואומר אם טמא הייתיהרי הוא חובתי ואם לאו הרי הוא ספיקי (פי' ויהא לשלמי נדבה וישחט בצפון וטעון מתן בהונות כו' אבל חכמים לא הודו לר"ש שהוא מביא את הקדשים לבית הפסול ואיפשר לומר משום דהכהנים אוכלי קדשים זריזים הם אבל לא משמע הכי מהירושלמי מדפריך מבכורות אם חבורת כהנים יאכלו ע"כ איפשר לומר משום תיקוני גברא שאני וכמו דאמרינן בזבחים (דף ע"ו) עיין שם אבל מ"מ יש להקשות מהא דתנן בזבחים (ד' ע"ו) שם אשם שנתערב בזבחים ר' שמעון אומר שניהם ישחטו בצפון ויאכלו כחמור שבהם והתם אית לי' תקנתא ברעי' כמו דאמרינן בזבחים (שם) וליכא למימר משום דהתם נתערב בדיעבד דא"נ הוי מצו לשנויי דהא דתנן אין לוקחים שביעית בכסף מעשר שני הוא לכתחילה. ובירושלמי מייתי לה דאמרינן (שם בירושלמי דפסחים) א"ל ר' יוסי למה לא מצינו כמה אשמות דוחין מפני ספיקות דתנן תמן אשם שנתערב בשלמים ר' שמעון אומר שניהם ישחטו בצפון ויאכל כחמור שבהן אמרו לו אין מביאין קדשים לבית הפסול ואיפשר לומר כיון דנאכל בעזרה לזכרי כהונה זריזים הם ולא דמי לבכורות דנאכל כמו קדשים קלים בכל ירושלים ודו"ק]:

הלכה י

קטע א

(**שם** ה"י) שנים שנתערבו פסחיהן זה מושך לו א' וזה מושך לו א' זה ממנה עמו אחד מן השוק וזה ממנה עמו אחד מן השוק זה בא אצל זה כו' אמר ר' יוחנן דר' יהוד' היא דתנינן המן אין שוחטין את הפסח על היחיד דברי ר' יהודה ור' יוסי מתיר הא של ארבעה עשר לא לא כן אמר ר' יוחנן דר' יהודה היא כו' דתנינן תמן אין שוחטין פסח ליחיד דברי ר' יהודה ור' יוסי מתיר:

הנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בפי' הירושלמי הזה וע"כ נראה לי להגיהו וכצ"ל אמר ר' יוחנן דלא כר' יהודה וקאי על הא דתני' ואם ימעט הבית מהיות משה מלמד שמתמעטין והולכין ובלבד שיהי' א' מבני חבורה קיים דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר ובלבד שלא יניחו את הפסח כמו שהוא וכמו דאיתא בש"ס דילן (פסחים ד' צ"ט) (וכן הובאה ברייתא זו בירושלמי (פ"ח דפסחים ה"ד) אמר ר' יעקב בר אחא מתניתא אמרה כן ואם ימעט הבית מהיות משה מלמד שהן מתמעטין והולכין ובלבד שיהא שם אחד מבני החבורה הראשונה ואחד מבני החבורה השני' ר' יוסי אומר בין מן הראשונה בין מן השני'):

וע"כ אומר הירושלמי מתניתא דלא כר' יהודה והוא ר' יהודה דברייתא דתני' ואם ימעט הבית מהיות משה כו' וע"כ בעינן לר' יהודה שיהא א' מבני חבורה ראשונה וא"כ אותן שנים שהביאו מן השוק אינן מבני חבורה הראשונה כמו שפי' רש"י אלא ודאי שהוא דלא כר' יהודה (והא דקאמר אמר ר' יוחנן דתנינן תמן ר' יהודה היא דתנינן תמן אין שוחטין את הפסח על היחיד הוא ט"ס (ומחמת דאמרינן (ספ"ו דפסחים ה"ו) ר' יוסי בשם ר' יוחנן מתניתא דר' יהודה היא דתנינן תמן אין שוחטין את הפסח על היחיד ע"כ הי' ט"ס בכאן שהוא ר' יהודה דאין שוחטין את הפסח על היחיד כו'):

וע"ז אומר הא של ארבעה לא (כצ"ל פי' דאי אמרינן דלא כר' יהודה דלא בעינן מבני חבורה הראשונה א"כ מפני מה לא תנא של ארבעה והוא כמו דאמרינן בפסחים (דף צ"ט) אמר ר' יוחנן אפי' תימא דר' יהודה כו' דאמר ר' יהודה אין שוחטין את הפסח על היחיד מעיקרא לאמנויי' אחרינא בהדי' וכא' מבני החבורה הראשונה דמי אמר ר' אשי מתניתין נמי דיקא דקתני וכן חמשה חבורות של חמש חמש של חמשה אין אבל של ארבעה לא לאו משום דלא פייש חד מבני חבורה גבי' ש"מ:

וע"ז אומר הא של ארבעה לא לא כן אמר ר' יוחנן דר' יהודה היא וצ"ל דלא כר' יהודה היא (פי' שר' יוחנן אמר דאתי דלא כר' יהודה וא"כ כיון דלא בעינן שיהא אחד מבני חבורה הראשונה א"כ יכול להיות חבורה אפי' של ארבע וע"ז אמר ר' יוסי כל גרמא אמרה דהיא דר' יהודה (פי' וא"כ תנא דוקא חבורה של חמש והוא משום דבעינן אחד מבני חבורה הראשונה והא דתנינן שנים שהיו נתערבו פסחיהם זה מושך לו א' וזה מושך לו א' כו' וא"כ מוכח דלא בעינן שיהי' מבני חבורה הראשונ' ע"ז אומר דתנינן תמן אין שוחטין את הפסח על היחיד דברי ר' יהודה ור' יוסי מתיר. פי' וע"כ כיון דאין שוחטין את הפסח על היחיד מעיקרא לאמנויי' אחרינא בהדי' קאי וכא' מבני חבורה דמי וע"כ לא תני של חמשה וארבעה והוא משום דבעינן א' מבני חבורה ראשונה וא"כ

אתי מתניתין דוקא כר' יהודה וא"כ ניחא מתניתין אבל אי אמרינן כר' יוסי דלא בעינן מבני חבורה ראשונה א"כ תקשה מ"ט לא קתני של ארבעה ודו"ק:

פרק י

הלכה א

קטע ג

שם (**ה"א**) תני ריב"ב אומר בין חמץ בין מצה אסור עיי' בספרי שפת הנחל (דרוש י"ד) ושם ביארתי:

קטע ח

עוד שם תמן תנינן המוציא יין כדי מזיגת הכוס כו' עיין לעיל (פ"ח דשבת ה"א) מה שביארתי שם:

הלכה ב

קטע א

שם (ה"ב) מוזגין לו כוס ראשון כו' עיין בספרי נועם ירושלמי (פ"ח דברכות) מה שביארתי

הלכה ז

קטע ב

שם (ה"ז) הפסח אחר חצות מטמא את הידים כו' ובגמ' למה מפני הסיע דעת או משום שעבר עניו חצות הגע עצמך שיש שם חבורה אחרת הרי לא עבר חצות הוי לית טעמא אלא מפני הסיע דעת ר' סימון בשם ריב"ל הפיגול והנותר מצטרפין לטמא את הידים כדי עונשן בכזית מהו שיפסלו את התרומה ק"ו אם מטמאין את הידים לפסול את התרומה הן עצמן לא כש"כ. ההן יוצא מה את עביד לה מטמא את הידים או אינו מטמא את הידים אין תימר ההן יוצא מטמא את הידים הפיגול והנותר אין פוסלין את התרומה וההן יוצא לא גזרו כלום דלא כן יטמא צד החיצון לצד הפנימי (פי' דאם מטמא את התרומה א"כ איך תנן אבר שיצא מקצתו חותך עד שיגיע לעצם וקולף. וא"כ אי אמרינן דמטמא את הידים כי חתך ליה מאי הוי הא קא מטמא ליה וכמו דאמרינן בפסחים דף כ"ה) אמר ר' אבין מאן איה ליה דבר מחמת מגע עצמו לא ר"מ היא (פי' ולא קיי"ל כר"מ דטומאת בית הסתרים מטמא) (וכמו דמשני בפסחים (שם) טומאת סתרים הוא וטומאת סתרים לא מטמא וכתבו התוס' וא"ת התינח לר' יוסי אלא לר"מ דפליג ביה דאית ליה דמטמא מאי איכא למימר וי"ל דקיי"ל כר' יוסי לגבי ר"מ) ולא כן אמר ר"מ כל הדברים טהורין

ברובן כיון שחתך רובן לא כפרוש הוא ויעשה כמגיעו ויהא פסול אמר ר"ח במחתך כל שהוא ומשליך (פי' וע"כ אין מצטרפין להיות כרוב ויהיה פרוש וע"כ אינו מטמא משום דהוי בית הסתרים) איה לך מימר שעבר חצות הוי לית טעמא אלא מפני הסיע הדעת:..

והנה הא דאמרינן בריש הסוגיא למה מפני הסיע דעת או משום שעבר עליו חצות הגע עצמך שיש שם חבורה אחרת הרי לא עבר חצות הוי לית טעמא דא אלא משו' הסיע הדעת נדחקו בזה המפרשים הק"ע והפ"מ:

ועוד נדחק בזה הק"ע במה דמסיק אית לך מימר שעבר חצות הוי לית טעמא אלא משום היסח דעת וכתב דלא גרסינן ליה.

והנה בספרי נועם ירושלמי (פ"ק דברכות) ביארתי דהענין הוא כמו שכתבו התוס' פסחים (דף ק"כ) דהנאכלין ליום א' והקטר חלבים ואברים שאמרו עד חצות דאם עכב מלהקטיר ולאכול קודם חצות מקטיר והולך עד ע"ה דחכמים לא עשו סייג לדבר להביא קדשים לבית הפסול והביאו ראיה מהא דאמרינן בזבחים (דף נ"ו) ממתניתין דהפסח אינו נאכל כו' רבי אלעזר בן עזריה היא ופריך ממאי דאורייתא דילמא מדרבנן ור"ע היא. ומשני א"כ מאי אלא (פי' דאם הוא מדרבנן לא ה"ל למיתני אלא) כו' דאפילו עבר על דברי חכמים ולא אכל קודם חצות לא נפסל ועיין בש"א (סי' ב):

ואיפשר לומר שסובר הירו' דבפסח כיון דאיכא כרת ע"כ אם לא אכל קודם חצות בודאי מות' לאכול אחר חצות ולא העמידו חכמים דבריהם במקום כרת אי אמרינן דאכילת פסחים מעכבא וע"ז אמר דאם הטעם דמטמא אחר חצות הוא משום נותר: א"כ אם יש חבורה אחרת שלא אכלו עדיין את הפסח אם כן לדידהו מותר לאכול אחר חצות וא"כ האיך נאמר דלחבורה אחרת שמותרין לאכול מפסחם עד אחר חצות יהא טמא להם הפסח מחבורה אחרת שכבר יצאו ידי פסחם ונשתייר אחר חצות ויהא מטמא את הידים כיון שמתירין להם לאכול מפסחם אחר חצות כיון שלא אכלו תחילה אבל אי אמרינן דהטעם משום היסח הדעת דהא אסורין לאכול מפסחם אחר חצות ואם כן נפסלמשום היסח הדעת ע"כ אסורין לאכול אפי' החבורה האחרת שאוכלין מפסחם אחר חצות כיון שלא יצאו תחילה אף עפ"כ הפסח הזה שנשאר ממנו אחר חצות מטמא להם הידים. דמ"מ כיון שהם אסורים לאכול א"כ הסיחו דעתם. וע"כ נפסל אפי' לבני החבורה האחרת:

אך שצריך לבאר מה שמסיים אחר כך אית לך מימר שעבר חצות הוי לית טעמא אלא משום היסח דעת והנה שם ביארתי בדוחק:

ע"כ נראה לי כעת שאומר למה מפני הסיע דעת או משום שעובר עליו חצות וע"ז אומר הגע עצמך שיש שם חבורה אחרת הרי לא עבר חצות (פי' כמו שביארתי דלחבורה אחרת שצריכים לאכול הפסח ומותר להם לאכול אחר חצות כיון שלא אכלו תחילה אם כן להם מותר לאכול מה שנשתייר מהפסח אחר חצות דהא הפסח נאכל בשתי חבורות וכמו שביארתי לעיל (ספ"ז דפסחים) התחילו אלו ונטמאו אלו זכו טהורין בחלקם של טמאים ולא עוד אלא אפילו התחילו אלו ונטמאו הן זכו טהורים בחלקם של טמאים (פי' דלא אמרינן דכיון שנתחלקו לשתי חבורות א"כ אם נטמאו אלו אין להם זכות עוד בפסח ע"ז אומר שאפילו התחילו לאכול ונטמאו הם זכו טהורים בחלקם של טמאים ואוכלים חלקם. אבל התחילו אילו ונטמא א' מהן לא זכו טהורים בחלקם של טמאים אלא שזכו מהחבורה ההוא אם נטמא א' מהם דהא חלקינהו לשתי חבורות אבל אם נטמא כל החבורה כולה בודאי זכו החבורה השני' בחלקם של טמאים והק"ע והפ"מ שגו בפירושם]:

וא"כ אם הם לא אכלו הפסח עד אחר חצות א"כ מותרים לאכול אחר חצות וזכו בהפסח מזו החבורה דמאי נ"מ אם הפסח השייך לחבורה השני' או הפסח שנותר מחבורה ראשונה כיון שלהם מותר לאכול וא"כ איך שייך לגזור טומאה לזו החבורה והחבורה השני' יהיו מותרים לאכול בשלמא אי לא גזרו טומאה א"כ אלו מותרים לאכול ואלו אסורים באכילה זה ניחא אבל לאלו יטמא את הידים ואם יגעו בפסח של החבורה השני' יטמאו ואלו מותרים לאכול וכיון דאינהו אכלי עכ"פ לא יטמאו את הידים שאם יגעו בפסח של החבורה השני' לא יטמאו אלא ודאי דהטעם משום היסח הדעת וע"כ טמא לחבורה השני' ג"כ משום היסח הדעת וא"כ הפסח של החבורה הזו יהי' טמא לשניהם אבל אי משום נותר א"כ יהי' הפסח של החבורה השני' לחבורה הא' טמא דלדידהו הוי נותר וחבורה הב' יאכלו]:

וע"ז מביא הירושלמי ר' סימון בשם ריב"ל הפיגול והנותר מצטרפין לטמא את הידים כדי עונשן בכזית מהו לפסול את התרומה ע"ז אומר ק"ו אם מטמאין את הידים לפסול את התרומה הן עצמם לא כש"כ. וע"ז אומר ההן יוצא מה את עבד ליה מטמא את הידים או אינו מטמא את הידים. אין תימר ההן יוצא מטמא את הידים הפיגול והנותר אינן פוסלין את התרומה (משום דאם יפסלו את התרומה אם כן איך תנן אבר שיצא מקצתו חותך עד שמגיע לפרק וחותך וא"א גזרו ביה רבנן טומאה כי חתך ליה מאי הוי) ואם כן צריך לומר אין ההן יוצא מטמא את הידים דאינו מטמא רק הידים והידים מטמאים את התרומה ואם הם פיגול והנותר שנגעו בתרומה עצמה מותר לאכול א"כ אלו יאכלו

התרומה שנגע בהם הפיגול והנותר ואלו שנגעו בידים בפיגול ונותר יטמאו את התרומה אלמא דרבנן גזרו בכה"ג שיהא אלו התרומה שנגעו בפיגול ונותר יהיה מותר לאכול ואלו שנגעו בידים יטמאו את התרומה וא"כ איפשר דבשתי חבורות נמי יהיה לאלו שאכלו מקודם נותר ויטמא את הידים ואם הם נגעו בהפסח של החבורה השני' יהיה טמא והחבורה השני' מותרים לאכול:

וע"ז אמר רבי אבין דלעולם יוצא גזרו עליו הטומאה וכיון שגזרו טומאה מטמאים אפי' בתרומה נמי והא דחותך היינו שאינו מטמא משום דהוי טומאת בית הסתרים ומאן אית לך דבר טמא מחמת מגע עצמו לא ר"מ ואנן לא קיי"ל כר"מ וע"כ הוא טהור וע"ז פריך ולא כן אמר יוחנן כל הדברים טהורים ברובן דאם נקרע רוב הוי כמו שנקרע כולו ואם כן הכא נמי לא הוי בית הסתרים. וע"ז אומר במשליך ראשון ראשון ואם כן לא הוי רוב אבל לעולם אם גזרו ביה טומאה גזרו לענין תרומה עצמה נמי דיהא מטמא ואם כן כיון שאין זה הוכחה דגזרו ע"ז טומאה וע"ז לא גזרו והטמא טמא לכל וא"כ אם יהיה הטעם משום דהוי נותר ע"ז קשה הגע עצמך שיש שם חבורה אחרת הרי לא עבר חצות ואם כן לזה יטמא הפסח הידים והחבורה שני' יהיו מותרים לאכול זה א"א:

וע"ז אומר אית לך מימר שעבר חצות לא מפני הסיע דעת הוי לית טעמא אלא משום הסיע הדעת [פי' כיון שתירץ להא דיוצא דלא יצטרך לדחוק שמטמא את הידים לפסול התרומה ואלו תרומה בעצמה שנגעו בה הוא טהור. אלא כמו שתירץ דאינו מטמא משום דהוי בית הסתרים]. ע"כ אומר אית לך מימר שעבר חצות (דא"כ יצטרך לחלק דלזה טהור ומותר לאכול ולזה טמא וע"ז אומר הוי לית טעמא אלא משום הסיע דעת. דע"כ הפסח של החבורה הראשונה מטמא לשניהם והפסח של החבורה השני' הוא טהור לשניהם אלא שאסורים לאכול וע"ז מסיים למה שאמר תחילה הוי לית טעמא אלא משום הסיע דעת (פי' כמו שהוכיח תחילה) ודו"ק: